Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa. Lakiin siirrettäisiin nykyisin rajavartiolaissa olevat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevat säännökset.

Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin lisättäisiin merilain ja meriteiden sääntöjen rikkominen sekä rajatarkastuksen yhteydessä havaitut rahanpesurikokset. Lisäksi Rajavartiolaitoksen toimivaltuutta valvoa tieliikennelain säännösten noudattamista laajennettaisiin rajanylityspaikoilla.

Lakiin otettaisiin salaisten tiedonhankintakeinojen määritelmät ja niiden käyttöedellytykset Rajavartiolaitoksessa. Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö ja käytön rajoitukset säilyisivät Rajavartiolaitoksessa ennallaan. Rajavartiolaitoksen käytössä oleviin salaisiin pakkokeinoihin lisättäisiin televalvonta myös törkeän rahanpesun, törkeän kätkemisrikoksen, ammattimaisen kätkemisrikoksen ja törkeän väärennyksen selvittämiseksi.

Rajavartiolakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia sovellettaisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaan, jollei Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta annettavassa laissa toisin säädettäisi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rajavartiolakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia, pakkokeinolakia, esitutkintalakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettua lakia, Tullin rikostorjunnasta annettua lakia, oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia, tietoyhteiskuntakaarta, aluevalvontalakia ja sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettua lakia. Rajavartiolaista kumottaisiin rikostorjuntaa koskevat säännökset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ 1
SISÄLLYS 2
YLEISPERUSTELUT 4
1 JOHDANTO 4
2 NYKYTILA 4
2.1 Lainsäädäntö 4
2.1.1 Rajavartiolaki 4
2.1.2 Poliisilaki 6
2.1.3 Pakkokeinolaki 7
2.1.5 Laki Tullin rikostorjunnasta 7
2.1.6 PTR-toiminta 7
2.2 Nykytilan arviointi 8
2.2.1 Yleistä 8
2.2.2 Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikokset 8
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET 12
3.1 Tavoitteet 12
3.2 Keskeiset ehdotukset 12
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET 12
4.1 Vaikutukset julkiseen talouteen 12
4.2 Viranomaisten toimintaan kohdistuvat vaikutukset 12
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset 13
5 ASIAN VALMISTELU 13
5.1 Valmisteluvaiheet ja aineisto 13
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen 13
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ 13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 14
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT 14
1.1 Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa 14
1 luku **Yleiset säännökset** 14
2 luku **Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet rikostorjunnassa** 17
3 luku **Salainen tiedonhankinta** 20
4 luku **Salaiset pakkokeinot** 55
5 luku **Erinäiset säännökset** 58
1.2 Laki rajavartiolain muuttamisesta 59
1.3 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta 59
1.4 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta 66
1.5 Laki pakkokeinolain muuttamisesta 67
5 luku **Matkustuskielto** 67
10 luku **Salaiset pakkokeinot** 67
1.6 Laki esitutkintalain 2 luvun 1 §:n ja 11 luvun 8 §:n muuttamisesta 68
2 luku **Esitutkintaan osalliset** 68
11 luku **Erinäiset säännökset** 68
1.7 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 §:n muuttamisesta 68
1.8 Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta 69
1.9 Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta 69
2 luku **Tullin toimivaltuudet rikostorjunnassa** 69

1.10 Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta ... 69
1.11 Laki tietoyhteiskuntakaaren 322 §:n muuttamisesta ... 69
1.12 Laki aluevalvontalain 35 §:n muuttamisesta ... 69
1.13 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 114 §:n muuttamisesta ... 70
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET ... 70
3 VOIMAANTULO ... 70
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS ... 70
LAKIEHDOTUKSET ... 73
1. Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ... 73
2. Laki rajavartiolain muuttamisesta ... 94
3. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta ... 96
4. Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ... 98
5. Laki pakkokeinolain muuttamisesta ... 100
6. Laki esitutkintalain 2 luvun 1 §:n ja 11 luvun 8 §:n muuttamisesta ... 103
7. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 §:n muuttamisesta 104
8. Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta ... 104
9. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta ... 105
10. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta ... 105
11. Laki tietoyhteiskuntakaaren 322 §:n muuttamisesta ... 107
12. Laki aluevalvontalain 35 §:n muuttamisesta ... 107
13. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 114 §:n muuttamisesta ... 108
LIITE ... 109
RINNAKKAISTEKSTIT ... 109
1 Laki rajavartiolain muuttamisesta ... 109
2. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta ... 111
3. Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ... 114
4. Laki pakkokeinolain muuttamisesta ... 118
5. Laki esitutkintalain 2 luvun 1 §:n ja 11 luvun 8 §:n muuttamisesta ... 121
6. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 §:n muuttamisesta 122
7. Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta ... 123
8. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta ... 123
9. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta ... 124
10. Laki tietoyhteiskuntakaaren 322 §:n muuttamisesta ... 126
11. Laki aluevalvontalain 35 §:n muuttamisesta ... 126
12. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 114 §:n muuttamisesta ... 127

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Lisäksi Rajavartiolaitos suorittaa erikseen säädettyjä valvontatehtäviä, rikostorjuntaa, poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä- ja pelastustehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan painopiste on rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyen Schengen-ulkorajan ylittävässä liikenteessä. Rajavartiolaitoksen rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvän rikostorjunnan tavoitteena on ehkäistä, paljastaa ja selvittää erityisesti Rajavartiolaitoksen valvoman Schengen-ulkorajan ylittäviä laittomaan maahantuloon liittyviä, mutta myös muita rajat ylittäviä rikoksia yhteistyössä muiden PTR-viranomaisten kanssa. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnallinen painopiste on näin ollen kansainvälisillä rajanylityspaikoilla lentoasemilla, satamissa ja itärajalla.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta säädetään rajavartiolaissa (578/2005). Laissa on säännökset muun muassa Rajavartiolaitoksen tehtävistä rikostorjunnassa, Rajavartiolaitoksen tutkittavista rikoksista ja rajavartiomiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi. Säännöksiä muutettiin viimeksi vuonna 2014 (HE 230/2013 vp), jolloin muun ohella säädösteknisesti selkeytettiin Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tehtäviä ja tutkittavia rikoksia. Lakiin lisättiin tuolloin myös säännökset rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvien toimien sekä salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen ilmoitusvelvollisuudesta poliisille, ennalta estettävien rikosten siirtämisestä toiselle esitutkintaviranomaiselle sekä salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen käytön valvonnasta. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksista erityisesti salaisen tiedonhankinnan keinoja koskeva sääntely perustuu kuitenkin edelleen viittauksiin poliisilaissa (872/2011) säädettyyn. Sanottu viittaustekniikka on ollut yleisten laillisuusvalvojien sekä myös perustuslakivaliokunnan kritiikin kohteena.

Edellä mainitun perusteella on tarpeen säätää kokonaan uusi laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa, jotta Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksia koskevat säännökset saadaan täsmällisiksi ja selkeiksi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

2.1.1 Rajavartiolaki

Rajavartiolain 4 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellisesta kohdentumisesta. Esitutkinnan osalta toiminnan alueellinen kohdentuminen liittyy ensisijaisesti rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseen. Rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät ne toimenpiteet, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämisestä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat sekä torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta ja varmistamaan rajanylityksen turvallisuus.

Rajavartiolain 2 luvussa säädetään Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavista yleisistä periaatteista, joita ovat tehtävien hoito ja tärkeysjärjestys, asiallisuuden, puolueettomuuden ja sovinnollisuuden periaatteet, suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate, tarkoitussidon-

naisuuden periaate, toimenpiteen perusteen ilmoittaminen, rajavartiomiehen aseman ilmaiseminen ja aseman yksilöiminen sekä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Lisäksi luvussa säädetään toimenpiteen siirtämisestä ja toimenpiteestä luopumisesta sekä tullitehtävässä, poliisitehtävässä ja esitutkintatehtävässä noudatettavista yleisistä periaatteista.

Rajavartiomiehen voimakeinoista, varautumisesta voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittamisesta, ampuma-aseen käytöstä ja sitomisesta säädetään rajavartiolain 35 ja 35 b — 35 d §:ssä. Henkilöllisyyden selvittämisestä Rajavartiolaitokselle säädetyn yksittäisen tehtävän suorittamiseksi säädetään 36 §:ssä ja kulkuneuvon pysäyttämisestä muun muassa rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi 38 §:ssä.

Rajavartiolain 41 §:n 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa.

Rajavartiolaitoksen tutkittavista rikoksista säädetään rajavartiolain 42 §:ssä. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuudet rajoittuvat niihin rikoksiin, jotka tulevat ilmi Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien yhteydessä.

Rajavartiolaitos tutkii valtionrajarikoksia, laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskauppaa, Rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskevaa väärennysrikosta, alueloukkausta tai muuta Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista sekä Rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn säännöksen tai sen nojalla annetun määräyksen noudattamatta jättämistä.

Rajavartiolaitos toimittaa esitutkinnan myös silloin, kun on syytä epäillä rajavartioviranomaiseen tai Rajavartiolaitoksen ylläpidettäviin rajamerkkeihin tai rajalaitteisiin kohdistuvaa rikosta, rajavyöhykkeestä annettujen säännösten rikkomista taikka rajatarkastuksen yhteydessä kätkemisrikosta tai -rikkomusta. Lisäksi Rajavartiolaitos voi toimittaa esitutkinnan Rajavartiolaitoksessa palvelevan epäillyissä sotilas- ja virkarikoksissa.

Rajavartiolain 43 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen suorittamasta muusta esitutkinnasta (liitännäinen rikos). Rajavartiolaitos voi toisen esitutkintaviranomaisen pyynnöstä suorittaa esitutkinnan muussakin kuin 42 §:ssä tarkoitetussa asiassa, jos se liittyy Rajavartiolaitoksen aloittamaan esitutkintaan ja sitä koskeva syyte voitaisiin käsitellä tuomioistuimessa yhdessä Rajavartiolaitoksen tutkittavana olevaa rikosta koskevan syytteen kanssa.

Rikostorjuntaan liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta poliisille säädetään rajavartiolain 44 §:ssä ja rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siirtämisestä poliisille tai Tullille 45 §:ssä. Lain 45 §:ssä säädetään salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen käytön valvonnasta Rajavartiolaitoksessa. Tutkinnanjohtajasta Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa säädetään 46 §:ssä. Pidättämiseen oikeutetuista virkamiehistä Rajavartiolaitoksessa säädetään pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 9 §:n 3 kohdassa.

Rajavartiolain 47 §:ssä säädetään sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen ja rangaistusvaatimuksen antamisesta (laki x/xx) [tarkoitus tulla voimaan 1.12.2016]. Rajavartiolain 47 a §:ssä säädetään menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta sekä takavarikoidun esineen, omaisuuden tai asiakirjan palauttamisesta.

Rajavartiolain 61 §:ssä säädetään vapautensa menettäneen henkilön kohtelusta, mihin sovelletaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia (841/2006). Rajavartiolain

62— 64 §:ssä on säännökset kiinniotetun tai pidätetyn henkilön luovuttamisesta, vapautensa menettäneen henkilön kuljettamisesta ja vapautensa menettäneen henkilön säilytystiloista.

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 17 §:ssä säädetään, että mitä poliisilain 7 luvun 1—5 §:ssä säädetään poliisin henkilöstöön kuuluvan vaitiolo-oikeudesta, sovelletaan vastaavasti myös Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvaan.

Rajavartiolaitoksen salaiset tiedonhankintakeinot ja salaiset pakkokeinot

Rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin mukaan rajavartiomiehen toimivaltuuksista 42 ja 43 §:ssä tarkoitettujen rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi on telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, peiteltyä tiedonhankintaa, henkilön teknistä seurantaa, peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisin tai poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla laissa säädetään.

Salaisista tiedonhankintakeinoista ja salaisista pakkokeinoista on näin ollen rajavartiomiehen käytössä rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi poliisilaissa ja pakkokeinolaissa säädetyin edellytyksin tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen tarkkailu (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta lukuun ottamatta henkilön teknistä seurantaa sekä tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen ja valvottu läpilasku. Peitetoiminta, valeosto ja tietolähteen ohjattu käyttö eivät ole Rajavartiolaitoksen käytettävissä ennalta estettäessä tai selvitettäessä rikoksia. Rajavartiolaitos ei myöskään voi käyttää salaisen tiedonhankinnan keinoja rikosten paljastamisessa.

Rajavartiolain 43 a §:n 2 momentin mukaan rajavartiomiehellä on kuitenkin oikeus poliisilaissa säädettyyn televalvontaan, peiteltyyn tiedonhankintaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen ennalta estäessä rikoslain (39/1889) 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittua rikosta ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta. Rajavartiomiehellä on oikeus poliisilaissa säädettyyn televalvontaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen ennalta estäessä rikoslain 48 a luvun 1 a §:ssä tarkoitettua törkeää metsästysrikosta.

Rajavartiomiehellä on oikeus pakkokeinolaissa säädettyyn telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, peiteltyyn tiedonhankintaan ja henkilön tekniseen seurantaan Rajavartiolaitoksen selvittäessä rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittua rikosta ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta. Rajavartiomiehellä on oikeus pakkokeinolaissa säädettyyn televalvontaan Rajavartiolaitoksen selvittäessä rikoslain 48 a luvun 1 a §:ssä tarkoitettua törkeää metsästysrikosta ja 4 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman saaliin kätkemistä. Lisäksi rajavartiomiehellä on oikeus henkilön tekniseen seurantaan Rajavartiolaitoksen selvittäessä törkeää metsästysrikosta.

2.1.2 Poliisilaki

Poliisilain 5 luvussa säädetään poliisin salaisista tiedonhankintakeinoista rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja vaaran torjumiseksi. Luvussa säädetään salaisten tiedonhankintakeinojen määritelmistä, käytön edellytyksistä, päätöksenteosta, menettelystä ja oikeusturvan takeista. Luvussa on säädökset muun muassa televalvonnasta, tukiasematietojen hankkimisesta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä kuuntelusta ja katselusta, teknisestä seurannasta, teknisestä laitetarkkailusta, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöinti-

tietojen hankkimisesta, tietolähdetoiminnasta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä, valvotusta läpilaskusta, menettelystä tuomioistuimessa ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta.

Poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan, mitä luvussa säädetään poliisin tai poliisimiehen oikeudesta käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja, koskee telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta myös rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaisia sen mukaan kuin siitä laissa erikseen säädetään.

2.1.3 Pakkokeinolaki

Pakkokeinolakia sovelletaan Rajavartiolaitoksessa suoraan sellaisenaan, lukuun ottamatta salaisia pakkokeinoja koskevaa pakkokeinolain 10 lukua. Rajavartiomiehen toimivaltuuksiin sovelletaan rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin mukaan, mitä poliisin tai poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä muun muassa pakkokeinolaissa säädetään. Pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan, mitä luvussa säädetään esitutkintaviranomaisen tai esitutkintavirkamiehen oikeudesta käyttää pakkokeinoja, koskee peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta poliisin lisäksi rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaisia sen mukaan kuin siitä laissa erikseen säädetään.

2.1.4 Esitutkintalaki

Esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 1 §:n mukaan poliisin lisäksi esitutkintaviranomaisia ovat rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaiset siten kuin niiden esitutkintatoimivallasta säädetään rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014). Rajavartiolain 41 §:n mukaan Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiomiehen toimivaltuuksiin sovelletaan rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin mukaan, mitä poliisin tai poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä muun muassa esitutkintalaissa säädetään.

2.1.5 Laki Tullin rikostorjunnasta

Tullin rikostorjunnasta säädetään rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa. Lailla laajennettiin jonkin verran Tullin rikostorjunnan salaiseen tiedonhankintaan ja salaisiin pakkokeinoihin liittyviä toimivaltuuksia. Tullilla on oikeus käyttää sen suorittamassa rikostorjunnassa peitetoimintaa ja valeostoa sekä tietolähteen ohjattua käyttöä. Peitetoiminnan ja valeoston käytännön toteutuksesta vastaa edelleen poliisi Tullin esittämän pyynnön perusteella. Tulli voi kuitenkin suorittaa itsenäisesti yksinomaan tietoverkossa tapahtuvaa peitetoimintaa ja valeostoa keskusrikospoliisin päätöksellä.

2.1.6 PTR-toiminta

Poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009), jäljempänä PTR-laki, 2 §:n 1 momentin mukaan PTR-viranomainen voi pyynnöstä suorittaa toisen PTR-viranomaisen tehtäväalueeseen kuuluvan yksittäisen rikostorjuntaan liittyvän toimenpiteen. Toisen PTR-viranomaisen tehtäväalueeseen kuuluvan toimenpiteen suorittava viranomainen saa kuitenkin käyttää ainoastaan niitä toimivaltuuksia, joita se saa käyttää omalla tehtäväalueellaan sille kuuluvissa rikostorjuntatehtävissä. Lain 7 §:n 3 momentin mukaan PTR-viranomaisen edustajalla on oikeus osallistua PTR-tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä ryhmän johtajan johdon ja tarpeellisen valvonnan alaisena sellaisten tiedonhankinta- ja tutkintatoimenpiteiden suorittamiseen, joihin kyseisen PTR-viranomaisen edustaja on toimivaltainen omalla tehtäväalueellaan kyseiselle PTR-viranomaiselle kuuluvissa rikostorjuntatehtävissä.

Rajavartiolain 43 a §:n 3 momentin mukaan rajavartiomiehellä on PTR-lain mukaisessa tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä oikeus käsitellä sellaista tietoa, joka on hankittu menetelmällä, joka ei ole rajavartiomiehen käytettävissä.

2.2 Nykytilan arviointi

2.2.1 Yleistä

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksia koskevissa säännöksissä viitataan poliisilakiin, esitutkintalakiin ja pakkokeinolakiin. Perus- ja ihmisoikeuksiin kohdistuvista viranomaistoimivaltuuksista tulee kuitenkin säätää täsmällisesti ja tarkkarajaisesti kutakin viranomaista koskevissa laeissa. Lähtökohtana on välttää viittaustekniikkaa. Rajavartiolaitoksen tarpeet kullekin tiedonhankintakeinolle ja pakkokeinolle tulee harkita ja säätää toimivaltuuksista itsenäisesti. Rajavartiomiehen jo olemassa oleviin rikostorjunnan toimivaltuuksiin ei ole tarpeen tehdä merkittäviä muutoksia.

2.2.2 Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikokset

Rahanpesu

Rajavartiolaitos toimittaa rajavartiolain 42 §:n perusteella esitutkinnan muun ohella silloin, kun on syytä epäillä rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 1-5 §:ssä tarkoitettua kätkemisrikosta tai -rikkomusta. Rikoslain 32 luvun mukaiset rahanpesurikokset eivät nykyisellään kuulu Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin. Rajavartiolaitos on kuitenkin rajavartiolain 43 §:n perusteella toimivaltainen suorittamaan myös rahanpesurikoksen esitutkinnan, jos toinen esitutkintaviranomainen sitä pyytää ja se liittyy Rajavartiolaitoksen aloittamaan esitutkintaan. Lisäksi edellytyksenä on, että asiaa koskeva syyte voitaisiin käsitellä tuomioistuimessa yhdessä Rajavartiolaitoksen tutkittavana olevaa rikosta koskevan syytteen kanssa.

Rajatarkastuksen yhteydessä ilmenevät rikosepäilyt, jotka koskevat esimerkiksi varastettuja arvoautoja tai muuta varastettua omaisuutta, voivat olla sellaisia, että ne täyttäisivät myös rahanpesurikoksen tunnusmerkistön. Jos kaikki rajavartiolain 43 §:ssä säädetyt edellytykset eivät täyty, Rajavartiolaitoksella ei ole toimivaltuutta rahanpesurikoksen esitutkinnan suorittamiseen. Tehokkaan esitutkinnan kannalta olisi perustelua lisätä Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin rahanpesurikokset, silloin kun ne havaitaan rajatarkastuksen yhteydessä.

Merialueen vesiliikenne

Vesiliikennelain (463/1996) valvontaa koskevan 23 §:n mukaan Rajavartiolaitos valvoo vesikulkuneuvojen käyttämistä vesialueella. Vesiliikennelain 2 §:n 2 momentin mukaan vesiliikennelakia sovelletaan myös kauppamerenkulkuun käytettäviin aluksiin siltä osin kuin niistä ei erikseen säädetä merilaissa (674/94). Rajavartiolain 42 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan Rajavartiolaitos toimittaa esitutkinnan, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että on tehty rikos, joka koskee Rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn säännöksen tai sen nojalla annetun määräyksen noudattamatta jättämistä.

Rikoslain 23 luvun 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja 2 §:n 2 momentin 1 kohdassa törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta muun muassa silloin, kun joku ollessaan vastuussa aluksen ohjailusta tai aluksen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä rikkoo vesiliikennelakia tai sen nojalla annettuja taikka alusten yhteentörmäämisen ehkäisemisestä merellä (ns. Meriteiden säännöt) tai sisäisillä kulkuvesillä (ns. Sisävesisäännöt) annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Tähän perustuen

Rajavartiolaitos on pääsääntöisesti toimittanut esitutkinnan, jos vesiliikenteessä merialueella on epäilty rikotun vesiliikennelain säännöksiä. Kauppamerenkulkuun käytettävät alukset ovat velvollisia noudattamaan vesiliikennelakia, jollei asiasta ole merilaissa toisin säädetty. Kaikki alukset ovat taas velvollisia noudattamaan Meriteiden sääntöjä ja Sisävesisääntöjä.

Käytännössä Rajavartiolaitoksen esitutkintaoikeus on voinut jäädä riippumaan siitä onko kauppamerenkulkuun käytettävä alus kuten esimerkiksi vesibussi tai saariston yhteysalus rikkonut samalla vesiliikennelakia vaiko ainoastaan alusten yhteentörmäämisen ehkäisemisestä merellä tai sisäisillä kulkuvesillä annettuja säännöksiä. Kaikista näistä teoista säädetään rangaistus rikoslain 23 luvun säännöksissä. Koska käytännössä Rajavartiolaitos on ainoa vesikulkuneuvojen käyttämistä vesiliikenteessä merialueella valvova viranomainen, tulisi Rajavartiolaitoksella olla toimivaltuus toimittaa esitutkinta myös silloin, kun se havaitsee vesiliikennevalvonnan yhteydessä tai muutoin merialueella aluksen rikkoneen merilakia tai meriteiden sääntöjä. Toimivaltuus olisi rinnakkainen poliisin toimivaltuuden kanssa.

Tieliikenteen valvonta

Rajavartiolaitos valvoo rajavartiolain 20 §:n mukaan kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta rajanylityspaikalla. Tieliikennelain (267/1981) 97 §:n 2 momentissa ja 96 a §:ssä säädetään rajavartiomiehen toimivaltuuksista liikennevalvonnassa. Rajavartiomiehellä on liikenteenvalvontaan liittyvässä virkatehtävässään toimivalta ajoneuvon pysäyttämiseen ja tarkastamiseen, vaatia ajoasiakirjat esitettäväksi sekä oikeus puuttua ajoneuvon kuormaamiseen ja tarvittaessa estää ajoneuvon käyttäminen sekä oikeus valvoa suojakypärän käyttämistä koskevien säännösten noudattamista.

Tieliikennelain 95 §:ssä säädetään ajoneuvon kuljettajan ajokunnon valvonnasta. Pakkokeinolain 9 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla rajavartiomiehellä on tehtävässään oikeus määrätä moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitetussa tehtävässä toimiva henkilö kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai huumaavan aineen toteamiseksi.

Ajokorttilain (386/2011) 70 §:n perusteella rajavartiomies voi rajavalvontaa suorittaessaan ja muun virkatehtävänsä yhteydessä määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa.

Rajavartiomiehellä on oikeus valvoa tieliikennelain 92 m §:ssä tarkoitettua tieliikenteen sosiaalilainsäädännön noudattamista. Rajavartiolaitos valvoo myös ajoneuvolain (1090/2002) säännösten noudattamista sekä osallistuu vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994) 6 §:n nojalla vaarallisten aineiden kuljetusten valvontaan rajanylityspaikoilla.

Lisäksi rajavartiomiehelle on säädetty tieliikenteen valvontatehtäviä liikennevalvontaa vaikeuttavista laitteista annetun lain (546/1998) 9 §:ssä, ajoneuvoverolain (1281/2003) 58 §:ssä sekä kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain (693/2006) 29—30 §:ssä.

Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet valvoa tieliikennettä rajanylityspaikoilla ovat edellä selostetun mukaisesti rajoitetut. Liikenneturvallisuus kuitenkin soveltuisi hyvin säädeltäväksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tehtävänä nimenomaan alueeltaan tarkasti rajatuilla rajanylityspaikoilla. Puuttuminen tieliikenteen säännösten noudattamiseen heti maahan saavuttaessa ja rajaa ylitettäessä on omiaan valistamaan maahan tulevia ulkomaalaisia Suomen liikenneturvallisuutta koskevista säännöksistä. Lisäksi se ohjaisi henkilöitä myös noudattamaan säännöksiä. Tästä syystä olisi perusteltua laajentaa Rajavartiolaitoksen tieliikenteen valvonnan toimivaltuuksia rajanylityspaikoilla.

Ihmiskaupparikosten tutkinta

Rajavartiolain 42 §:n perusteella Rajavartiolaitos toimittaa esitutkinnan muun muassa, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että on tehty rikos, joka koskee laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskauppaa tai muuta rikoslain 25 luvussa tarkoitettua vapauteen kohdistuvaa rikosta. Rajavartiolaitos tutkii ihmiskaupparikoksia siis vain epäillyn laittoman maahantulon järjestämisen yhteydessä.

Tämän hallituksen esityksen laatimisen yhteydessä selvitettiin, tulisiko Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia laajentaa myös sellaisiin ihmiskaupparikoksiin, joihin ei liity laittoman maahantulon järjestämistä. Selvitystyössä todettiin, että tällainen Rajavartiolaitoksen tehtäväkentän laajennus olisi merkittävä muutos Rajavartiolaitoksen esitutkinnan laajuuden vakiintuneeseen perustaan ja työnjakoon poliisin kanssa. Rajavartiolaitos on paljastanut, selvittänyt ja tutkinut vain sitä rajat ylittävää rikollisuutta, jonka se kohtaa muun valvontatoiminnan yhteydessä ja myös resurssit on mitoitettu tämän mukaisesti. Kokonaisvaltainen puuttuminen ihmiskaupan eri tekomuotoihin edellyttäisi Rajavartiolaitoksen rikostiedustelun ja -rikosanalyysin uudelleen organisointia ja uutta suuntaamista. Lisäksi se edellyttäisi rikostorjunnan resurssien vähentämistä rajat ylittävän rikollisuuden selvittämisestä tai Rajavartiolaitoksen resurssien siirtoa muusta toiminnosta taikka Rajavartiolaitoksen resurssien lisäämistä. Nykyisessä tilanteessa ei näin ollen olisi tarkoituksenmukaista laajentaa Rajavartiolaitoksen tehtäviä ja toimivaltuuksia ihmiskaupparikosten tutkinnassa. On huomattava, että PTR-lain tarkoittamia yhteisiä tiedustelu- tai tutkintaryhmiä tulisi voida perustaa myös toimittaessa yksinomaan poliisin tehtäväalueella. Tällöin selvitettävä rikoskokonaisuus ei edellyttäisi Rajavartiolaitoksen tutkintatoimivallan laajentamista, vaan poliisilla olisi tarvittaessa mahdollisuus hyödyntää täysipainoisesti Rajavartiolaitoksen erityisosaamista.

Salaiset tiedonhankintakeinot ja salaiset pakkokeinot

Salaisen tiedonhankinnan yleiset edellytykset ehdotetaan säädettäväksi yhdenmukaisiksi poliisilakiin nähden. Salaisen tiedonhankintakeinon yleisenä edellytyksenä olisi, että sillä voitaisiin olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tarvittavia tietoja. Salaisten tiedonhankintakeinojen erityisistä edellytyksistä säädettäisiin kutakin tiedonhankintakeinoa koskevassa substanssisäännöksessä. Tämän lisäksi suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua ja valvottua läpilaskua saataisiin käyttää vain, jos niillä voitaisiin olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiselle.

Rajavartiolaitoksen käytössä olevat salaiset tiedonhankintakeinot rikoksen estämiseksi säilyisivät ennallaan.

Rajavartiolaitos ei nykyisin käytä poliisilain mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja vaaran torjumiseen. Rajavartiolaitoksen tehtävät rikostorjunnassa huomioon ottaen olisi perusteltua, että Rajavartiolaitoksella olisi oikeus televalvontaan ja tukiasematietojen hankkimiseen, jos niiden välitön toteuttaminen on välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Samoin olisi perusteltua, että Rajavartiolaitoksella olisi oikeus tarpeelliseen tietoon yksittäisen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi. Tekninen kuuntelu, tekninen katselu ja tekninen seuranta voisivat antaa merkityksellistä tietoa esimerkiksi kiinniottotilanteessa tai PTR-viranomaisten yhteisessä operaatiossa.

Rajavartiolaitos tutkii Rajavartiolaitoksen tarkastettavia asiakirjoja koskevia väärennysrikoksia sekä rajatarkastuksen yhteydessä havaittuja kätkemisrikoksia. Tässä esityksessä Rajavar-

tiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin ehdotetaan lisättäväksi rahanpesurikokset edellä selostetulla perusteilla. Näiden rikosten törkeät tekomuodot ovat usein ammattimaista rikollisuutta.

Televalvonta on toimivaltuus, jolla puututaan merkittävästi toiminnan kohteeksi joutuneen henkilön yksityisyyden suojaan. Voidaan arvioida, että törkeän rahanpesun, törkeän kätkemisrikoksen, ammattimaisen kätkemisrikoksen ja törkeän väärennyksen tuloksellinen selvittäminen edellyttäisi televalvonnan toimivaltuutta. Tästä syystä olisi perustelua laajentaa Rajavartiolaitoksen televalvonnan toimivaltuus myös mainittujen rikosten selvittämiseen.

Muilta osin Rajavartiolaitoksen käytössä olevat salaiset pakkokeinot rikoksen selvittämiseksi säilyisivät ennallaan. Rajavartiolaitokselle ei esitetä oikeutta peitetoimintaan, valeostoon tai tietolähdetoimintaan.

Ilmaisukielto

Ilmaisukiellosta esitutkinnan aikana säädetään esitutkintalain 11 luvun 5 §:ssä. Jos esitutkinnassa läsnä olevalle ilmaistaan muita kuin häntä itseään tai hänen päämiestään koskevia tutkintaan liittyviä seikkoja, esitutkintalain mukaista ilmaisukieltoa koskevan pykälän mukaan tutkinnanjohtaja voi esitutkinnan aikana kieltää henkilöä ilmaisemasta kyseessä olevaa tietoa sivullisille. Ilmaisukiellon edellytyksenä on, että edellä tarkoitettujen seikkojen ilmitulo voi vaikeuttaa rikoksen selvittämistä tai aiheuttaa vahinkoa tai haittaa asianosaiselle tai muulle henkilölle.

Ilmaisukiellon osalta ongelmallista ei ole edellä kuvattu esitutkintaan liittyvän tiedonhankinnan, ja mahdollisten sivullisten intressien, suojaaminen, vaan esitutkintaa edeltävän rikosten estämisvaiheeseen liittyvän tiedonhankinnan suojaaminen. Rikoksen estämiseksi toteutettavat toimet suoritetaan usein kokonaisuuden kannalta hyvin herkässä vaiheessa, jossa vasta pyritään selvittämään myöhemmän esitutkinnan edellytysten olemassaoloa. Esitutkintaviranomaisten tiettyyn henkilöön tai tiettyyn asiaan kohdistaman mielenkiinnon päätyminen tiedonhankinnan kohteiden - joita ei siis välttämättä vielä tässä vaiheessa ole pystytty yksilöimään - tietoon saattaakin helposti viedä edellytykset rikoksen estämiseltä tai esimerkiksi tehokkaalta rikoshyödyn takaisinsaannilta.

Rajavartiolaissa ei ole esitutkintavaihetta edeltävään aikaan soveltuvaa säännöstä ilmaisukiellosta, mitä voidaan pitää epäkohtana.

Rajavartiomiehen muut toimivaltuudet, oikeudet ja velvollisuudet

Rajavartiolain 2 luvussa säädetään Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavista yleisistä periaatteista. Niitä ovat muun muassa asiallisuuden, puolueettomuuden ja sovinnollisuuden periaate, suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate sekä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Rajavartiolaissa säädetään voimakeinojen käytöstä (35 §, 35 b—35 d §), henkilöllisyyden selvittämisestä (36 §), kulkuneuvon pysäyttämisestä ja liikenteen ohjaamisesta (38 §), oikeudesta liikkua toisen kiinteistöllä (39 §), rajavartiomiehen käskyvallasta (40 §), vapautensa menettäneen henkilön kohtelusta (61— 64 §) ja virka-avusta (77— 78 §). Rajavartiolain hallinnosta annetun lain 22 §:ssä säädetään rajavartiomiehen ammattitaidosta ja kunnosta, 23 §:ssä virkapuvusta ja 24 §:ssä virkamerkistä.

Kaikkia näitä säännöksiä on tarpeen soveltaa myös Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatehtävissä. Säännösten toistaminen ei ole tarkoituksenmukaista, joten uudessa laissa olisi tehtävä soveltamisviittaus rajavartiolakiin ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on selkeyttää Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevia säännöksiä. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta annettuun lakiin siirrettäisiin rajavartiolain rikostorjuntaa koskevat säännökset. Esityksessä on pyritty välttämään laajaa viittaussäännösten käyttöä poliisilakiin ja pakkokeinolakiin. Lainsäädännön ymmärrettävyyden, selkeyden ja hallittavuuden parantamiseksi säännökset ehdotetaan kirjoitettavaksi auki. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksiin ei esitetä merkittäviä muutoksia.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin lisättäisiin rahanpesurikokset rajatarkastuksen yhteydessä sekä merilain ja meriteiden sääntöjen rikkominen Lisäksi Rajavartiolaitoksen toimivaltuutta valvoa tieliikennelain säännösten noudattamista laajennettaisiin rajanylityspaikoilla.

Rajavartiolaitoksen salaiset tiedonhankintakeinot rikosten estämiseksi ja vaaran torjumiseksi kirjoitettaisiin lakiin omiksi pykälikseen sen sijaan, että viitataan poliisilain 5 luvun säännöksiin. Lakiin otettaisiin poliisilain 5 lukua vastaavat salaisten tiedonhankintakeinojen määritelmät. Kunkin tiedonhankintakeinon osalta säädettäisiin erikseen kyseisen keinon käyttämisen edellytyksistä ja päätöstoimivallasta. Rajavartiolaitoksen salaista tiedonhankintaa koskeva luku noudattaisi pääasiallisesti pakkokeinolain ja poliisilain rakennetta ja sisältöä.

Lisäksi laissa säädettäisiin menettelystä tuomioistuimessa salaista tiedonhankintaa koskevan lupa-asian käsittelystä, salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta, salaista tiedonhankintaa koskevasta ilmaisukiellosta, kuuntelu- ja katselukiellosta, ylimääräisen tiedon käsittelystä ja säilyttämisestä, salaisen tiedonhankinnan käytöstä ilmoittamisesta, asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta eräissä tapauksissa sekä salaisen tiedonhankinnan valvonnasta.

Pakkokeinolakia ja esitutkintalakia sovellettaisiin Rajavartiolaitoksessa suoraan sellaisenaan, lukuun ottamatta salaisia pakkokeinoja koskevaa pakkokeinolain 10 lukua, jota koskevat rajoitukset otettaisiin uuteen lakiin. Rajavartiolaitoksen käytössä oleviin salaisiin pakkokeinoihin lisättäisiin televalvonta myös törkeän rahanpesun, törkeän kätkemisrikoksen, ammattimaisen kätkemisrikoksen ja törkeän väärennyksen selvittämiseksi.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksellä ei ole merkittäviä valtiontalouteen liittyviä taloudellisia vaikutuksia. Voimassa oleva tehtävänjako eri esitutkintaviranomaisten välillä pysyisi ennallaan.

4.2 Viranomaisten toimintaan kohdistuvat vaikutukset

Säännös Rajavartiolaitoksen esitutkintatoimivaltuuksista vesiliikenteessä merialueilla selkeyttäisi esitutkintatoimivaltuuksia vesiliikenteessä merialueilla ja mahdollistaisi paremman viranomaisyhteistyön sekä viranomaisresurssien tehokkaamman käytön. Tämä parantaisi myös meriturvallisuutta vaikuttamalla yleisesti säännösten noudattamiseen, koska merilakia kokonaisvaltaisesti merellä valvovia viranomaisia ei käytännössä ole.

Lainmuutokset aiheuttaisivat teknisluonteisia päivitystarpeita viranomaisten tietojärjestelmiin ja lomakkeisiin.

Uusi laki Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta tulee ottaa huomioon Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan koulutuksessa.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Viranomaisten tehtävien ja toimivaltuuksien nykyistä täsmällisempi ja kattavampi sääntely edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja oikeusturvaa.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja aineisto

Esitysluonnos on laadittu sisäministeriön rajavartio-osastolla. Työtä ohjasi sisäministeriön 13 päivänä maaliskuuta 2015 asettama ohjausryhmä. Ohjausryhmässä olivat edustettuina sisäministeriö, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, Poliisihallitus, Tulli sekä Rajavartiolaitoksen henkilöstöjärjestöjen yhteinen edustaja.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Ehdotuksesta pyydettiin lausunnot sisäministeriön poliisiosastolta, sisäministeriön maahanmuutto-osastolta, sisäministeriön pelastusosastolta, oikeusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, puolustusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, valtioneuvoston oikeuskanslerilta, eduskunnan oikeusasiamieheltä, valtakunnansyyttäjänvirastolta, Poliisihallitukselta, pääesikunnalta, Tullilta, Liikenteen turvallisuusvirastolta, JUKO ry:ltä, JHL ry:ltä, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry:ltä, Pardialta, Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry:ltä, Päällystöliitto ry:ltä, Rajaturvallisuusunioni ry:ltä, Suomen Asianajajaliitto ry:ltä, Suomen Konepäällystöliitto ry:ltä, Suomen Lakimiesliitolta, Suomen poliisijärjestöjen liitto ry:ltä, Suomen Syyttäjäyhdistys ry:ltä, Suomen Tuomariliitolta, Tulliliitto ry:lta, Tullivirkamiesliitto ry:lta ja Upseeriliitto ry:ltä.

Lausunnot antoivat -----

Lausunnoista on laadittu tiivistelmä, joka on saatavilla sisäministeriön verkkosivuilta www.intermin.fi.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle henkilökorttilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 41/2016 vp). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain 5 luvun 2 §:ää, jota ehdotetaan muutettavaksi myös tässä esityksessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa

1 luku **Yleiset säännökset**

1 §. *Soveltamisala*. Uutta lakia sovellettaisiin Rajavartiolaitoksen tehtävänä oleviin toimiin rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksiin sovellettaisiin lisäksi esitutkintalakia ja pakkokeinolakia, jollei tässä laissa toisin säädettäisi. Poliisilain 5 luvun mukaisten salaisten tiedonhankintakeinojen käytön rajoitukset säilyisivät Rajavartiolaitoksessa ennallaan. Rajavartiolaitos voisi käyttää televalvontaa selvittäessään myös törkeää rahanpesua, törkeää kätkemisrikosta, ammattimaista kätkemisrikosta ja törkeää väärennystä. Muutoin salaisten pakkokeinojen käyttö ja niiden rajoitukset säilyisivät ennallaan Rajavartiolaitoksessa.

2 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan käsitteestä. Määritelmä on uusi ja sillä tarkoitettaisiin Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämistä, paljastamista ja selvittämistä.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin rikoksen estämisestä. Sillä tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa. Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämisen määritelmä vastaisi asiallisesti poliisilaissa olevaa rikoksen estämisen määritelmää.

Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämisestä olisi kysymys ensinnäkin silloin, kun teko kyettäisiin estämään ennen kuin tunnusmerkistön mukaiseen täytäntöönpanotoimeen on ryhdytty. Myös rangaistavan yrityksen estäminen mainittaisiin nimenomaisesti. Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen valmistelun estämisellä tarkoitettaisiin rangaistavan teon valmistelua, vaikka itse valmistelua ei ole kriminalisoitu. Lisäksi valmistelun estämiseen kuuluisi myös rangaistavan valmistelun estäminen.

Ilmaisulla "henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muutoin saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän" tarkoitettaisiin välittömästi henkilön omasta toiminnasta tehtyjä havaintoja ja ulkopuolisen henkilön, esimerkiksi tuntemattomaksi jäävän henkilön antamia vihjetietoja ja muuta välillistä selvitystä. Ilmaisun merkitys olisi asiallisesti sama kuin poliisilaissa. Havaintoihin ja muuten saatuihin tietoihin kuuluisivat myös muun muassa rikostiedustelutiedot, tarkkailuhavainnot, muut vihjetiedot ja rikosanalyysilla tiedoista tehtävät johtopäätökset. Edellytyksenä olisi, että tällaisten tietojen perustella muodostuisi perusteltu oletus henkilön syyllistymisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen.

Vaikka Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen keskeyttämiseen liittyvissä tapauksissa rikoksen tunnusmerkistön täyttyminen on saattanut edetä esimerkiksi rangaistavan yrityksen asteelle, luettaisiin Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen keskeyttäminen tässä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseen. Sama koskisi myös Rajavartiolaitoksen tutkittavasta rikoksesta aiheutuvan vahingon tai vaaran rajoittamista. Kysymyksessä voisi olla esimerkiksi ti-

lanne, jossa sinänsä tunnusmerkistön mukainen teko on jo tehty, mutta seuraus ei ole vielä ilmennyt tai sitä pystyttäisiin vielä rajoittamaan.

Pykälän 3 kohdassa määriteltäisiin rikoksen paljastaminen. Sillä tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty.

Voimassa olevan rajavartiolain mukaan rikosten paljastaminen kuuluu Rajavartiolaitoksen tehtäviin. Rikoksen paljastamista ei ole kuitenkaan määritelty. Sillä tarkoitettaisiin rikoksen estämisen ja selvittämisen väliin jäävää harmaata aluetta. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa vihjetietojen mukaan rikos olisi jo tehty, mutta konkreettista perustetta epäilylle ei vielä ole, eli esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua syytä epäillä rikosta ei ole.

Nyt kysymyksessä olevassa paljastamisessa tarkoituksena on saada selville jo tehdyn rikoksen välittömästi merkityksellisiä seikkoja, kuten rikostunnusmerkistöön kuuluvat elementit sekä tekijä, tekoaika ja -paikka, esitutkinnan aloittamisen perustaksi. Kysymys ei siten olisi rikoksen selvittämisestä, koska esitutkinnan käynnistämisen edellytykset puuttuvat, eikä myöskään rikoksen estämisestä, koska rikos oletetaan jo tehdyksi eikä mahdollisia rikoksesta aiheutuvia vahinkoja tai sen muita seurauksia enää voida rajoittaa.

Momentissa tarkoitettu käsite "voidaan olettaa" olisi matalampi kuin esitutkintalain mukainen "syytä epäillä" -kynnys, vaikka ilmaisujen kielelliset erot ovatkin vähäisiä. Kysymys on pienestä aste-erosta. "Syytä epäillä -kynnyksen" ylityttyä kyseessä olisi rikoksen selvittäminen, jolloin sovellettavaksi tulisivat pakkokeinolain mukaiset pakkokeinot.

Poliisilain mukaisten salaisten tiedonhankintamenetelmien käyttö Rajavartiolaitoksessa rajattaisiin rikoksen estämiseen, kuten nykyisinkin. Poliisilain 5 luvun 3 §:n perusteella Rajavartiolaitoksen tutkimien rikosten paljastamisessa eivät nykyisin ole käytössä salaiset tiedonhankintakeinot, eikä sitä ehdoteta tässäkään esityksessä. Tällä ei kuitenkaan tarkoitettaisi sitä, että Rajavartiolaitos ei saisi paljastaa jo tehtyjä rikoksia, vaan että perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen johdosta rikoksen paljastamiseksi tehtävää salaista tiedonhankintaa ei sallittaisi. Käytännössä tämä rajaus ei ole kovin merkittävä, sillä kynnys esitutkinnan aloittamiselle on varsin matala.

Pykälän 4 kohdassa säädettäisiin, että rikoksen selvittämisellä tarkoitetaan rikoksen esitutkintaa.

Pykälän 5 kohdassa määriteltäisiin rajavartiomies viittaussäännöksellä rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 15 §:ään. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa tekevät rajavartiomiehet ovat tähän tehtävään erikseen koulutettuja ja määrättyjä virkamiehiä.

Pykälän 6 kohdassa säädettäisiin pidättämiseen oikeutetusta virkamiehestä viittaussäännöksellä pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohtaan, jossa säädetään pidättämiseen oikeutetuista virkamiehistä Rajavartiolaitoksessa.

Pykälän 7 kohdassa määriteltäisiin hallintoyksikkö viittaussäännöksellä rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 3 §:n 1 momenttiin. Rajavartiolaitoksen hallintoyksikköjä ovat Rajavartiolaitoksen esikunta, rajavartiostot ja merivartiostot, Raja- ja merivartiokoulu sekä vartiolentolaivue.

3 §. *Rajavartiolaitoksen tehtävät rikostorjunnassa*. Pykälän 1 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevaa rajavartiolain 41 §:ää. Pykälässä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen tehtävistä rikostorjunnassa. Rajavartiolaitos ennalta estää, paljastaa, selvittää ja saattaa syyteharkintaan rikoksia. Rikosten paljastaminen lisättiin Rajavartiolaitoksen tehtäviin lokakuussa 2014 voimaan tulleella rajavartiolain muutoksella (laki 749/2014).

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaus PTR-lakiin, jossa säädetään viranomaisten yhteistoiminnasta rikostorjunta-asioissa. Säännöksen tarkoituksena on tuoda ilmi yhteistoiminta muiden esitutkintaviranomaisten kanssa myös tämän lain alaan kuuluvissa asioissa.

4 §. *Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikokset*. Pykälässä lueteltaisiin Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikokset. Luettelo vastaisi pääosin rajavartiolain nykyistä 42 §:ää.

Kohdassa 6 poistettaisiin maininta Rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn määräyksen noudattamatta jättämisestä, sillä teko tai laiminlyönti, joka voidaan lukea rikoksen käsitteen piiriin, edellyttää laintasoista normia.

Luetteloon lisättäisiin kohdaksi 7 merilain 20 luvun rangaistussäännökset sekä alusten yhteentörmäämisen ehkäisemisestä merellä tai sisäisillä kulkuvesillä annettujen säännösten rikkominen.

Rajavartiolaitos toimittaa rajavartiolain 42 §:n perusteella esitutkinnan muun ohella silloin, kun on syytä epäillä rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 1-5 §:ssä tarkoitettua kätkemisrikosta tai -rikkomusta. Rikoslain 32 luvun mukaiset rahanpesurikokset eivät kuulu Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin. Rajavartiolaitos on kuitenkin rajavartiolain 43 §:n perusteella toimivaltainen suorittamaan myös rahanpesurikoksen esitutkinnan, jos toinen esitutkintaviranomainen sitä pyytää ja se liittyy Rajavartiolaitoksen aloittamaan esitutkintaan. Lisäksi edellytyksenä on, että asiaa koskeva syyte voitaisiin käsitellä tuomioistuimessa yhdessä Rajavartiolaitoksen tutkittavana olevaa rikosta koskevan syytteen kanssa.

Rikoslain kätkemisrikosta koskevassa 32 luvun 1 §:ssä on toissijaisuuslauseke saman luvun 6 §:n rahanpesurikokseen nähden. Teko, joka täyttää molemmat tunnusmerkistöt, tuomitaan rahanpesuna. Rajatarkastuksen yhteydessä ilmenevät rikosepäilyt, jotka koskevat esimerkiksi varastettuja arvoautoja tai muuta varastettua omaisuutta, voivat olla sellaisia, että ne täyttäisivät myös rahanpesurikoksen tunnusmerkistön. Jos kaikki rajavartiolain 43 §:ssä säädetyt edellytykset eivät täyty, Rajavartiolaitoksella ei ole toimivaltuutta rahanpesurikoksen esitutkinnan suorittamiseen.

Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin ehdotetaan lisättäväksi kohdaksi 11 rikoslain 32 luvun 6 §:n mukainen rahanpesu, 7 §:n mukainen törkeä rahanpesu, 9 §:n mukainen tuottamuksellinen rahanpesu ja 10 §:n mukainen rahanpesurikkomus. Nämä rikokset olisivat Rajavartiolaitoksen tutkittavia rajatarkastuksen yhteydessä havaittuina. Rahanpesurikosten lisääminen Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin on perusteltua siksi, että rajatarkastuksessa havaitun rahanpesurikoksen siirtäminen poliisille tai yhteisen tutkintaryhmän perustaminen ei ole yksittäisessä tapauksessa mielekästä. Rajavartiolaitoksella olisi myös rahanpesuepäilyn yhteydessä toimivalta tutkia liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 19 a §:n mukainen liiketoimintakieltoasia.

Kohdassa 12 täsmennettäisiin sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävien rikosten esitutkintaa lisäämällä kohtaan viittaus rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 30 §:ään, joka koskee asevelvollisia ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettuun asepalvelukseen otettuja.

5 §. *Rajavartiomiehen tehtävät ja toimivaltuudet rikostorjunnassa*. Pykälän 1 momentin mukaan rajavartiomiehen tehtäviin ja toimivaltuuksiin sovelletaan rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain, rajavartiolain, rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain säännöksiä rajavartiomiehen toimivaltuuksista. Soveltamissäännös on tarpeen sen vuoksi, että muun muassa rajavartiolain säännöksiä voimakeinojen käytöstä (35 §, 35 b - 35 d §), henkilöllisyyden selvittämisestä (36 §), kulkuneuvon pysäyttämisestä ja liikenteen ohjaamisesta (38 §), oikeudesta liikkua toisen kiinteistöllä (39 §), rajavartiomiehen käskyvallasta (40 §), vapautensa menettäneen henkilön kohtelusta (61 - 64 §) ja virka-avusta (77 - 78 §) sovelletaan myös rikostorjunnassa. Lisäksi rajavartiolain 2 luvussa säädetään Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavista yleisistä periaatteista (tehtävien hoito ja tärkeysjärjestys, asiallisuuden, puolueettomuuden ja sovinnollisuuden periaate, suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate, toimenpiteen perusteen ilmoittaminen, perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen). Rajavartiolain hallinnosta annetun lain 22 §:ssä säädetään rajavartiomiehen ammattitaidosta ja kunnosta, 23 §:ssä virkapuvusta ja 24 §:ssä virkamerkistä. Lisäksi laissa ovat säännökset vaitiolo-oikeudesta ja velvollisuudesta. Henkilötietojen käsittelystä ja tietojensaantioikeudesta muilta viranomaisilta ja yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä säädetään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

Pykälän 2 momentin mukaan rajavartiomiehellä on Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä esitutkintalain mukaisiin tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää pakkokeinolain mukaisia pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisiviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa, jollei rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muussa laissa toisin säädettäisi. Säännös vastaisi Rajavartiolaitoksessa nykyään rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Rajavartiolaitoksen käytössä olevien salaisten pakkokeinojen käytön rajoituksista säädetään nykyisin rajavartiolain 43 a §:n 1 ja 2 momentissa. Vastaavat käytön rajoitukset ehdotetaan kirjoitettavan tämän lain 4 lukuun.

Esitutkintalaissa pelkästään poliisimiehelle rajattu toimivaltuus on ainoastaan 10 luvun 3 §:n mukainen huomauttaminen. Poliisimies ja tutkinnanjohtajana toimiessaan syyttäjä voi antaa rikoksesta epäiltynä olleelle suullisen tai kirjallisen huomautuksen, jos esitutkinta lopetetaan 3 luvun 9 §:n nojalla. Säännöstä sovelletaan Rajavartiolaitoksessa rajavartiomieheen rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin perusteella. Vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi tämän lain 2 luvun 6 §:ään.

Pakkokeinolain mukaiset poliisimiehelle rajatut toimivaltuudet ovat seuraavat: kiinniottaminen (pakkokeinolaki 2:1), haltuunottaminen takavarikoimista ja asiakirjan jäljentämistä varten (pakkokeinolaki 7:8), eräiden asiakirjojen avaaminen ja tutkiminen (pakkokeinolaki 7:11), paikkaan kohdistuvasta etsinnästä päättäminen (pakkokeinolaki 8:15), laitteen haltuun ottaminen (pakkokeinolaki 8:22), laite-etsinnästä päättäminen (pakkokeinolaki 8:29), henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittaminen (pakkokeinolaki 8:33) ja henkilötuntomerkkien ottaminen (pakkokeinolaki 9:3). Osa näistä poliisimiehen toimivaltuuksista on käytettävissä vain kiiretilanteessa. Toimivaltuudet olisivat nyt ehdotetun 5 §:n 2 momentin säännöksen perusteella jatkossakin rajavartiomiehen käytettävissä esitutkinnassa.

2 luku **Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet rikostorjunnassa**

1 §. *Rajavartiolaitoksen esitutkinta*. Pykälässä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen esitutkinnassa toimivaltaisesta viranomaisesta ja tutkinnassa sovellettavasta lainsäädännöstä. Pykälä vastaisi pääosin rajavartiolain 42 §:ää.

Pykälän mukaan Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen esitutkinnan suorittaisi ensisijaisesti Rajavartiolaitos. Muut tietoonsa tulleet rikokset Rajavartiolaitos siirtäisi yhä poliisin tutkittaviksi 2 luvun 2 §:n poikkeuksin.

Poliisilla olisi yleistoimivaltaisena esitutkintaviranomaisena edelleen oikeus suorittaa tietoonsa tulleen Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen esitutkinta, jollei se sovi tutkinnasta Rajavartiolaitoksen kanssa toisin.

2 §. *Rajavartiolaitoksen suorittama muu esitutkinta*. Pykälä vastaisi rajavartiolain 43 §:ää. Rajavartiolaitos voisi toisen esitutkintaviranomaisen pyynnöstä suorittaa esitutkinnan muussakin kuin Rajavartiolaitoksen tutkittavassa rikosasiassa, jos se liittyy Rajavartiolaitoksen aloittamaan esitutkintaan ja sitä koskeva syyte voitaisiin käsitellä tuomioistuimessa yhdessä Rajavartiolaitoksen tutkittavana olevaa rikosta koskevan syytteen kanssa. Tätä sääntelyä ei esitetä muutettavaksi. Säännös olisi esitutkintaviranomaisten toimivaltajaon mukainen. Rajavartiomiehen toimivaltuuksista muussa esitutkinnassa on voimassa, mitä 1 luvun 5 §:ssä säädetään.

3 §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Pykälä vastaisi rajavartiolain nykyistä 43 b §:ää. Rajavartiolaitoksella olisi velvollisuus ilmoittaa poliisille rikoksen ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien tässä laissa ja pakkokeinolaissa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä. Säännös täydentäisi PTR-lain 3 §:n mukaista velvollisuutta ilmoittaa Rajavartiolaitoksen tietoon tulleesta rikoksesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä sille PTR-viranomaiselle, jonka tehtäväalueeseen asia myös kuuluu. Pääsääntöisesti ilmoittaminen tehtäisiin PTR-laissa kuvatulla tavalla, eli merkinnällä esitutkintaviranomaisten yhteiskäyttöisiin tietojärjestelmiin. Tarkemmasta käytännön menettelystä sovittaisiin tarvittaessa poliisin kanssa.

Säännöksen tarkoituksena on varmistaa riittävä tiedonkulku Rajavartiolaitoksen ja poliisin välillä, jotta poliisi yleistoimivaltaisena esitutkintaviranomaisena voi muodostaa kattavan tilannekuvan eri viranomaisten rikoksentorjuntatoimenpiteistä. Näin voidaan tehostaa esitutkintaviranomaisten välistä yhteistyötä, välttää viranomaisten päällekkäisiä toimenpiteitä, varmistaa poliisi- ja rajavartiomiesten työturvallisuus sekä tarvittaessa mahdollistaa Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen esitutkinnan siirtäminen poliisille 4 §:ssä säädetyin edellytyksin.

4 §. *Rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille tai Tullille.* Pykälä vastaisi rajavartiolain nykyistä 44 §:ää. Siinä säädettäisiin epäillyn rikoksen tai esitutkinnan siirtämisestä poliisille tai Tullille. Siirtäminen tapahtuisi samoin perustein kuin nykyisinkin eli jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyttää taikka jos toinen PTR-viranomainen sitä vaatii.

5 §. *Tutkinnanjohtaja*. Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, joilla Rajavartiolaitoksen virkamies voi toimia tutkinnanjohtajana Rajavartiolaitoksen toimittamassa esitutkinnassa. Pykälä vastaisi rajavartiolain nykyistä 46 §:ää. Tutkinnanjohtajana voisi toimia pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Tarkemmat säännökset tutkinnanjohtajalta edellytettävästä koulutuksesta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Tutkinnanjohtajaksi määrättävältä vaadittavasta koulutuksesta säädetään nykyään rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2005) 49 §:ssä. Koulutusvaatimukset on tarkoitus säilyttää ennallaan.

6 §. *Huomauttaminen*. Pykälä vastaisi esitutkintalain 10 luvun 3 §:ää, jota Rajavartiolaitoksessa sovelletaan rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella. Viittaussäännöksestä luovuttaessa asiasta olisi otettava nimenomainen säännös lakiin.

7 §. *Sakkovaatimus, sakkomääräys, rikesakkomääräys ja rangaistusvaatimus*. Pykälä vastaisi rajavartiolain 47 §:ää sellaisena kuin se on muutettuna lailla /.

8 §. *Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano sekä takavarikoidun esineen, omaisuuden tai asiakirjan palauttaminen.* Pykälä vastaisi rajavartiolain 47 a §:ää muuttamattomana.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Rajavartiolaitokseen sovellettaisiin sen tutkimassa rikosasiassa, mitä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 38 §:ssä säädetään poliisin tehtävistä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sekä pakkokeinolain 7 luvun 23 §:n 2—4 momentissa takavarikoidun esineen, omaisuuden tai asiakirjan palauttamisesta.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n mukaisesta takavarikon kohteen myymisestä sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:n tarkoitetuista menettämisseuraamuksen täytäntöönpanotoimista Rajavartiolaitoksessa. Pakkokeinolain mukaisen päätöksen takavarikon kohteen myymisestä tekisi hallintoyksikön päällikkö. Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitetun menettämisseuraamuksen panisi täytäntöön hallintoyksikkö.

9 §. *Rikokseen puuttumisen lykkääminen*. Rajavartiolaitoksella olisi Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tiedonhankintatoimenpiteitä suorittaessaan oikeus siirtää puuttumista sellaiseen tekeillä olevaan rikokseen, josta ei aiheudu välitöntä vakavaa vaaraa toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka välitöntä huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Lisäksi edellytettäisiin, että toimenpiteen siirtämisen olisi oltava välttämätöntä tiedonhankinnan paljastumisen estämiseksi tai toiminnan tavoitteiden turvaamiseksi.

Pykälä eroaisi 3 luvun 27 §:n 1 momentissa tarkoitetusta toimenpiteen siirtämisestä siten, että sitä voitaisiin soveltaa toiminnan tavoitteiden turvaamiseksi myös muutoin kuin salaisen tiedonhankinnan suojaamiseksi. Tämän pykälän mukainen toimenpiteen siirtäminen saattaisi tapauskohtaisesti osoittautua tarpeelliseksi toimivaltuudeksi esimerkiksi tilanteessa, jossa varaudutaan ottamaan maahan saapuvan henkilön kiinni ja kyseessä olevan toimenpiteen turvaaminen edellyttäisi puuttumisen siirtämistä johonkin toiseen tekeillä olevaan, pykälässä säädetyt edellytykset täyttävään rikokseen.

10 §. *Ilmaisukielto.* Toimivaltuus olisi Rajavartiolaitokselle uusi. Ilmaisukiellon asettaminen voisi käytännössä tulla kyseeseen rikostiedusteluvaiheen tiedonhankinnassa tilanteissa, joissa tietoja hankitaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 18 §:ssä nojalla kolmannelta ja joihin liittyy riski tiedonhankinnan paljastumisesta tiedonhankinnan kohteelle. Vaara rikoksen estämisen tai selvittämisen taikka rikoksella saadun hyödyn takaisin saamisen vaikeutumisesta voi aktualisoitua esimerkiksi tilanteessa, jossa tietojenhankinnan kohteena oleva henkilö tekee rekisterinpitäjälle itseään koskevan rekisterikyselyn ja rekisterinpitäjä noudattaa henkilötietolain 26 §:ssä säädettyä rekisteröidyn tarkastusoikeutta.

Henkilötietolain 27 §:n 1 momentissa säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoituksista. Pykälän 2 momentin mukaan rekisteröidyllä on kuitenkin oikeus saada muut hänestä tallennetut tiedot, jos vain osa tiedoista on sellaisia, joihin 1 momentissa säädetyt rajoitukset soveltuvat. Käytännössä tällaisissa tilanteissa rekisterinpitäjä joutuisi itsenäisesti tekemään päätöksen siitä, onko kyseessä tieto, jonka ilmaiseminen haittaisi 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla rikoksen estämistä. Tällöin rekisterinpitäjä joutuisi ottamaan riskin siitä, että rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamisen liian laaja tulkinta katsottaisiin myöhemmin rekisteröidyn tarkastusoikeuden perusteettomaksi rajoittamiseksi ja johtaisi näin ollen rekisterinpitäjään kohdistuviin haitallisiin seuraamuksiin. Kuitenkin jo pelkkä toteamus siitä, että esitutkintaviranomainen on kysynyt kohdehenkilöä koskevia seikkoja yksilöimättä, mistä asiassa on ol-

lut kyse, on omiaan haittaamaan rikoksen estämistä ja selvittämistä sekä rikoksesta aiheutuvien haittojen rajoittamista. Näin ollen henkilötietolain 27 §:n 1 momentissa säädetyt rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoitukset eivät kaikissa tapauksissa riittävällä tavalla suojaa rikostiedusteluvaiheessa olevaa juttua ja siten edistä rikoksen estämistä.

Ennen esitutkintakynnyksen ylittymistä tapahtuvissa tiedonhankintatoimissa ei ole mahdollista antaa esitutkintalain 11 luvun 5 §:ssä säädettyä ilmaisukieltoa, vaan se voidaan antaa vasta silloin, kun on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Säännöksellä turvattaisiin Rajavartiolaitoksen mahdollisuus selvittää tutkinnallisesti herkässä vaiheessa olevien tapausten taustoja esimerkiksi tutkinnan suuntaamiseksi vaarantamatta kuitenkaan mahdollista myöhempää esitutkintaa ja sen tarkoitusta.

Pykälän 1 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi kieltää henkilöä ilmaisemasta Rajavartiolaitoksen suorittamassa tiedonhankinnassa tämän tietoon tulleita muita kuin henkilöä itseään koskevia rikostiedusteluun tai tutkintaan liittyviä seikkoja. Momentissa viitattaisiin esitutkintalain 11 luvun 5 §:ään, jonka mukaan syyteharkinnan aikana ilmaisukiellosta päättää syyttäjä. Tämä vastaa toimivallanjakoa esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän välillä.

Edellytyksenä kiellon antamiselle olisi 2 momentin mukaan se, että tällaisten seikkojen ilmitulo voisi vaikeuttaa rikoksen estämistä tai selvittämistä taikka aiheuttaisi asianosaisille tai muille vahinkoa tai haittaa. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ilmaisukiellon kestosta, sen tiedoksiantamisesta ja kiellon sisällöstä. Kielto olisi voimassa enintään kolme kuukautta kerrallaan, ja se olisi annettava saajalleen kirjallisena todisteellisesti tiedoksi. Kiellossa olisi yksilöitävä kiellon kohteena olevat seikat, mainittava kiellon voimassaoloajasta ja ilmoitettava kiellon rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta, josta säädettäisiin pykälän 5 momentin viittaussäännöksellä.

Pykälän 4 momentin mukaan ilmaisukielto olisi kumottava viipymättä ennen määräajan päättymistä, jos 2 momentissa tarkoitettua määräämisen edellytystä ei enää olisi. Kiellon saajalle olisi ilmoitettava kiellon kumoamisesta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin ilmaisukiellon rikkomisesta tuomittavasta rangaistuksesta. Momentin mukaan rangaistus 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomittaisiin rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

3 luku **Salainen tiedonhankinta**

Yleiset säännökset

1 §. *Salaisten tiedonhankintakeinojen soveltaminen.* Pykälässä säädettäisiin salaisten tiedonhankintakeinojen soveltamisalasta Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa. Pykälässä lueteltaisiin 1 luvun 4 §:ssä tarkoitetun Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämisessä tai vaaran torjumisessa käytettävät salaiset tiedonhankintakeinot. Salaisten pakkokeinojen käytöstä Rajavartiolaitoksen tutkimien rikosten selvittämisessä säädettäisiin lain 4 luvussa.

Pykälä vastaisi pääpiirteissään poliisilain 5 luvun 1 §:n 1 ja 5 momenttia. Pykälässä ei ole kyse toimivaltasäännöksestä, joka oikeuttaisi tiedonhankintakeinojen käyttämiseen yksittäistapauksessa. Momentissa mainittaisiin ainoastaan ehdotetun lain mukaisten salaisten tiedonhankintakeinojen käyttötarkoitus, joka olisi Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estäminen tai vaaran torjuminen.

Pykälän mukaan 3 luvussa säädettäisiin televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen tarkkailun *(tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu)*, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen ja valvotun läpilaskun käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseen tai vaaran torjumiseen.

Rajavartiolaitoksella ei olisi oikeutta telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, peitetoimintaan, valeostoon ja tietolähdetoimintaan rikosten rikoksen ennalta estämisessä tai vaaran torjumisessa. Salaisten tiedonhankintamenetelmien käyttö rajattaisiin 4 §:n mukaisten Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten estämiseen. Rikosten paljastaminen lisättiin Rajavartiolaitoksen tehtäviin 1 päivänä lokakuuta 2014 voimaan tulleella rajavartiolain muutoksella. Poliisilain 5 luvun 3 §:n perusteella Rajavartiolaitoksen tutkimien rikosten paljastamisessa eivät ole käytössä salaiset tiedonhankintakeinot. Rajavartiolaitos ei voisi jatkossakaan käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja rikosten paljastamisessa. Rikosten paljastaminen salaista tiedonhankintaa käyttämällä voi poliisilain 5 luvun 3 §:n mukaan tulla kysymykseen lähinnä suojelupoliisin toiminnassa.

Pykälässä kuvattaisiin lyhyesti salaisten tiedonhankintakeinojen luonnetta mainitsemalla mahdollisuudesta käyttää näitä keinoja salassa niiden kohteena olevilta henkilöiltä. Tämä tarkoittaisi ainoastaan mahdollisuutta keinojen salaiseen käyttöön. Se ei kaikissa tapauksissa olisi kuitenkaan välttämätöntä. Jos tiedon antaminen ei vaarantaisi esimerkiksi rikoksen estämistä, syytä tiedonhankintakeinojen käyttöön salassa ei olisi.

Tämän lain mukaisten salaisten tiedonhankintakeinojen määritelmät vastaisivat poliisilain 5 luvun vastaavia määritelmiä sekä pakkokeinolain 10 luvun salaisten pakkokeinojen määritelmiä. Salaisen tiedonhankinnan tai salaisten tiedonhankintakeinojen käsitteitä käytettäisiin tässä laissa yhdenmukaisesti suhteessa uuteen poliisilakiin.

2 §. *Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset.* Pykälä vastaisi asiallisesti soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 2 §:ää samoin kuin Rajavartiolaitoksessa nykyään rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kaikille tässä luvussa tarkoitetuille salaisille tiedonhankintakeinoille yhteisestä yleisestä edellytyksestä (voidaan olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja). Joidenkin tiedonhankintakeinojen säännöksissä säädettäisiin kuitenkin edelleen niiden erityisistä edellytyksistä.

Pykälän 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisistä edellytyksistä säädetään, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua ja valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiselle.

Momentin alussa olevalla ilmaisulla "sen lisäksi, mitä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään" tarkoitettaisiin sitä, että kutakin tiedonhankintakeinoa koskevassa säännöksessä säädettäisiin kyseistä keinoa koskevista edellytyksistä, kuten esimerkiksi se, että tiedonhankintakeinon kohteena olevan henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tiettyä vakavuustasoa olevaan rikokseen tai että tiedonhankintakeinoa saadaan käyttää vain tiettyyn tilaan tai paikkaan kohdistuvana.

Tiedonhankintamenetelmien käytön edellytykset säänneltäisiin yhdenmukaisesti pakkokeinolain 10 luvun salaisten pakkokeinojen ja poliisilain 5 luvun salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytysten kanssa.

Erittäin tärkeää merkitystä koskeva edellytys ulotettaisiin koskemaan tämän lain mukaisista salaisista tiedonhankintamenetelmistä suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua ja valvottua läpilaskua. Kyseisillä menetelmillä voidaan puuttua perus- ja ihmisoikeuksiin siinä määrin, että niiden käytölle on perusteltua asettaa tämänkaltainen erityinen edellytys. Henkilön tekninen seuranta olisi 17 §:n 3 momentissa tarkemmin määritettävää teknistä seurantaa.

Erittäin tärkeää merkitystä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiselle ei edellytettäisi televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, peitellyn tiedonhankinnan, muun teknisen seurannan kuin henkilön teknisen seurannan sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen osalta. Näillä salaisilla tiedonhankintakeinoilla ei puututa tiedonhankinnan kohteen perus- ja ihmisoikeuksiin yhtä tuntuvasti, kuin edellä mainituilla keinoilla, jolloin sääntely voidaan jättää kutakin tiedonhankintakeinoa koskevien edellytysten varaan.

Pykälän 3 momentin mukaan salaisen tiedonhankintakeinon käyttö olisi lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai tiedonhankintakeinon edellytyksiä ei enää ole. Poliisilain 5 luvun 2 §:n 3 momentin kanssa yhdenmukaisella säännöksellä korostettaisiin sitä, ettei tiedonhankintakeinoja voida missään tapauksessa käyttää kauempaa kuin on tarpeen, vaikka lupa olisikin vielä voimassa. Selvää on, että salaisen tiedonhankintakeinon käyttö on lopetettava viimeistään silloin, kun luvan voimassaolo päättyy.

3 §. *Salaisen tiedonhankinnan jatkaminen rikoksen selvittämiseksi*. Pykälän nojalla Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi aloitettua tiedonhankintaa saadaan jatkaa kolme vuorokautta, jos rikoksen estämiseksi aloitetun tiedonhankinnan aikana ilmenee, että on syytä epäillä tiedonhankinnan kohteena oleva rikos tehdyksi. Salaista tiedonhankintaa saa kuitenkin jatkaa rikoksen selvittämiseksi enintään luvan tai päätöksen voimassaoloajan. Jos Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämiseksi on tarpeen käyttää pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitettua salaista pakkokeinoa, asia on saatettava mainitun ajan kuluessa sen viranomaisen ratkaistavaksi, joka on toimivaltainen päättämään kysymyksessä olevan pakkokeinon käyttämisestä.

Pykälä vastaisi poliisilain 5 luvun 4 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Lainkohdan tarkoittamissa tapauksissa mahdollistettaisiin salaisen tiedonhankintakeinon käytön jatkaminen silloin, kun tämän lain mukainen peruste käytölle poistuu, mutta tiedonhankintaa olisi tarpeen jatkaa pakkokeinolain nojalla. Ilman ehdotettua säännöstä tiedonhankintakeinon käyttö olisi lopetettava esimerkiksi heti, kun Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämisessä ei onnistuttaisi, vaan kyseinen rikos epäiltäisiin tehdyksi eikä sen seurauksia voitaisi enää estää tai rajoittaa.

Pykälän nojalla tämän lain perusteella aloitettua salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä saataisiin rikoksen selvittämiseksi jatkaa vielä kolme vuorokautta, mutta kuitenkin enintään luvan tai päätöksen voimassaoloajan. Jos lupa päättyisi esimerkiksi kahden vuorokauden kuluessa tilanteen toteamisesta, ei tiedonhankintakeinon käyttöä saataisi kuitenkaan jatkaa kolmea vuorokautta. Momentissa tarkoitetussa ajassa tulisi hakea pakkokeinolain mukainen lupa tai päätös tai lopettaa tiedonhankintakeinon käyttö.

Tiedonhankinta televerkoista

4 §. *Televalvonta ja sen edellytykset*. Pykälässä säädettäisiin televalvonnasta ja sen edellytyksistä. Ehdotettu pykälä vastaisi pääpiirteissään poliisilain 5 luvun 8 §:n 1—3 momenttia ja Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen ja 2 momentin perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin televalvonnan käsite. Määritelmä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 8 §:n 1 momentin määrittelyä. Televalvonnalla tarkoitettaisiin tunnistamistietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty tietoyhteiskuntakaaressa (917/2014) tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. Tunnistamistiedolla tarkoitettaisiin tietoyhteiskuntakaaren 3 §:n 40 kohdassa tarkoitettua oikeus- tai luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevaa tietoa, jota käsitellään viestien välittämiseksi.

Viestin ja välitystietojen luottamuksellisuudesta säädetään tietoyhteiskuntakaaressa. Viestinnän osapuoli voi käsitellä omia sähköisiä viestejään ja niihin liittyviä välitystietoja, jollei laissa toisin säädetä. Yleisesti vastaanotettavaksi tarkoitettua radioviestintää ja sen välitystietoja saa käsitellä, jollei laissa toisin säädetä. Muita sähköisiä viestejä ja välitystietoja saa käsitellä viestinnän osapuolen suostumuksella tai jos laissa niin säädetään.

Tietoyhteiskuntakaaren perusteluissa (HE 221/2013 vp) täsmennetään tunnistamistietojen käsitettä siten, että niihin voi kuulua tietoja, jotka viittaavat muun muassa viestinnän reititykseen, kestoon, ajankohtaan tai siirrettävän tiedon määrään, käytettyyn protokollaan, lähettäjän tai vastaanottajan päätelaitteen sijaintiin tietyn tukiaseman alueella, lähettävään tai vastaanottavaan verkkoon ja yhteyden alkuun, loppuun tai kestoon. Tiedot voivat myös koskea muotoa, jossa viesti välitetään verkossa. Olennaista on, että näiden tietojen tulee olla yhdistettävissä tilaajaan tai käyttäjään. Esimerkiksi sähköpostiviestin tunnistamistietoja ovat viestin otsikkotiedot, jotka koskevat lähettäjää, vastaanottajaa, reittitietoja ja aikamerkintöjä. Tunnistamistiedon käsitteen kannalta on huomattava, että tilaaja, johon tunnistamistieto voidaan yhdistää, voi olla luonnollisen henkilön lisäksi myös oikeushenkilö. Lisäksi on huomattava, että televalvonnan avulla on mahdollisuus saada tunnistamistietoja televiesteistä, mutta oikeus saada tunnistamistietoja ei merkitse oikeutta televalvontaan.

Selkeyssyistä määritelmässä käytettäisiin poliisilain tavoin televiestin sijaan viestin käsitettä, joka olisi yhdenmukainen myös pakkokeinolain telekuuntelun ja televalvonnan määritelmän kanssa. Niin ikään teleosoitteen ja telepäätelaitteen käsitteet olisivat yhdenmukaisia suhteessa poliisilakiin ja pakkokeinolakiin. Televalvonnan piiriin kuuluisi myös teleosoitteen ja telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkiminen. Ehdotettu määritelmä kattaisi tekniikkaneutraalisti kaikkien siirrettävissä olevien teleosoitteiden ja telepäätelaitteiden sijainnin selvittämisen riippumatta siitä, onko esimerkiksi kysymys matkaviestimestä vai jostakin sen kaltaisesta laitteesta.

Niin ikään selkeyssyistä momentissa säädettäisiin yhdenmukaisesti poliisilain kanssa tunnistamistiedon määritelmästä, joka perustuu tietoyhteiskuntakaaren 3 §:n 40 kohtaan. Tunnistamistiedon tyhjentävä ja yksiselitteinen määrittely ei ole mahdollista. Määritelmän rajoittuminen viestiä koskeviin tietoihin tarkoittaisi sitä, että viestiin liittymätön tietokoneiden välinen ohjausliikenne ei olisi luottamuksellisen viestinnän suojan piirissä. Rajaus vastaisi asiallisesti myös poliisilain ja pakkokeinolain mukaisesta televalvonnasta säädettyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sellaisen henkilön hallussa olevan tai oletettavasti muuten käyttämän teleosoitteen tai telepäätelaitteen televalvontaan, jonka lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen tai törkeään metsästysrikokseen. Edellytyksenä olevat rikokset vastaisivat rangaistusankaruudeltaan ja rikostyyppien osalta rajavartiolain 43 a §:n 2 momentissa lueteltuja televalvonnan perusteena olevia Rajavartiolaitoksen tutkimia rikoksia. Säännös vastaisi soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 8 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus televalvontaan 2 momentin estämättä, jos sen välitön toteuttaminen on välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Rajavartiolaitos voisi toteuttaa henkilön kiirepaikantamisen joko omien tietojärjestelmiensä avulla tai pyytämällä virka-apua poliisilta tai hätäkeskuslaitokselta. Kiirepaikannuksen tarkoituksena olisi paikantaa henkilö, jotta voitaisiin estää tämän toiminta, kun hänen on perusteltua syytä olettaa syyllistyvän toisen henkeen tai terveyteen kohdistuvaan rikokseen. Säännös vastaisi poliisilain 5 luvun 8 §:n 3 momenttia.

Toimivaltuus tulisi sovellettavaksi lähinnä PTR-yhteistyön alaan kuuluvissa tilanteissa, joissa henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjuminen edellyttäisi sen käyttöä. Niin ikään sivullisten suojaamiseen tai työturvallisuuteen liittyvät tekijät saattaisivat tapauskohtaisesti edellyttää mahdollisuutta momentissa tarkoitettuun televalvontaan. Mahdollisuudella kiirepaikantamiseen voitaisiin myös kohdentaa Rajavartiolaitoksen resursseja tietylle alueelle henkilön kiinniottamiseksi.

Momentissa oleva maininta "välitön toteuttaminen" tarkoittaisi sitä, että ensisijaisesti tulee käyttää 1 momentissa tarkoitettua sijaintitiedon hankkimista. Jos tämä arvioitaisiin kuitenkin liian hitaaksi toimenpiteeksi tavoitteen saavuttamiseksi, henkilö olisi mahdollista paikantaa heti.

Maininnalla "2 momentin estämättä" tarkoitetaan sitä, että toimenpide voitaisiin kohdistaa muunkin kuin 2 momentissa tarkoitetun henkilön puhelimeen. Päätöksenteosta säädettäisiin tarkasteltavana olevan luvun 6 §:n 3 momentissa.

5 §. *Televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella*. Pykälän mukaan Rajavartiolaitos saisi kohdistaa tutkittavansa rikoksen estämiseksi televalvontaa henkilön suostumuksella tämän hallinnassa olevaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos jonkun voitaisiin lausumiensa tai muun käyttäytymisensä perusteella perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta tai teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtävään Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 9 §:n 1 kohtaa ja 4 kohtaa sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Televalvonta koskien suostumuksen antajan hallinnassa olevaa teleosoitetta tai telepäätelaitetta tarkoittaisi tosiasiallista hallintaa. Näin ollen esimerkiksi työnantaja ei voisi antaa suostumusta työntekijän käytössä olevan matkapuhelimen televalvontaan. Myöskään satunnainen toisen matkapuhelimen käyttäminen ei voisi oikeuttaa suostumuksen antamiseen matkapuhelimen omistajan viestinnän osalta.

Suostumus tulisi antaa kirjallisessa muodossa. Se voitaisiin kirjata esimerkiksi kuulustelupöytäkirjaan. Kiireellisissä tilanteissa suostumus voitaisiin kuitenkin antaa suullisesti, mutta se tu-

lisi vahvistaa kirjallisesti niin pian kuin mahdollista. Todistajaksi katsotaan esimerkiksi henkilö, jonka hallussa on viesti, joka koskee teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyä rikosta.

Loukatun suostumusta koskevan opin mukaisesti jokainen voisi pätevästi antaa suostumuksensa hallinnassaan olevan teleosoitteen tai telepäätelaitteen televalvontaan, jos suostumus on annettu vapaaehtoisesti ennen toimenpiteeseen ryhtymistä ja ymmärtäen sen merkitys. Suostumuksen tulee olla aidosti vapaaehtoinen. Sen saamiseksi Rajavartiolaitoksen puolelta ei saa käyttää taivuttelua tai muuta vastaavaa johdattelua. Rajavartiolaitos voisi tuoda esiin mahdollisuuden käyttää suostumusperusteista televalvontaa, mutta johtopäätösten tekeminen tiedonhankintakeinon käytöstä olisi aina jätettävä asianomaiselle henkilölle.

Suostumukseen perustuvassa televalvonnassa olisi siis kyse estettävästä Rajavartiolaitoksen tutkittavasta rikoksesta, johon suostumuksen antaja liittyisi tavalla tai toisella. Käytännössä suostumuksen antajalla ja estettävällä teolla tai estettävän teon tekijällä tulisi olla sellainen yhteys, että suostumuksen antajan hallinnassa olevan teleosoitteen tai telepäätelaitteen televalvonnalla voisi olla merkitystä estettävän Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen kannalta. Toimivaltuuden tarve saattaisi käytännössä ilmetä esimerkiksi tilanteessa, jossa on kyse epäillyn rikoksen todistajan tai asianomistajan telelaitteeseen tulleesta tai siitä lähteneestä tiedosta.

6 §. *Televalvonnasta päättäminen*. Pykälä vastaisi soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 10 §:n 1, 2, 4 ja 5 momentin säännöksiä sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Rajavartiolain 43 a §:n 4 momentin perusteella Rajavartiolaitoksessa sovelletaan pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen, mitä päällystöön kuuluvan poliisimiehen ja poliisilain 5 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi säädetään.

Rajavartiolaitos päättäisi televalvonnasta jäljempänä mainitulla tavalla silloin, kun kysymyksessä on uhkaavan vaaran torjuminen. Muissa tapauksissa televalvonnasta päättäisi tuomioistuin.

Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin päättäisi 4 §:n 2 momentissa sekä 5 §:ssä tarkoitetusta televalvonnasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Tämä olisi lähtökohta kaiken televerkoista toteutettavan tiedonhankinnan osalta.

Jos 4 §:n 2 momentissa tarkoitetussa asiassa on toimittava viivytyksettä, 2 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää televalvonnasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia olisi saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on kiireellisessä tilanteessa tehnyt päätöksen ja tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, tiedonhankintakeinon käyttö olisi lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot olisi heti hävitettävä. Poikkeuksen tästä muodostaisivat tapaukset, joissa ylimääräistä tietoa voitaisiin käyttää 35 §:n mukaisesti.

Asia tulisi saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi siitä huolimatta, että televalvonnan käyttäminen lopetetaan 24 tunnin kuluessa sen käytön aloittamisesta. Muuten hyvin lyhytaikaisella tiedonhankinnalla voitaisiin kiertää päätöksentekomenettelylle annettavia vaatimuksia. Asian saattaminen tällaisissakin tapauksissa tuomioistuimen käsiteltäväksi edistäisi toiminnan lainmukaisuutta.

Pykälän 3 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi 4 §:n 3 momentissa tarkoitetusta televalvonnasta. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätösvaltaan erotettaisiin siis kiirepaikannusta edellyttävä televalvonta.

Pykälän 4 momentin mukaan lupa voitaisiin antaa tai päätös voitaisiin tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Ne voitaisiin myöntää koskemaan myös luvan antamista tai päätöksen tekemistä edeltänyttä määrättyä aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi. Sääntely vastaisi poliisilain 5 luvun 10 §:n 5 momenttia.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin vaatimukseen ja päätökseen sisällytettävistä tiedoista. Se vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 10 §:n 5 momenttia ja Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä sekä pakkokeinolain 10 luvun vastaavan salaisen pakkokeinon päätöksen sisältöä. Vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava tiedot, joiden perusteella tiedonhankintakeinon edellytysten täyttymistä voidaan arvioida. Säännös korostaa velvollisuutta esittää ja perustella tosiseikkoja, joiden perusteella tuomioistuin voi tehdä tiedonhankintakeinon käytön edellytysten täyttymisestä omat johtopäätöksensä. Säännöksen tavoitteena olisi laadukas lupaprosessi.

Momentin kohdassa 1 toimenpiteen perusteena olevalla Rajavartiolaitoksen tutkittavalla rikoksella tarkoitettaisiin estettävää rikosta ja toimenpiteen perusteena olevalla vaaralla sitä vaaraa, jonka torjumiseksi toimenpide suoritetaan. Momentin 2 kohdassa mainitulla henkilöllä tarkoitettaisiin tässä laissa säädetyn salaisen tiedonhankintakeinon yhteydessä henkilöä, jonka perustellusti voidaan olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen. Viimeksi mainittu ei olisi kuitenkaan esitutkintalain tarkoittamalla tavalla rikoksesta epäilty. Kohdan 3 ilmaisulla "tosiseikat, joihin häneen kohdistuva rikosepäily ja televalvonnan edellytykset perustuvat" tarkoitettaisiin tosiseikkoja, joiden perusteella henkilön voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen. Kohdat 4—7 tulisivat sovellettavaksi sellaisenaan. Salaisissa tiedonhankintakeinoissa siirryttäisiin yleisemminkin televerkossa suoritettavien tiedonhankintakeinojen sekä myös teknisen kuuntelun ja teknisen katselun osalta luvan tai päätöksen alkamis- ja päättymisajankohdan kellonaikatarkkuuteen. Nämä ajankohdat tulisi mainita päätöksessä.

7 §. *Tukiasematietojen hankkiminen ja sen edellytykset*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 11 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Tukiasematietojen hankkimisesta ja sen edellytyksistä rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin tukiasematietojen hankkiminen. Säännöksellä tarkoitettaisiin tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista telepäätelaitteista ja teleosoitteista. Tukiasematietojen hankkiminen voisi siis koskea myös tulevaisuudessa kirjautuvia teleosoitteita ja telepäätelaitteita. Tukiasematietojen hankkimisella kajottaisiin vähemmän kohteen perusoikeuksiin kuin televalvonnalla. Lisäksi tiedonhankinnan kohteiden perustuslailla suojattujen oikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellistä olisi tukiasematietojen hankkiminen rikoksen estämiseksi kohteita poissulkevassa tarkoituksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tukiasematietojen hankkimisen edellytyksistä. Momentin mukaan Rajavartiolaitokselle voitaisiin antaa lupa tukiasematietojen hankkimiseen Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi oletettuna tapahtuma-aikana oletetun tekopaikan läheisyydessä sijaitsevasta tukiasemasta, kun henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Pykälän 3 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella olisi lisäksi oikeus tukiasematietojen hankkimiseen, jos se olisi välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Käytännössä tarve momentissa tarkoitettujen tukiasematietojen hankkimiseen voisi aktualisoitua lähinnä PTR-yhteistyön alaan kuuluvissa tilanteissa.

8 §. *Tukiasematietojen hankkimisesta päättäminen*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 12 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin päättäisi tukiasematietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää tukiasematietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin olisi ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia olisi saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan lupa annettaisiin tietyksi ajanjaksoksi. Lupa koskisi, kuten poliisilain 5 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu lupa, myös päätöksentekohetkeä edeltäviä tietoja. Myös päätöksentekohetkeä edeltävillä tiedoilla voi olla merkitystä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämisen kannalta. Olennaista on se, että tietojen merkitys pystytään perustelemaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin seikoista, jotka tukiasematietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava. Momentin 2 kohtaa tulisi soveltaa siten, että kysymyksessä ovat tosiseikat, joiden perustella tukiaseman alueen on syytä olettaa olevan Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämisen kannalta merkityksellinen.

Suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta ja tekninen tarkkailu

9 §. *Suunnitelmallinen tarkkailu ja sen edellytykset*. Pykälässä säädettäisiin tarkkailutoimivaltuudesta ja sen edellytyksistä kuten poliisilaissa. Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 13 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Suunnitelmallisesta tarkkailusta ja sen edellytyksistä rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa.

Pykälän 1 momentissa olisi poliisilain 5 luvun 13 §:n 1 momentin kanssa samansisältöinen tarkkailun määritelmä. Momentin mukaan tarkkailulla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön salaa kohdistettavaa havaintojen tekemistä tiedonhankintatarkoituksessa. Tarkkailun yleisellä määritelmällä on merkitystä tarkkailun eri muotojen määritelmien kannalta. Tämä koskisi erityisesti 2 momentin mukaista suunnitelmallista tarkkailua.

Tässä laissa esitetyssä tarkkailussa henkilöstä tehtäisiin rikoksen estämistä edistäviä havaintoja. Tarkkailuun kuuluu sen kohteena olevaan henkilöön kohdistettu tiedonhankintatarkoitus, mikä erottaa sen valvonnasta. Toimenpiteelle olisi luonteenomaista myös havaintojen tekeminen salaa. Tarkkailu voidaan toteuttaa siten, ettei tiedonhankinnan kohde havaitse olevansa havaintojen tekemisen kohteena, vaikka sinänsä tarkkailu toteutetaan täysin avoimesti esimerkiksi tunnuksellisesta virka-autosta. Kysymykseen tulee siten sekä havaintojen tekeminen sinänsä salaa että niiden tekeminen tiedonhankintatarkoitus salaten.

Havaintojen tekeminen viittaa tarkkailijan ja tarkkailtavan henkilön välisen vuorovaikutuksen passiivisuuteen. Esimerkiksi keskusteluun tiedonhankinnan kohteen kanssa tiedonhankintatarkoituksessa ei saisi hakeutua aktiivisesti. Peitellyssä tiedonhankinnassa rajoitetusti toiminnan

luonteeseen kuuluu aktiivinen vuorovaikutus tiedonhankinnan kohteen kanssa ja pyrkiminen vuorovaikutustilanteisiin. Tämä ei kuitenkaan estä tarkkailussa vuorovaikutusta tiedonhankinnan kohteen kanssa esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa tarkkailun toteuttaja paljastuu tahattomasti tai olisi ilman vuorovaikutusta välittömässä vaarassa paljastua. Tarkkailua voidaan toteuttaa tietyn etäisyyden päästä mutta myös lähietäisyydeltä, esimerkiksi kahvilan viereisestä pöydästä. Tällöin tarkkailija voisi siis tarvittaessa poistua tilanteesta myös vuorovaikutuksen keinoin, käytännössä keskustelemalla tiedonhankinnan kohteen kanssa. Tällaisissa tilanteissa aloitteen vuorovaikutukseen tulisi kuitenkin tulla tiedonhankinnan kohteelta.

Tarkkailussa saisi nykyisen käytännön mukaisesti käyttää omien aistihavaintojen tukena muun ohessa kiikaria, kameraa, videokameraa, valonvahvistinta tai muuta vastaavanlaista teknistä laitetta. Rajanvedossa tekniseen katseluun olennaista olisi se, että mainittua keinoa käytettäisiin 15 §:n 1 momentin mukaan paikkaan sijoitetulla teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla. Tarkkailussa käytettävien teknisten laitteiden tulisi koko tiedonhankinnan ajan olla rajavartiomiehen valvonnassa ja käyttämiä.

Selvyyden vuoksi on mainittava, että tarkkailu on mahdollista myös tietoverkossa. Tarkkailun toteuttaminen tietoverkossa tietokoneen välityksellä esimerkiksi katselemalla henkilön keskustelupalstalla käymää keskustelua ei olisi teknistä tarkkailua, vaikka tietokoneen käyttö onkin välttämätöntä tarkkailun toteuttamiseksi. Kysymys olisi tähän toimintaympäristöön liittyvästä erityispiirteestä. Tietokonetta käytettäisiin näissä tilanteissa muiden käyttäjien tavoin. Momentissa tarkoitettu tarkkailu vastaisi sisällöllisesti poliisilain mukaista tarkkailua.

Pykälän 2 momentin mukaan suunnitelmallisella tarkkailulla tarkoitetaan muun kuin lyhytaikaisen tarkkailun kohdistamista henkilöön, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen. Tarkkailun määritelmän mukaisesti myös suunnitelmallista tarkkailua käytettäisiin salaa, mikä pitäisi sisällään myös vuorovaikutuksen välttämisen. Momentti vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 13 §:n 2 momentin säännöstä.

Suunnitelmalliselle tarkkailulle ei voida määrittää mitään vähimmäiskestoa. Tällaiseen tarkkailuun tarvittava vähimmäisaika riippuisi tapauskohtaisista olosuhteista. Tarkkailu voitaisiin katsoa suunnitelmalliseksi myös silloin, kun tarkkailu ei kerrallaan kestä pitkää aikaa, mutta se toistetaan jonkin ajan kuluttua. Lyhytkestoisuuden arvioinnin kannalta merkityksellistä olisi siis ensimmäisen ja viimeisen tarkkailutoimenpiteen välinen aika. Suunnitelmalliselle tarkkailulle olisi tyypillistä sen seuraaminen, mitä rikoksesta epäilty tekee ja keitä henkilöitä hän tapaa.

Suunnitelmallinen tarkkailu voisi kohdistua ainoastaan 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön. Muihin kuin häneen kohdistuva tarkkailu olisi siten mahdollista ainoastaan lyhytkestoisena yksittäisenä toimenpiteenä lähinnä siitä syystä, että oikean tarkkailukohteen varmistamiseksi käytännössä joudutaan kohdistamaan havaintojen tekemistä myös muihin ihmisiin.

Pykälän 3 momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi kohdistaa 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön suunnitelmallista tarkkailua, jos on perusteltua syytä olettaa hänen syyllistyvän 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettuun rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, taikka kätkemisrikokseen.

Kuten yleisperusteluista ilmenee, tämä kynnys liittyisi siihen, että suunnitelmallisella tarkkailulla puututtaisiin henkilön yksityisyyden suojaan. Tämän vuoksi sen käyttämiselle säädettäisiin vastaava kynnys kuin poliisilaissa. Suunnitelmallisen tarkkailun edellytyksenä olisi tarkasteltavana olevan luvun 2 §:n 2 momentin mukaan myös se, että sillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle.

Pykälän 4 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettua tarkkailua ei saisi kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Teknistä laitetta ei saisi käyttää rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan paikkaan kohdistuvassa tarkkailussa tai suunnitelmallisessa tarkkailussa. Aistinvarainen tarkkailu rikoksen estämiseksi saisi kuitenkin kohdistua myös kotirauhan piirissä olevaan henkilöön.

Vakituiseen asumiseen käytettävät tilat kuuluvat kotirauhan suojan ydinalueeseen. Tässäkin yhteydessä "tilalla" tarkoitettaisiin seinillä ja katolla tai vastaavilla rakenteilla rajattua paikkaa. Vakituiseen asumiseen käytettäviä tiloja ei voida määritellä tyhjentävästi. Tilan tosiasiallinen käyttö ei välttämättä liity sen alkuperäiseen tarkoitukseen.

Rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaan kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitetut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen. Säännös suojaa kotia ja sen välitöntä ympäristöä. Asunnolla tarkoitetaan muun ohessa kerros- ja rivitalohuoneistoja sekä omakotitaloja ja niiden osia.

Asunnot ja niiden osat olisivat tyypillisesti "vakituiseen asumiseen käytettävän tilan" määritelmän piirissä. Vaikka asuintalon porraskäytävä kuuluukin kotirauhan suojan piiriin, sitä ei voida lukea vakituiseen asumiseen käytettäviin tiloihin. Kotirauhan suojan piiriin kuuluvat piharakennukset eivät kuuluisi momentissa tarkoitettuihin tiloihin, jos niitä ei käytetä vakituiseen asumiseen. Loma-asuntoja, hotellihuoneita, telttoja ja asuntovaunuja sekä muita vastaavia tiloja ei yleensä käytetä vakituiseen asumiseen.

Momenttiin liittyisi tarkkailusta ja suunnitelmallisesta tarkkailusta päättävän rajavartiomiehen arviointivelvollisuus, johon tarvittaessa liittyisi selonottovelvollisuus. Jos tila on vakituiseen asumiseen tarkoitettu, vallitsee oletus siitä, että tila on samalla vakituiseen asumiseen käytettävä. Tämä lähtökohta voitaisiin kumota vastakkaista asiantilaa koskevalla selvityksellä. Vastaavasti, jos tilaa ei ole tarkoitettu vakituiseen asumiseen, vallitsisi oletus siitä, että tilaa ei käytetä sellaiseen asumiseen. Tämäkin oletus voisi kumoutua. Esimerkiksi hotellihuonetta tai toimistona käytettävää huoneistoa voidaan tosiasiallisesti käyttää vakituiseen asumiseen ja toisaalta asuinhuoneistoa voidaankin tosiasiallisesti käyttää toimistona.

10 §. *Suunnitelmallisesta tarkkailusta päättäminen*. Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 14 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi suunnitelmallisesta tarkkailusta. Päätös voitaisiin 2 momentin mukaan tehdä kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin suunnitelmallista tarkkailua koskevan päätöksen sisällöstä, jonka osalta voidaan viitata 6 §:n perusteluissa esitettyyn.

11 §. *Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset*. Uuden poliisilain säätämisen yhteydessä peitelty tiedonhankinta tuli myös Rajavartiolaitoksen käyttöön tiettyjen rikoksen estämiseksi säädettyjen keinojen valikoimaan. Ehdotettu pykälä vastaa asiallisesti poliisilain 5 luvun 15 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen ja 2 momentin perusteella sovellettua sääntelyä. Rajavartiolaitoksen peitellyn tiedonhankinnan toimivaltuus rajautuu törkeän laittoman maahantulon järjestämisen ja siihen liittyvän ihmiskaupparikoksen estämiseen.

Pykälässä säädettäisiin tiedonhankinnasta, jossa on peitetoimintaa muistuttavia piirteitä, mutta joka on lyhytaikaista ja jossa ei muodostettaisi samanlaista luottamussuhdetta kohdehenkilön

kanssa kuin peitetoiminnassa. Pykälän 1 momentin mukaan peitellyllä tiedonhankinnalla tarkoitettaisiin tiettyyn henkilöön kohdistuvaa lyhytkestoisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa tiedonhankintaa, jossa rajavartiomiehen tehtävän salaamiseksi käytetään vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja. Säännös vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 15 §:n 1 momentin vastaavaa määritelmää.

Maininta tiettyyn henkilöön kohdistuvasta tiedonhankinnasta tarkoittaisi, että toimenpide voi kohdistua muuhunkin kuin 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa rikollisryhmä tilaa taksin, jota tosiasiallisesti kuljettaa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa suorittava rajavartiomies, ja mainittu henkilö on ryhmän mukana. Lisäksi toimivaltuuden piiriin kuuluisi esimerkiksi tietyn henkilölle tarkoitetun lähetyksen toimittaminen perille lähettinä esiintyen. Tällaisissa tilanteissa on mahdollista, että lähetyksen ottaa vastaan muu kuin 2 momentissa tarkoitettu henkilö. Peiteltyä tiedonhankintaa voisi olla myös se, että rajavartiomies tarjoilijaksi tekeytyneenä harjoittaa tiedonhankintaa ravintolassa mainitun henkilön läheisyydessä. Peiteltyä tiedonhankintaa Rajavartiolaitoksessa toteuttavat ne rikostorjuntaa suorittavat rajavartiomiehet, jotka on erityisesti koulutettu tämän tiedonhankintakeinon käyttöön.

Tarkkaa aikarajaa peitellyn tiedonhankinnan kestolle ei voida antaa, koska vuorovaikutuksen toinen osapuoli voi omilla toimillaan pitkittää tilannetta, vaikka tiedonhankinnan tavoite olisikin jo saavutettu. Epäluonteva irtautuminen tilanteesta voisi myös paljastaa tiedonhankinnan.

Erotuksena tarkkailusta ja suunnitelmallisesta tarkkailusta toimivaltuuden käytölle on luonteenomaista nimenomaan pyrkimys henkilökohtaiseen tapaamiseen tai vastaavaan vuorovaikutukseen tiedonhankinnan kohteen kanssa, ei kuitenkaan vastaavanlaiseen pitkäaikaiseen kanssakäymiseen ja erityisen luottamussuhteen muodostamiseen kuin peitetoiminnassa. Peitellyssä tiedonhankinnassa ei siten olisi kysymys soluttautumisesta. Toimivaltuutta ei saisi käyttää peitetoimintaa koskevan sääntelyn kiertämiseksi. Muutoinkaan tarkasteltavana olevalla lainkohdalla ei ole tarkoitus korvata peitetoimintaa koskevaa sääntelyä.

Toiminnan luonteeseen kuuluisi lisäksi ainoastaan väärien, harhauttavien tai peiteltyjen tietojen käyttäminen. Esimerkkinä voidaan mainita kuljetustoimintaa harjoittavan yrityksen haalareiden ja nimikyltin käyttäminen. Tällaista suojausta voitaisiin käyttää ainoastaan rikostorjuntaa suorittavan rajavartiomiehen tehtävän salaamiseksi, toisin sanoen tiedonhankinnan paljastumisen estämiseksi. Tiedonhankinnan suojaaminen olisi mahdollista tarkasteltavana olevan luvun 27 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Rajavartiolaitos saisi, kuten nykyäänkin, käyttää peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voitaisiin perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen tai törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen.

Peitelty tiedonhankinta ei olisi pykälän 3 momentin mukaan sallittua asunnossa edes asunnonhaltijan myötävaikutuksella. Tiedonhankinnan toteuttaminen asunnossa olisi näin ollen kategorisesti kiellettyä. Säännös vastaisi poliisilain 5 luvun 15 §:n 3 momenttia.

12 §. *Peitellystä tiedonhankinnasta päättäminen*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 16 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen sekä 43 a §:n 4 momentin perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättäisi peitellystä tiedonhankinnasta. Säännös vastaisi rajavartiolain 43 a §:n 4 momentissa säädettyä. Päätöksentekotason säilyttäminen Rajavartiolaitoksen esikunnassa on perusteltua. Peitellyn tiedonhankinnan erottaminen Rajavartiolaitoksen keinovalikoiman ulkopuolella olevasta peitetoiminnasta on erityisen tärkeää, jotta peitellyn tiedonhankinnan toimivaltuutta ei käytettäisi tavalla, jossa olisi tosiasiallisesti kysymys peitetoiminnasta. Rajavartiolaitos ei voi käyttää peitetoiminnan toimivaltuutta rikosten ennalta estämiseen eikä selvittämiseen, eikä sitä tässäkään esityksessä ehdoteta.

Pykälän 2 momentin mukaan päätös peitellystä tiedonhankinnasta olisi tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä olisi mainittava 1) toimenpide ja sen tavoite riittävästi yksilöitynä; 2) peitellyn tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö ja siitä vastaava rajavartiomies; 3) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos; 4) peitellyn tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö; 5) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily perustuu; 6) toimenpiteen suunniteltu toteuttamisajankohta; 7) peitellyn tiedonhankinnan rajoitukset ja ehdot.

Toimenpiteellä tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että kysymyksessä on lähetyksen toimittaminen tiettyyn osoitteeseen, ja tavoitteella sen selvittämistä, kuka lähetyksen ottaa vastaan. Toimivaltuuden käytön osalta edellytettäisiin erikseen siitä vastaavan rajavartiomiehen nimeämistä, jonka tehtävänä olisi huolehtia muun muassa siitä, ettei toiminnassa ole tosiasiallisesti kysymys peitetoiminnasta. Päätöksessä olisi mainittava myös estettävänä oleva Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos, mutta ei tarvitsisi nimetä sitä henkilöä, jonka perustellusti voidaan olettaa syyllistyvän rikokseen. Päätöksessä tulisi mainita ainoastaan tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö, joka voisi tosiasiallisesti olla toistaiseksi Rajavartiolaitokselle tuntematon.

Kuten muidenkin tiedonhankintakeinojen osalta, myös peiteltyä tiedonhankintaa koskevassa päätöksessä henkilöön kohdistuvan epäilyn taustalla olevat tosiseikat, joihin epäily perustuu, tulisi kuvata päätöksessä niin, että ulkopuolinen tarkastelija voi vakuuttua keinon käytön edellytysten olemassaolosta. Peitellyn tiedonhankinnan osalta ei edellytettäisi alkamis- ja päättymisajankohdan määrittelyä kellonaikatarkkuudella, koska kysymys on pikemminkin yksittäisen toimenpiteen suorittamisesta sopivana ajankohtana. Peitellyn tiedonhankinnan osalta päätöksentekijä voisi asettaa rajoituksia ja ehtoja kuten muidenkin salaisten tiedonhankintakeinojen käytön yhteydessä. Rajoitukset voisivat johtua esimerkiksi suhteellisuusperiaatteesta sekä tarkoituksenmukaisuus-, oikeusturva- ja työturvallisuusnäkökohdista. Peiteltyä tiedonhankintaa ei olisi mahdollista toteuttaa asunnossa edes silloin, kun asuntoon meneminen tapahtuisi asunnonhaltijan myötävaikutuksella. Asunnossa tapahtuvana peiteltynä tiedonhankintana ei kuitenkaan pidettäisi vielä sitä, että lähetyksen vastaanottaja pyytäisi esimerkiksi lähetystä kuitatessaan lähettinä esiintyvän rajavartiomiehen odottamaan asuntonsa eteisessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. On mahdollista, että henkilöön kohdistuva epäily täsmentyy toimenpiteen toteuttamista odottaessa sellaiseen tekoon, jonka estämisessä toimivaltuutta ei ylipäänsä voida käyttää. Myös muu olosuhteiden muuttuminen voi aiheuttaa tarpeen tarkistaa päätöstä. Momentti velvoittaisi toimenpiteestä vastaavan rajavartiomiehen seuraamaan peitellyn tiedonhankinnan edellytysten olemassaoloa ja tiedonhankinnan tarpeellisuutta erityisesti silloin, kun päätöksentekohetki ja tiedonhankinnan toteuttaminen eroavat ajallisesti paljon toisistaan.

13 §. *Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset*. Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 17 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Teknisestä kuuntelusta ja sen edellytyksistä rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin tekninen kuuntelu. Teknisellä kuuntelulla tarkoitettaisiin rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tapahtuvaa tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön, keskustelun osapuolten taikka pykälän 4 momentissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi. Määritelmässä mainittaisiin kuuntelun ja tallentamisen ohella myös muunlainen keskustelun tai viestin käsittely sekä tekniikkaneutraalisti teknisen laitteen ohella myös menetelmät ja ohjelmistot.

Ilmaisu "rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä" liittyisi siihen, että mainitussa pykälässä säädetään rangaistavaksi salakuuntelu. Ilmaisun lisääminen tarkoittaisi sitä, että teknisen kuuntelun yhteydessä ei syyllistytä salakuunteluun, kunhan kyseistä salaista tiedonhankintakeinoa käytetään asianmukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että päätös teknisen kuuntelun käyttämisestä on syntynyt oikeassa järjestyksessä ja että kuuntelua käytetään lainmukaisesti.

Mikäli havaitaan, että momentissa tarkoitettu henkilö poistuu muuten kuin hetkellisesti tilasta, kuuntelu olisi keskeytettävä, tai mikäli kysymys ei olisi reaaliaikaisesta kuuntelusta, tiedot tulisi poistaa jälkikäteen tallenteelta. Toisaalta sen havaitseminen, että mainittu henkilö palaa takaisin tilaan, voi olla käytännössä mahdotonta ilman, että kuuntelu pidetään käynnissä koko ajan.

Jos henkilö poistuu hetkellisesti tilasta, kuuntelua ei yleensä tarvitsisi keskeyttää. Kuuntelukiellosta, tallenteiden tarkastamisesta ja tutkimisesta sekä teknisen kuuntelun keskeyttämisestä säädettäisiin tarkemmin 31—33 ja 37 §:ssä. Myös näissä tapauksissa saattaisivat tulla sovellettaviksi 34 ja 35 §:n säännökset ylimääräisestä tiedosta. Tietojen hävittämisestä säädettäisiin 36 §:ssä.

Teknisen kuuntelun määritelmään liittyy se, että esimerkiksi julkisessa tilassa käytyä kovaäänistä keskustelua koskeva tiedonhankinta ei edellytä pakko- tai tiedonhankintakeinon käyttöä. Sama koskee luonnollisesti keskustelua, johon kuuntelija osallistuu (KKO 1981 II 182). Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, ettei teknistä kuuntelua ole myöskään se, että kuuntelulaitteella seurataan epäillyn henkilön liikkumisen aiheuttamia ääniä. Teknistä kuuntelua on puolestaan se, että teknisellä laitteella kuunnellaan tai tallennetaan, mitä puhelinkeskustelun toinen osapuoli sanoo puhelimeen, kun kuuntelu kohdistuu puheen synnyttämiin ääniaaltoihin.

Pakkokeinolaissa olevaa teknisen kuuntelun määritelmää muutettiin vuonna 2003 siten, että määritelmässä mainitaan ainoastaan "viesti" aikaisemman ilmaisun "suullinen viesti" sijaan. Muutoksen valmistelutöissä (HE 52/2002 vp) muutosta perusteltiin muun ohessa salausteknologian ja -järjestelyjen käytön lisääntymisellä. Hallituksen esityksessä todetaan, että kun on kysymys esimerkiksi sähköpostin lähettämisen yhteydessä tapahtuvan tietokonepäätteen näppäimistön käytön teknisestä tarkkailusta, tällaisen tarkkailun lukeminen teknisen kuuntelun määritelmässä tarkoitetuksi keskusteluksi tai suulliseksi viestiksi on tulkinnanvaraista. Tällainen näppäimistökuuntelu kuuluisi myös momentissa tarkoitetun teknisen kuuntelun määritelmän piiriin. Erona 19 §:n mukaiseen tekniseen laitetarkkailuun olisi se, että teknisellä laitetarkkailulla ei saisi hankkia tietoa viestin sisällöstä.

Määritelmäsäännöksessä mainittaisiin nimenomaisesti, että teknisen kuuntelun tavoitteena on keskustelun tai viestin sisällön selvittäminen. Varsinaisen merkityssisällön selvittämisen lisäksi tavoitteena voi olla keskustelun tai viestinnän osapuolten tunnistaminen taikka epäillyn henkilön toiminnan selvittäminen muuten.

Pykälän 2 momentin mukaan teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Kuuntelu voitaisiin toteuttaa kohdistamalla se muuhun kuin vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan tai muuhun paikkaan. Kielto ei koskisi kuitenkaan 5 momentissa tarkoitettua vaaran estämiseksi tehtävää teknistä kuuntelua eli niin sanottua rynnäkkökuuntelua.

Pykälän 3 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevaan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voitaisiin toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän.

Teknistä kuuntelua voitaisiin momentin nojalla kohdistaa henkilöön hänen ollessaan rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaisessa kotirauhan suojaamassa tilassa, kunhan se ei ole vakituiseen asumiseen käytetty tila. Merkitystä ei olisi sillä, mihin tekninen laite, menetelmä tai ohjelmisto asennetaan. Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta ja poisottamisesta säädettäisiin tarkasteltavana olevan luvun 22 §:ssä.

Vapautensa menettäneen kuuntelun osalta ei edellytettäisi sitä, että hänen tulisi olla sellissä tai suorittaa rangaistusta rangaistuslaitoksessa taikka olisi pakkolaitokseen eristetty tai tutkintavanki. Tällainen edellytys olisi tarpeeton, koska käytännössä vapautensa menettänyttä voidaan tosiasiallisesti kuunnella ainoastaan niissä tiloissa, joissa hänellä on lupa käydä tai oleskella. Teknisen kuuntelun edellytyksenä olisi edelleen, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän momentissa tarkoitettuun Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen.

Selvyyden vuoksi 3 momentissa säädettäisiin erikseen tilaan tai muuhun paikkaan kohdistuvasta kuuntelusta. Tekninen kuuntelu voitaisiin toteuttaa kohdistamalla se tosiasiallisesti tilaan tai paikkaan, johon kohdistuva kuuntelu on ylipäänsä sallittua. Kysymys olisi siten niin sanotusta tilakuuntelusta.

Momentin mukaisissa tilanteissa Rajavartiolaitos ei voi toteuttaa teknistä kuuntelua esimerkiksi paljastumisriskin vuoksi jatkuvana seurantatoimenpiteenä, vaan ainoastaan tietyissä rikoksen estämisen kannalta merkityksellisissä tiloissa ja paikoissa. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa epäilty henkilö siirtyy yleiseltä paikalta varastotilaan. Rajavartiomies ei voi paljastumatta seurata henkilöä kyseiseen tilaan, vaan tekninen kuuntelu on toteutettava muulla tavoin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kyseinen tila on varustettava kuuntelulaitteilla ennakkoon.

Teknisen kuuntelun edellytykseksi asetettaisiin myös varsin korkea näyttökynnys (todennäköisyys) sen suhteen, että mainittu henkilö oleskelee tai käy kyseisessä tilassa tai muussa paikassa. Henkilön ja tilan välinen yhteys olisi heikoimmillaan silloin, kun tämä vain käy siellä. Voidaan perustellusti olettaa, että hän esimerkiksi tuo tilaan väärennettyjä matkustusasiakirjoja toiselle henkilölle. Oleskelulla tarkoitettaisiin käymistä pidempiaikaista viipymistä kyseisessä tilassa tai muussa paikassa, mutta ei kuitenkaan vielä asumisen kaltaista pysyvyyttä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin teknisen kuuntelun perusterikoksista. Edellytyksenä olisi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi törkeä laittoman maahantulon järjestäminen ja törkeä metsästysrikos.

Teknisen kuuntelun edellytyksenä olisi tarkasteltavana olevan luvun 2 §:n 2 momentin mukaan lisäksi se, että tämän keinon käytöllä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin Rajavartiolaitoksen oikeudesta tekniseen kuunteluun 2 momentista huolimatta tilanteessa, jossa se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi tai toimenpiteen suorittavan virkamiehen, kiinni otettavan tai muun henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi. Momentissa tarkoitettu tekninen kuuntelu voisi olla kyseessä, mikäli esimerkiksi ennen kotietsinnän tai kiinnioton toteuttamista on toimenpiteen suorittajien turvallisuuteen liittyvistä syistä tarpeen varmistua, onko tilassa virkatoimen kohteena olevan henkilön lisäksi muita henkilöitä.

14 §. *Teknisestä kuuntelusta päättäminen*. Pykälä vastaa asiallisesti poliisilain 5 luvun 18 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin päättäisi rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisestä kuuntelusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 13 §:n 5 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta. Muissa kuin 1 momentissa mainituissa tilanteissa olisi kysymys esimerkiksi teknisen kuuntelun kohdistamisesta varastohalliin, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan todennäköisesti olettaa oleskelevan tai käyvän ja jossa kuuntelulla voidaan perustellusti olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tarvittavia tietoja.

Pykälän 3 momentin mukaan teknistä kuuntelua koskeva lupa voitaisiin antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vaatimuksen ja päätöksen sisällöstä. Vaatimuksessa ja päätöksessä tulisi tuoda esille ne tosiseikat, joiden perusteella voidaan arvioida tietyn tilan tai muun paikan olevan sellainen, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan todennäköisesti olettaa oleskelevan tai käyvän. Tämä liittyy teknisen kuuntelun edellytyksissä mainittuun tuloksellisuusodotukseen. Lisäksi on syytä kiinnittää huomiota siihen, että teknisen kuuntelun kohdistuessa tilaan ei tilaa tarvitsisi kaikissa tapauksissa yksilöidä vastaavalla tavalla kuin epäillyn henkilön asuntoa. Tiedossa saattaa esimerkiksi olla, että henkilö on tulossa kaupunkiin johonkin hotelliin, mutta päätöksen tekemisvaiheessa ei vielä tiedetä, mihin hotelliin tai hotellihuoneeseen hän tulee majoittumaan.

15 §. *Tekninen katselu ja sen edellytykset*. Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 19 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Teknisestä katselusta ja sen edellytyksistä rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin tekninen katselu. Sillä tarkoitettaisiin rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä tapahtuvaa tietyn henkilön taikka tilan tai muun paikan tarkkailua tai tallentamista kameralla tai muulla sellaisella paikkaan sijoitetulla teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla. Määritelmä vastaisi poliisilain teknisen katselun määritelmää.

Teknisen kuuntelun määritelmän tavoin myös teknisen katselun määritelmässä todettaisiin, että tekninen katselu kohdistuu tiettyyn henkilöön. Hänen ohella teknistä katselua voitaisiin kuitenkin kohdistaa myös tiettyyn tilaan tai muuhun paikkaan. Tekniikkaneutraalisti säännökses-

sä mainittaisiin erilaisten kameroiden lisäksi myös muut tekniset laitteet, menetelmät ja ohjelmistot. Tekninen katselu eroaisi tarkkailusta ja suunnitelmallisesta tarkkailusta siinä, että teknisessä katselussa käytettäisiin paikkaan sijoitettuja teknisiä laitteita, menetelmiä tai ohjelmistoja.

Kuten teknisen kuuntelun määritelmässä, myös teknisen katselun määritelmässä määritettäisiin tiedonhankintakeinon suhde rikoslaissa kiellettyyn toimintaan. Rikoslain 24 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan salakatseluun syyllistyy se, joka oikeudettomasti teknisellä laitteella katselee tai kuvaa 1) kotirauhan suojaamassa paikassa taikka käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä taikka 2) yleisöltä suljetussa 3 §:ssä (julkisrauhan rikkominen) tarkoitetussa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla piha-alueella oleskelevaa henkilöä tämän yksityisyyttä loukaten.

Teknisen katselun määritelmän ilmaus "rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä" tarkoittaisi sitä, että katselun yhteydessä ei syyllistytä salakatseluun, kunhan kyseistä tiedonhankintakeinoa käytetään asianmukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että päätös teknisen katselun käyttämisestä on syntynyt oikeassa järjestyksessä ja katselua käytetään lainmukaisesti.

Tässä yhteydessä on syytä kuitenkin korostaa salaisten tiedonhankintakeinojen käytössä sovellettavien periaatteiden merkitystä silloin, kun teknistä katselua toteutetaan tavalla, joka ilman toimivaltuutta tarkoittaisi salakatseluun syyllistymistä. Erityisesti tämä koskee rikoslain 24 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja tiloja ja muita paikkoja. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti punninnassa on otettava huomioon tiedonhankintakeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien, tässä tapauksessa kotirauhan ja yksityisyyden suojan loukkaaminen. Huomioon on lisäksi otettava vähimmän haitan periaate ja hienotunteisuusperiaate. Erityisesti käymälätiloihin, pukeutumistiloihin ja muihin vastaaviin tiloihin teknistä katselua ei tulisi kohdistaa ilman painavia perusteita.

Tekninen katselu voitaisiin toteuttaa myös muulla kuin viranomaisen laitteella. Tämä voi tapahtua esimerkiksi niin, että kaupungin hallitsema kameravalvontalaitteisto kohdistetaan Rajavartiolaitoksen intressissä tiettyyn epäiltyyn henkilöön. Mikäli puolestaan kaupungin kameravalvontajärjestelmästä vain toimitettaisiin Rajavartiolaitokselle mahdollisesti rikoksen estämistä tai selvittämistä tukevaa kuvamateriaalia ja tallentaminen olisi tapahtunut muuten kuin Rajavartiolaitoksen kontrolloimana ja intressissä, kysymys ei olisi teknisestä katselusta.

Tietyn henkilön katselua tai kuvaamista teknisellä laitteella ei siis pidettäisi teknisenä katseluna, jos laite ei ole paikkaan sijoitettu. Näissä tapauksissa toimenpiteen kestosta riippuen kysymyksessä olisi tarkkailu tai suunnitelmallinen tarkkailu. Paikkaan sijoittamista koskeva vaatimus tarkoittaisi käytännössä sitä, että teknisen katselun toteuttaminen ei ole lyhytaikaista toimintaa. "Paikkaan sijoitetulla" tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että laite, menetelmä tai ohjelmisto on kiinnitetty seinään, kattoon tai muuhun kiinnittämiseen soveltuvaan kohteeseen. Lisäksi tekniselle katselulle sen määritelmästä johtuen olisi ominaista, että laite, menetelmä tai ohjelmisto seuraisi kohdetta yleensä ilman Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa suorittavan rajavartiomiehen tai muun esitutkintavirkamiehen samanaikaista havaintojen tekemistä ja paikallaoloa. Seurantalaitteen asentamisesta ja poisottamisesta säädettäisiin tarkasteltavana olevan luvun 22 §:ssä. Jos kysymys on sellaisesta kohdehenkilön seurannasta, jossa virkamies reaaliaikaisesti käyttää hallussaan olevaa laitetta kohdehenkilön seurantaan, toimenpide olisi tapauksesta riippuen tarkkailua tai suunnitelmallista tarkkailua.

Pykälän 2 momentissa ilmaistaisiin asuntokatselukielto. Momentin mukaan teknistä katselua ei saisi kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Vakituisella asumisella tarkoitettaisiin samaa kuin voimassa olevassa oikeudessa. Ilmaisua "vakituiseen asumiseen käytettävä

tila" on selostettu tämän luvun 9 §:n perusteluissa. Asuntokatselukielto ei kuitenkaan koskisi vaaran estämiseksi tehtävää teknistä katselua eli niin sanottua rynnäkkökatselua.

Pykälän 3 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen katseluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen katseluun. Katselu voitaisiin toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän. Teknisen katselun edellytyksenä olisi tarkasteltavana olevan luvun 2 §:n 2 momentin mukaan myös se, että sillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle.

Teknisen kuuntelun sääntelyn tavoin momentista ilmenisi, että teknisen katselun kohteena olisi tietty henkilö, mutta katselu voitaisiin toteuttaa kohdistuvana tiettyyn tilaan, jolla on riittävän kiinteä yhteys kyseiseen henkilöön. Tältä osin voidaan viitata siihen, mitä edellä 13 §:n perusteluissa on todettu teknisestä kuuntelusta. Teknistä katselua voitaisiin kohdistaa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuihin kotirauhan suojaamiin tiloihin, jotka eivät ole vakituiseen asumiseen käytettäviä. Edellä mainitusta säädettäisiin 4 momentissa. Katselun kohteena voisivat myös olla kotirauhan suojan piiriin kuuluvat muut paikat kuin tilat.

Pykälän 4 momentin mukaan rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaaman tilan tai muun paikan ja rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisen katselun edellytyksenä on, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän 13 §:n 4 momentissa tarkoitettuun Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen. Muun teknisen katselun edellytyksenä on, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Momentissa oleva viittaus 13 §:n 4 momenttiin tarkoittaisi sitä, että teknisessä katselussa sovellettaisiin teknisen kuuntelun perusterikosluetteloa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin Rajavartiolaitoksen oikeudesta tekniseen katseluun 2 momentin estämättä tilanteessa, jossa se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi tai toimenpiteen suorittavan virkamiehen, kiinni otettavan tai muun henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi. Momentissa tarkoitettu tekninen katselu voisi tulla kyseeseen esimerkiksi varmistauduttaessa ennen kotietsinnän tai kiinnioton toteuttamista, ettei tila ole ansoitettu tai ettei tilassa virkatoimen kohteena olevan henkilön lisäksi oleskelee muita henkilöitä.

16 §. *Teknisestä katselusta päättäminen*. Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 20 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin päättäisi teknisestä katselusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, kun katselu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan taikka rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen henkilöön.

Momentissa oleva päätöksentekoa koskeva sääntely vastaisi poliisilain 5 luvun 20 §:n 1 momenttia. Päätöksentekoa koskevan sääntelyn osalta korostettaisiin kotirauhan suojaamien tilojen ja muiden paikkojen suojaa.

Pykälän 2 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi 15 §:n 5 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä katselusta. Momentissa tarkoitetusta teknisestä katselusta voisi olla kysymys esimerkiksi teknisen katselun lyhytkestoisesta toteuttamisesta ennen kiinniottoa virkatoimen turvalliseksi suorittamiseksi tai sen kohdistamisesta varastohalliin, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan todennäköisesti olettaa oleskelevan ja käyvän ja jossa katselulla voidaan perustellusti olettaa saatavan rikoksen estämiseksi tarvittavia tietoja.

Pykälän 3 momentin mukaan lupa tekniseen katseluun voitaisiin antaa tai päätös siitä tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Kuukauden määräaika ulotettaisiin jatkossa myös tekniseen katseluun, jonka enimmäiskestosta ei nykyisin säädetä. Luvan voimassaoloaika teknisen katselun osalta olisi sama kuin poliisilaissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin teknistä katselua koskevan vaatimuksen ja päätöksen sisällöstä tavalla, joka vastaisi muita salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaa sääntelyä. Päätöksessä mainittavien ilmaisujen soveltamista on käsitelty edellä teknisestä kuuntelusta päättämisen yhteydessä.

17 §. *Tekninen seuranta ja sen edellytykset.* Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 21 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen ja 2 momentin perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin tekninen seuranta. Sillä tarkoitettaisiin esineen, aineen tai omaisuuden liikkumisen seurantaa siihen erikseen sijoitettavalla tai siinä jo olevalla radiolähettimellä tai muulla sellaisella teknisellä laitteella taikka menetelmällä tai ohjelmistolla. Määritelmä vastaisi poliisilain teknisen seurannan määritelmää.

Periaatteessa minkä tahansa esineen, aineen tai omaisuuden liikkumista voitaisiin seurata. Määritelmässä mainittaisiin selkeyden vuoksi liikkumisen seuranta erotuksena muista teknisen tarkkailun muodoista. Tämä sisältäisi luonnollisesti myös tiedon esineen, aineen tai omaisuuden sijainnista, kun se ei ole liikkeessä.

Tekninen seuranta voitaisiin toteuttaa tekniikkaneutraalisti erilaisilla teknisillä laitteilla, menetelmillä ja ohjelmistoilla. Lisäksi määritelmässä mainittaisiin selkeyden vuoksi se, että esineissä, aineissa tai omaisuudessa jo olemassa olevia ominaisuuksia voidaan hyödyntää. Tällöin tekninen seuranta toteutettaisiin joko kokonaisuudessaan jo olevan ominaisuuden avulla tai sitä täydennettäisiin jollakin tavalla Rajavartiolaitoksen toimesta. Esimerkkinä voidaan mainita ajoneuvossa jo olevan paikannuslaitteen aktivoiminen salaa teknisen seurannan toteuttamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi tutkittavansa rikoksen estämiseksi kohdistaa rikoksen kohteena olevaan tai sellaisen henkilön oletettavasti hallussa olevaan tai haltuun todennäköisesti tulevaan esineeseen, aineeseen tai omaisuuteen teknistä seurantaa, jonka lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Säännös vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 21 §:n 2 momenttia, mutta siinä täsmennettäisiin Tullin rikostorjunnasta annetun lain 3 luvun 17 §:n mukaisesti tilannetta, jossa esine ei ole vielä henkilön hallussa, mutta perustellusti voidaan sen olettaa päättyvän hänelle myöhemmin (HaVM 53/2014 vp _ HE 174/2014 vp).

Tekninen seuranta saisi kohdistua henkilön oletettavasti hallussa olevaan tai haltuun todennäköisesti tulevaan esineeseen, aineeseen tai omaisuuteen. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että sään-

nöksen soveltamisalan piiriin kuuluisivat ensinnäkin tilanteet, joissa esine, aine tai omaisuus on varmasti henkilön hallussa. Soveltamisalaan kuuluisivat myös tilanteet, kun esine, aine tai omaisuus ei ole vielä mainitun henkilön hallussa tai käytössä, mutta perustellusti voidaan olettaa päätyvän kuitenkin hänelle myöhemmin. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa Rajavartiolaitoksen tiedon mukaan sivullinen luovuttaa teknisen seurannan kohteena olevalle henkilölle jonkin esineen. Tällaista esinettä seuraamalla päästäisiin siis selville Rajavartiolaitoksen tutkittavasta rikoksesta epäillyn henkilön tai tällaisessa rikoksessa käytetyn esineen sijaintipaikasta.

Rajavartiolaitos voisi suorittaa henkilön teknistä seurantaa, kun henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, jonka johdosta myös televalvonnan käyttäminen on Rajavartiolaitokselle ehdotetun 4 §:n 2 momentin perusteella mahdollista. Teknisen seurannan toteuttamista valmisteltaessa olisi jatkossa siis eroteltava toimenpiteet, joissa tarkoitus on seurata mainittua henkilöä, ja toimenpiteet, joissa tarkoitus on seurata esinettä, ainetta tai omaisuutta. Henkilön teknisen seurannan edellytyksenä olisi tarkasteltavana olevan luvun 2 §:n 2 momentin mukaan lisäksi se, että kyseisellä keinolla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiselle. Henkilön tekninen seuranta voitaisiin toteuttaa esimerkiksi sijoittamalla seurantalaite seurattavan henkilön yllä olevaan takkiin tai muuhun vaatekappaleeseen tai hänen mukanaan olevaan salkkuun. Mikäli seurantalaite sijoitettaisiin kulkuneuvoon, kyseessä olisi kuitenkin aina tekninen seuranta, ei 3 momentissa tarkoitettu henkilön tekninen seuranta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi tai toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai muun henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi välttämättömästä teknisestä seurannasta.

18 §. *Teknisestä seurannasta päättäminen.* Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 22 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin päättäisi henkilön teknisestä seurannasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei sietäisi viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää seurannasta siihen asti, kunnes tuomioistuin olisi ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia olisi saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on kiireellisessä tilanteessa tehnyt päätöksen ja tuomioistuin katsoo, ettei edellytyksiä tiedonhankintakeinon käytölle ole ollut, keinon käyttö olisi lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot olisi hävitettävä (53 §). Poikkeuksen tästä muodostaisivat tapaukset, joissa ylimääräistä tietoa voitaisiin käyttää 35 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi muusta 17 §:n 4 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä seurannasta.

Pykälän 3 momentin mukaan lupa voitaisiin antaa tai päätös tehdä enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Teknistä seurantaa koskevan luvan voimassaoloaika olisi yhdenmukainen pakkokeinolakiin ja poliisilakiin nähden.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin teknistä seurantaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä mainittavista tiedoista tavalla, joka vastaisi muita salaisia tiedonhankintakeinoja koskevissa vaatimuksissa ja päätöksissä mainittavia tietoja.

19 §. *Tekninen laitetarkkailu ja sen edellytykset*. Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 23 §:ää sekä Rajavartiolaitoksen rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Teknisestä laitetarkkailusta ja sen edellytyksistä rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa.

Pykälän 1 momentti sisältäisi teknisen laitetarkkailun määritelmän. Sillä tarkoitettaisiin tietokoneen tai muun vastaavan teknisen laitteen taikka sen ohjelmiston toiminnan, sisältämien tietojen tai yksilöintitietojen muuta kuin yksinomaan aistinvaraista tarkkailua, tallentamista tai muuta käsittelyä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiselle merkityksellisen seikan tutkimiseksi. Määritelmä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 23 §:n 1 momentin määritelmää teknisestä laitetarkkailusta.

Erilaisten kannettavien ja muuten mukana pidettävien laitteiden yleistymisen myötä esitutkintaviranomaiset eivät enää voi olla varmoja siitä, missä paikassa laitetta käytetään. Laitteen käyttämispaikalla ei olisi teknisessä laitetarkkailussa merkitystä, koska toimivaltuudella ei selvitettäisi, mitä laitteen sijaintipaikassa tapahtuu. Teknisessä laitetarkkailussa ei näkö- tai kuulohavainnoin seurattaisi kyseistä paikkaa. Tekninen laitetarkkailu ei siis tältä osin olisi rinnastettavissa tarkkailuun, suunnitelmalliseen tarkkailuun, tekniseen kuunteluun tai tekniseen katseluun.

Teknisellä laitetarkkailulla tarkkailtaisiin teknistä laitetta ja yleensä laitteen sisältämiä epäillyn henkilön tallentamia tietoja. Tällaiset tiedot voisivat olla laitteeseen tallennetussa asiakirjassa. Teknisellä laitetarkkailulla voitaisiin seurata henkilön ja teknisen laitteen välistä vuorovaikutusta. Toimivaltuudella voitaisiin hankkia laitteen tai sen ohjelmiston yksilöintitietoja sekä tietoa viestiin liittymättömästä signalointi- tai ohjausliikenteestä. Eräs teknisen laitetarkkailun muoto olisi niin sanottu näppäimistökuuntelu, jonka tavoitteena on esimerkiksi selvittää verkkopalvelimen salasanan sisältö. Toimenpiteen tulisi olla luonteeltaan pääasiallisesti teknistä erotukseksi yksinomaan aistinvaraisesta, näkö- tai kuulohavainnoin tapahtuvasta tarkkailusta. Näppäimistökuuntelusta viestin sisällön selvittämiseksi on käsitelty edellä 13 §:n perusteluissa.

Määritelmän mukaisesti mikä tahansa tekninen laite ei voisi olla teknisen laitetarkkailun kohteena. Laitteen tulisi olla tietokoneeseen rinnastettava. Tietokoneen lisäksi esimerkiksi erilaiset kannettavat sähköiset muistiot ja älypuhelimet kuuluisivat määritelmän piiriin. Myös kulunvalvontajärjestelmän toiminnan tarkkailu voisi olla määritelmässä tarkoitettua teknistä laitetarkkailua.

Tekninen laitetarkkailu voitaisiin toteuttaa vastaavilla laitteilla, menetelmillä ja ohjelmistoilla kuin muukin tekninen tarkkailu. Teknistä laitetarkkailua voitaisiin tehdä minkä tahansa Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiselle merkityksellisen seikan tutkimiseksi. Toimivaltuudella ei rajoitettaisi mahdollisuutta käyttää muita teknisen tarkkailun muotoja.

Pykälän 2 momentin mukaan teknisellä laitetarkkailulla ei saisi hankkia tietoa viestin sisällöstä eikä edellä 4 §:ssä tarkoitetuista tunnistamistiedoista. Tällä selventävällä säännöksellä vedettäisiin rajaa muihin luvun tiedonhankintakeinoihin. Kuten edellä 13 §:n perusteluissa todetaan, näppäimistön käytön tarkkailu viestin sisällön selvittämiseksi olisi teknistä kuuntelua. Teknisellä laitetarkkailulla ei saisi myöskään kiertää telepakkokeinoja koskevien säännösten soveltamista, vaikka perusterikosten perusteella kynnys teknisen laitetarkkailun käyttämiseen-

kin olisi korkea. Jos teknisen laitetarkkailun aikana kävisi ilmi, että tarkkailu kohdistuu viestin sisältöön tai 4 §:ssä tarkoitettuihin tunnistamistietoihin, tiedonhankintakeinon käyttö olisi keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä tallenteet ja tiedonhankintakeinolla saatuja tietoja koskevat muistiinpanot olisi heti hävitettävä 36 §:n 1 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin teknisen laitetarkkailun edellytyksistä. Momentin mukaan Rajavartiolaitokselle voidaan antaa rikoksen estämiseksi lupa tekniseen laitetarkkailuun, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän 13 §:n 4 momentissa tarkoitettuun rikokseen. Rajavartiolaitos saisi kohdistaa teknistä laitetarkkailua mainitun henkilön todennäköisesti käyttämään tietokoneeseen tai muuhun vastaavaan tekniseen laitteeseen taikka sen ohjelmiston toimintaan. Teknisen laitetarkkailun edellytyksenä olisi tarkasteltavana olevan luvun 2 §:n 2 momentin mukaan lisäksi se, että laitetarkkailulla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle.

Momentissa oleva rajaus epäillyn henkilön käyttämiin laitteisiin merkitsisi sitä, että laitteiden ei tarvitse olla hänen omistamiaan tai muutoin hallitsemiaan. Kohteena voisi olla myös laite tai ohjelmisto, jota epäilty henkilö ei vielä käytä, mutta tulee tulevaisuudessa käyttämään. Sana "todennäköisesti" kuitenkin tarkoittaisi sitä, että näyttökynnys laitteen ja epäillyn henkilön väliselle yhteydelle olisi korkea. Mikäli havaitaan, että teknistä laitetta käyttää joku muu kuin mainittu henkilö, toimenpide olisi luvun 43 §:n 1 momentin mukaisesti keskeytettävä sekä mahdolliset tallenteet ja toimenpiteellä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot hävitettävä, jollei saman pykälän 2 momentin mukaan teknistä kuuntelua voi kohdistaa sellaiseen muuhun henkilöön, jonka osalta kysymyksessä olevan tiedonhankintakeinon edellytykset täyttyvät. Tekninen laitetarkkailu rinnastettaisiin perusterikosvaatimuksen osalta tekniseen kuunteluun, minkä vuoksi momentissa viitattaisiin 13 §:n 4 momenttiin.

20 §. *Teknisestä laitetarkkailusta päättäminen.* Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 24 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin päättäisi teknisestä laitetarkkailusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää teknisestä laitetarkkailusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia olisi saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tiedonhankintakeinon käytön aloittamisesta.

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on kiireellisessä tilanteessa tehnyt päätöksen ja tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, tiedonhankintakeinon käyttö olisi lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot olisi hävitettävä (38 §). Poikkeuksen tästä muodostaisivat tapaukset, joissa ylimääräistä tietoa voitaisiin käyttää 35 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan lupa voitaisiin antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan. Teknistä laitetarkkailua koskevan luvan voimassaoloaika olisi sama kuin pakkokeinolaissa ja poliisilaissa.

Pykälän 3 momentin mukaan teknistä laitetarkkailua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä mainittavista tiedoista säädettäisiin tavalla, joka vastaisi muita salaisia tiedonhankintakeinoja koskevissa vaatimuksissa ja päätöksissä mainittavia tietoja.

21 §. *Teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen.* Ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 25 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa.

Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi tutkittavansa rikoksen estämiseksi hankkia teknisellä laitteella teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitiedot, jos estettävänä on rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Pykälän 2 momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi käyttää 1 momentissa tarkoitettujen tietojen hankkimiseksi ainoastaan sellaista teknistä laitetta, jota voidaan käyttää vain teleosoitteen ja telepäätelaitteen yksilöimiseen. Viestintävirasto tarkastaisi teknisen laitteen tässä momentissa tarkoitetun vaatimustenmukaisuuden sekä sen, ettei laite ominaisuuksiensa vuoksi aiheuta haitallista häiriötä yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Pykälän 3 momentin mukaan teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

22 §. *Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 26 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta ja poisottamisesta rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa.

Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus sijoittaa tekniseen tarkkailuun käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos tarkkailun toteuttaminen sitä edellyttää. Rajavartiomiehellä olisi tällöin oikeus laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseksi, käyttöön ottamiseksi ja poistamiseksi salaa mennä edellä mainittuihin kohteisiin tai tietojärjestelmään sekä kiertää, purkaa tai muulla vastaavalla tavalla tilapäisesti ohittaa kohteiden tai tietojärjestelmän suojaus tai haitata sitä. Kotietsinnästä säädetään erikseen.

Pykälän 2 momentin mukaan tekniseen tarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan vain, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Myös tässä tapauksessa kotirauhan suojan ydinalueeseen kuuluvaa vakituiseen asumiseen käytettävää tilaa suojattaisiin. Jos tuomioistuin antaa luvan tiedonhankintakeinon käyttöön, sen on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta erikseen päätettävä myös luvan antamisesta laitteen sijoittamiseksi tällaiseen tilaan. Tämä yleensä koskisi tapauksia, joissa tekninen tarkkailu itsessään kohdistuisi vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. On myös mahdollista, että laite, menetelmä tai ohjelmisto joudutaan sijoittamaan vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, vaikka tarkkailu kohdistuu sen ulkopuolella olevaan tilaan tai muuhun paikkaan. Jos tällaisessa tapauksessa tiedonhankintakeinon käyttöön ei tarvittaisi tuomioistuimen lupaa, sellainen lupa olisi kuitenkin hankittava laitteen, menetelmän tai ohjelmiston sijoittamista varten. Lupa olisi haettava ennen kuin tiedonhankintakeinoa ryhdytään käyttämään. Lupaa ei enää tarvittaisi erikseen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston poistamiseen.

Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saisi ilman tuomioistuimen lupaa asentaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan momentissa tarkoitetuissa vaaran estämiseksi tapahtuvissa tapauksissa, eli niin sanotuissa rynnäkkötarkkailutilanteissa.

23 §. *Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen estämiseksi.* Pykälässä säädettäisiin rajavartiomiehen turvaamisesta peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen estämiseksi. Säännös vastaisi peiteltyä tiedonhankintaa koskevilta osin asiallisesti poliisilain 5 luvun 39 §:ää, sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa toteuttava rajavartiomies varustettaisiin kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen olisi perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Pykälän 1 momentti koskisi niin sanottua turvakuuntelua ja -katselua. Salakuuntelua koskevan rangaistussäännöksen perusteella omien keskustelujen nauhoittaminen salaa ei ole rangaistavaa. Momentissa tarkoitettu laitteen käyttäminen ei muutenkaan olisi sellaista oikeudetonta toimintaa, jonka perusteella voisi seurata rangaistusvastuu salakuuntelusta tai salakatselusta. Turvakuuntelu ja -katselu saataisiin kohdistaa ainoastaan peiteltyä tiedonhankintaa toteuttavan rajavartiomiehen kanssa vuorovaikutuksessa oleviin henkilöihin. Ilmaisu "kuuntelun ja katselun" tarkoittaisi sitä, että tapauksesta riippuen voitaisiin käyttää joko kuuntelun tai katselun mahdollistavaa laitetta taikka sekä kuuntelun että katselun mahdollistavaa laitetta.

Pykälän 2 momentin mukaan kuuntelu ja katselu saataisiin tallentaa. Tallenteet olisi hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei enää tarvittaisi rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä olisi kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saataisiin säilyttää ja niitä saataisiin käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet olisi hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi turvakuuntelu- ja katselutallenteiden säilyttämis- ja hyödyntämisrajoitukset. Tallenteita ei saisi säilyttää ja käyttää muuhun kuin säännöksessä mainittuun tarkoitukseen. Kysymys näissä tapauksissa saattaisi olla esimerkiksi siitä, että rajavartiomieheen on kohdistettu väkivaltaa tai väkivallan uhkaa, että hän joutunut käyttämään väkivaltaa taikka että peitellyn tiedonhankinnan yhteydessä on jollekin aiheutunut vahinkoa. Näissä tapauksissa tallenteita saatettaisiin tarvita rikosasian tai vahingonkorvausasian käsittelyn yhteydessä.

Valvottu läpilasku

24 §. *Valvottu läpilasku ja sen edellytykset.* Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 43 §:ää, pakkokeinolain 10 luvun 41 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Valvotusta läpilaskusta ja sen edellytyksistä rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolaissa.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin valvottu läpilasku. Momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi olla puuttumatta esineen, aineen tai omaisuuden kuljetukseen tai muuhun toimitukseen tai siirtää tällaista puuttumista, jos tämä olisi tarpeen tekeillä olevaan rikokseen osallisten henkilöiden tunnistamiseksi taikka tekeillä olevaa rikosta vakavamman rikoksen tai laajemman rikoskokonaisuuden estämiseksi.

Valvottu läpilasku olisi siis eräs toimenpiteiden siirtämisen erityismuoto. Esitutkintalain 3 luvun 12 §:ssä säädetään yleisesti esitutkintatoimenpiteen siirtämisestä. Tällainen siirtäminen yleensä tarkoittaisi kuitenkin sitä, että esitutkintaviranomainen lykkää esitutkintatoimia lyhyen aikaa. Valvotussa läpilaskussa olisi kysymys siitä, että Rajavartiolaitos seuraisi parhaillaan käynnissä olevaa toimitusta, vaikka siirtääkin puuttumista siihen. Luvun 27 §:ssä puolestaan

säädettäisiin salaisten tiedonhankinnan suojaamisesta. Pykälän mukaan puuttuminen muuhun kuin tiedonhankintakeinon kohteena olevaan rikokseen saataisiin siirtää, jos siirtäminen on välttämätöntä tiedonhankintakeinon paljastumisen estämiseksi.

Valvotussa läpilaskussa kysymys olisi usein laittomasti hallussa pidettävien esineiden, aineiden tai omaisuuden kuljetuksen seurannasta. Tiedonhankintakeinolla pyrittäisiin selvittämään kuljetuksen taustalla olevaa vakavaa tai laajaa rikollisuutta sikäli kuin kysymys ei olisi tekeillä olevaan rikokseen osallisten henkilöiden tunnistamisesta. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa valvotun läpilaskun kohteena oleva tavara on määrältään tai arvoltaan vähäinen. Valvotulla läpilaskulla ei tällöin pyrittäisi ensisijaisesti estämään tai selvittämään kyseessä olevaan yksittäistä väärennysrikosta, vaan siihen liittyvää rikoskokonaisuutta, kuten laittoman maahantulon järjestämistä, ja tähän osallisiksi epäiltyjen roolia salakuljetuskokonaisuudessa. Valvottua läpilaskua koskevalla sääntelyllä ei rajoitettaisi muiden samankaltaisten toimenpiteiden kuten suunnitelmallisen tarkkailun tai teknisen tarkkailun käyttöä.

Pykälän 2 momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi käyttää valvottua läpilaskua sellaisen Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Edellytyksenä olisi lisäksi, että läpilaskua voidaan valvoa ja siihen voidaan tarvittaessa puuttua. Toimenpiteestä ei saisi myöskään aiheutua merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Viranomaisyhteistyöstä valvotun läpilaskun toteuttamiseksi säädetään PTR-laissa. Valvotun läpilaskun edellytyksenä olisi tarkasteltavana olevan luvun 2 §:n 2 momentin mukaan myös se, että sillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle.

Momentissa mainitulla Rajavartiolaitoksen tutkittavalla rikoksella tarkoitettaisiin sitä rikosta, jonka osallisten tunnistamisesta on kysymys, tai sitä kuljetukseen mahdollisesti liittyvää rikosta vakavampaa rikosta tai rikoskokonaisuuteen kuuluvaa rikosta, jota pyritään estämään.

Valvotun läpilaskun edellytyksenä olisi lisäksi tilanteen oleminen Rajavartiolaitoksen kontrollissa siten, että läpilaskuun voitaisiin tarvittaessa puuttua. Puuttuminen voisi olla tarpeen, jos valvotusta läpilaskusta aiheutuisi momentissa tarkoitettua vaaraa taikka jos valvottua läpilaskua koskevan oikeusapupyynnön esittänyt toisen valtion esitutkintaviranomainen pyytäisi pysäyttämään toimituksen. Valvotusta läpilaskusta ei siis saisi aiheutua momentissa tarkemmin määriteltävää vaaraa, ja siihen ryhtyminen edellyttäisi vaaraa koskevaa riskiarviota, joka olisi pidettävä ajan tasalla läpilaskun aikana. Ilmaisu "merkittävä" osoittaisi, että vähäinen vaara ei riitä estämään tai vaadi keskeyttämään läpilaskua.

Pykälän 3 momentin mukaan Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea sitovaan velvoitteeseen liittyvästä kansainvälisestä valvotusta läpilaskusta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen laissa säädetään. Momentilla viitattaisiin PTR-lain 4 §:ään, jossa säädetään menettelystä valvotun läpilaskun toteuttamisessa.

25 §. *Valvotusta läpilaskusta päättäminen*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 44 §:ää, Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä sekä 43 a §:n 4 momentin mukaista päätöksentekomenettelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvotusta läpilaskusta. Valvottuun läpilaskuun liittyvien erilaisten riskien vuoksi päätöksentekotaso olisi näin asetettu melko korkeaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan valvottua läpilaskua koskeva päätös voitaisiin antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan. Koska viranomainen ei ole valvotun läpilaskun kohteena olevan esineen, aineen tai omaisuuden kuljetuksessa tai muussa toimituksessa aktiivinen toimija eikä näin ollen voi osaltaan vaikuttaa valvotun läpilaskun kohteena olevan esineen tai tavaran kuljetukseen, kuukauden enimmäisaika saattaa osoittautua käytännössä melko lyhyeksi. Tällöin valvotusta läpilaskusta voitaisiin tehdä myös uusi päätös, jos sen edellytykset olisivat edelleen olemassa.

Pykälän 3 momentin mukaan valvottua läpilaskua koskevassa päätöksessä olisi mainittava 1) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos ja sen tekoaika; 2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen; 3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily perustuu; 4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma; 5) toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus; 6) päätöksen voimassaoloaika; 7) valvotun läpilaskun rajoitukset ja ehdot.

Päätöksessä mainittavat tiedot vastaisivat lähtökohtaisesti muiden salaisten tiedonhankintakeinojen päätöksissä mainittavia tietoja. Valvottua läpilaskua koskevalla päätöksellä voi olla merkitystä jälkikäteen tehtävän rikosoikeudellisen vastuuarvion kannalta. Tämän vuoksi päätöksestä ja myös sitä koskevasta pöytäkirjasta tulisi ilmetä tarkasti valvotun läpilaskun käytännön toteuttamisen kannalta keskeiset seikat. Tämä koskisi myös toteuttamissuunnitelmaa.

Pykälän 4 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitetun päätöksen ilmoittamisesta PTR-lain 5 §:ssä tarkoitetulle PTR-rikostiedusteluyksikölle säädetään valtioneuvoston asetuksella. Valvottua läpilaskua koskevan päätöksen saattamisesta muiden PTR-viranomaisten tietoon säädetään poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun asetuksen (1126/2009) 6 §:ssä. Tällainen ilmoittaminen on tärkeää, jotta valvotun läpilaskun toteuttamisessa mukana olevilla viranomaisilla on ajantasaista tietoa käynnissä olevista läpilaskuista.

Yhteiset säännökset

26 §. *Menettely tuomioistuimessa.* Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 45 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan salaista tiedonhankintaa koskevan lupa-asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatetaan, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Myös salaisia tiedonhankintakeinoja koskevassa päätöksenteossa tulisi sovellettavaksi pakkokeinolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukainen toimivaltaista tuomioistuinta koskeva sääntely. Sama koskisi tuomioistuimen päätösvaltaa koskevia 1 §:n 2 momentin määräyksiä. Noudatettavaksi tulisi myös vaatimuksen kirjallista muotoa koskeva 3 §:n 1 momentin säännös. Tiedonhankintakeinon edellytyksiä koskevan selvityksen osalta noudatettavaksi tulisi 3 luvun 8 § kokonaisuudessaan. Sovellettavaksi tulisi 3 luvun 10 §:n vaatimus siitä, että päätös on annettava heti tai samaan rikoskokonaisuuteen kuuluvien asioiden käsittelyn päätyttyä.

Pykälän 2 momentin mukaan salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä koskeva vaatimus olisi otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Määrättävältä virkamieheltä edellytettäisiin sellaista perehtymistä asiaan, että hän voisi vastata kysymyksiin ja perustella vaatimusta. Asia olisi ratkaistava kiireellisesti, jollaista vaatimusta ei ole säädetty voimassa olevassa lais-

sa. Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö voisi ilman tuomioistuimelle asetettua velvoitetta kiireelliseen käsittelyyn menettää merkityksensä.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, että käsittely voitaisiin pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, mikä vastaisi pakkokeinolain 10 luvun 43 §:n 2 momentissa säädettyä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että kun tuomioistuin on myöntänyt luvan televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista televalvontaluvan myöntämisen uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa estettävää rikosta koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä. Asia voitaisiin käsitellä virkamiehen läsnä olematta myös, jos tiedonhankintakeinon käyttö on jo lopetettu. Kysymys olisi näissä tapauksissa tilanteesta, jossa pidättämiseen oikeutettu virkamies olisi väliaikaisesti päättänyt salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä 6 §:n 2 momentin, 8 §:n 1 momentin, 18 §:n 1 momentin tai 20 §:n 1 momentin nojalla, mutta tiedonhankintakeinon käyttö olisi ehditty lopettaa ennen tuomioistuimen myöntämää lupaa.

Käytännössä sekä Rajavartiolaitoksen että tuomioistuimen voimavarojen tarkoituksenmukaista ja tehokasta käyttöä rajoittaa se, että kaikki teleosoitteiden ja telepäätelaitteiden vaihtamista koskevat asiat tulee käsitellä istunnossa. Ongelmat korostuvat silloin, kun epäilty henkilö vaihtaa teleosoitteita tai telepäätelaitteita tarkoituksellisesti erittäin tiuhaan. Tällaisen kevennetyn menettelyn käyttäminen olisi tuomioistuimen harkinnassa, ja sitä voitaisiin käyttää vain luvan voimassa ollessa. Lupa-asia tulisi siten käsitellä vähintään kerran kuukaudessa vaatimuksen esittämisestä huolehtivan virkamiehen läsnä ollessa.

Lisäksi kevennetyn menettelyn edellytyksenä olisi, että kysymys on samasta henkilöstä ja samasta tiedonhankintakeinon käytön perusteena olevasta rikoksesta kuin aikaisemmin myönnetyssä luvassa.

Pykälän 4 momentin mukaan asia voitaisiin ratkaista kuulematta henkilöä, jonka perustellusti voidaan olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen taikka kuunneltavan tai katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä 5 §:ssä tarkoitettua asiaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijalle olisi kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei siihen rikoksen estämiseen liittyvästä syystä ole estettä. Käsiteltäessä vapautensa menettäneen teknistä kuuntelua tai katselua koskevaa asiaa olisi henkilöä säilyttävän laitoksen edustajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta. Momentin viimeinen virke vastaisi asiallisesti poliisilain 45 §:n 4 momentissa olevaa sääntelyä.

Pykälän 5 momentin mukaan lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saisi ilman määräaikaa kannella. Kantelu olisi käsiteltävä kiireellisenä. Sääntely tältä osin vastaisi pakkokeinolain 10 luvun 43 §:n 5 momenttia ja poliisilain 5 luvun 45 §:n 5 momenttia.

27 §. *Salaisen tiedonhankinnan suojaaminen.* Ehdotettu pykälä vastaisi osittain poliisilain 5 luvun 46 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 9 §:n 3 momentin ja 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Rajavartiolaitos voisi, silloin kuin se on välttämätöntä salaisen tiedonhankintakeinon käytön paljastumisen estämiseksi lykätä puuttumista rikokseen, jos puuttumisen lykkäämisestä ei aiheutuisi merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, ter-

veydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Edellytyksenä olisi lisäksi, että puuttumisen lykkääminen olisi välttämätöntä tiedonhankinnan paljastumisen estämiseksi tai toiminnan tavoitteen turvaamiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Rajavartiolaitoksen oikeudesta käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja. Säännös olisi rajattu koskemaan vain tiettyjä Rajavartiolaitoksen käytössä olevia tiedonhankintamenetelmiä, joille on leimallista niiden salainen luonne. Juuri viimeksi mainittu edellyttää, että menetelmien käyttöä on pyrittävä suojaamaan niin, ettei toiminnan yhteys Rajavartiolaitokseen paljastu liian varhaisessa vaiheessa. Rajavartiolaitos ei voisi jatkossakaan tehdä tai käyttää harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä taikka valmistaa tai käyttää vääriä asiakirjoja.

Ehdotettu 2 momentti mahdollistaisi siinä mainittujen tietojen käytön muun muassa tarkkailun ja teknisen tarkkailun paljastumisen estämiseksi. Näiden Rajavartiolaitoksen tiedonhankintamenetelmien käyttäminen edellyttää, että kohteena oleva henkilö ei tiedä häneen kohdistuvasta tarkkailusta, mikä asettaa tiettyjä vaatimuksia myös toimenpiteiden toteuttamiselle.

Tarkkailussa ja teknisessä tarkkailussa käytettävä välineistö vaatii suojaamista niin, että esimerkiksi välineistön omistajatiedot eivät paljastaisi Rajavartiolaitoksen toimintaa liian varhaisessa vaiheessa. Vaikka 2 momentissa mainituilla keinoilla turvattaisiinkin ensisijaisesti toiminnan toteutusta suojaamalla välineistö, voisi niiden tarve olla joissakin tilanteissa myös suojata tehtävää suorittavia rajavartiomiehiä.

28 §. *Suojaamisesta päättäminen.* Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 47 §:n 2 momenttia, Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sekä rajavartiolain 43 a §:n 4 momentissa päätöksenteosta säädettyä. Pykälän mukaan esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättäisi 27 §:ssä tarkoitetun salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta.

29 §. *Salaista tiedonhankintaa koskeva ilmaisukielto.* Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 48 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi tärkeästä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseen liittyvästä syystä kieltää sivullista ilmaisemasta tämän tietoon tulleita seikkoja salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä. Edellytyksenä olisi lisäksi, että sivullinen olisi tehtävänsä tai asemansa johdosta avustanut tai häntä olisi pyydetty avustamaan salaisen tiedonhankintakeinon käytön toteuttamisessa.

Ilmaisukiellosta säädetään esitutkintalain 11 luvun 5 §:ssä. Näiltä osin kysymys olisi kuitenkin poliisilain 5 luvun 48 §:n tavoin sellaisista tilanteista, joissa Rajavartiolaitos ilmaisee jollekin henkilölle muita kuin häntä itseään tai hänen päämiestään koskevia tutkintaan liittyviä seikkoja, jotka eivät ole ennestään hänen tiedossaan. Salaista tiedonhankintaa koskevassa ilmaisukiellossa ei olisi kysymys tutkinnassa saatujen tietojen ilmaisemisesta sivullisille, vaan tavoitteena olisi huolehtia siitä, ettei salainen tiedonhankinta paljastu liian varhaisessa vaiheessa. Lisäksi tavoitteena olisi suojata salassa pidettäviä taktisia ja teknisiä menetelmiä.

Esimerkkinä momentin soveltamisalasta voidaan mainita tilanne, jossa asunto-osakeyhtiön huollosta vastaavaa huoltoyhtiön edustajaa pyydetään avaamaan taloyhtiön yhteisten tilojen lukituksia teknisen tarkkailun laitteen asentamiseksi. Momentin perusteella ilmaisukieltoa ei voitaisi kuitenkaan antaa kenelle tahansa sivulliselle. Salainen tiedonhankinta on pyrittävä lähtökohtaisesti toteuttamaan siten, ettei sen paljastumisvaaraa ole. Ilmaisukielto kattaisi tilanteet,

joissa sivullinen on avustanut Rajavartiolaitosta, ja myös tilanteet, joissa häntä on pyydetty avustamaan. On mahdollista, ettei alun perin pyydetty sivullinen voikaan avustaa Rajavartiolaitosta, vaan jonkun toisen henkilön on toimittava hänen puolestaan. Salainen tiedonhankinta voisi paljastua, jos avustamaan pyydetty henkilö voisi rajoituksetta ilmaista hänen tietoonsa tulleita seikkoja.

Ilmaisukielto voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan antaa enintään vuodeksi kerrallaan. Kielto olisi annettava saajalleen kirjallisena todisteellisesti tiedoksi. Siinä olisi yksilöitävä kiellon kohteena olevat seikat, mainittava kiellon voimassaoloaika ja ilmoitettava sen rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta. Sääntely pääosin vastaisi esitutkintalain 11 luvun 5 §:ää.

Vastaavuus koskisi myös 3 momenttia, jossa säädettäisiin, että rangaistus ilmaisukiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

30 §. *Määräaikojen laskeminen*. Pykälä vastaa asiallisesti poliisilain 5 luvun 49 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Pykälän 1 momentin mukaan tässä luvussa tarkoitettujen määräaikojen laskemiseen ei sovellettaisi säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia.

Pykälän 2 momentin mukaan aika, joka on määrätty kuukausina, päättyy sinä kuukauden päivänä, joka järjestysnumeroltaan vastaa määräyksen antopäivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyisi, pidetään sen kuukauden viimeistä päivää määräajan päättymispäivänä. Säännös tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että jos kuukauden mittaisen luvan voimassaolo alkaisi 31 päivänä maaliskuuta, voimassaolo lakkaisi 30 päivänä huhtikuuta.

31 §. *Kuuntelu- ja katselukiellot*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 50 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Teknistä kuuntelua ja teknistä katselua koskeviin kieltoihin sovellettaisiin pakkokeinolain 10 luvun 52 §:ää. Kieltoja sovelletaan teknisessä kuuntelussa ja teknisessä katselussa.

Rikoksesta epäillyn sijaan kysymys olisi tämän lain soveltamistapauksissa toimenpiteen kohteena olevasta henkilöstä, jonka voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän toimenpiteen edellytyksenä olevaan Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen. Pakkokeinolain 10 luvun 52 §:n 2 momentissa mainitusta poiketen tutkittava rikos tarkoittaisi tämän lain osalta Rajavartiolaitoksen estettävää rikosta.

Pakkokeinolain 10 luvun 52 §:n 2 momentti tulisi sellaisenaan sovellettavaksi. Viitatun pykälän 4 momentin osalta kysymys olisi henkilöstä, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen estettävänä tai paljastettavana olevaan tai siihen välittömästi liittyvään rikokseen. Kyseisen momentin mukaan kuuntelukieltoja ei tämän lain nojalla tapahtuvassa kuuntelussa sovellettaisi, jos pakkokeinolain 10 luvun 52 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen estettävään taikka siihen välittömästi liittyvään rikokseen.

Kuuntelukielto ei myöskään koskisi tilannetta, jossa toisiinsa välittömästi liittyvissä teoissa toista henkilöistä olisi syytä epäillä rikoksesta ja toisen osalta kysymys olisi vasta rikoksen estämisestä. Edellytyksenä olisi kuitenkin se, että pakkokeinolain 10 luvun 52 §:n 4 momentissa vaaditulla tavalla molempien osalta tulisi olla tehtynä päätös teknisestä kuuntelusta tai teknisestä katselusta.

32 §. *Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 51 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Salaisen tiedonhankinnan sääntelyä koskevat ehdotukset rakentuvat sille lähtökohdalle, että pidättämiseen oikeutettu virkamies on keskeisessä asemassa näitä toimenpiteitä toteutettaessa ja on velvollinen valvomaan niiden lainmukaista suorittamista. Näin ollen ehdotetaan, että hänen tulisi huolehtia myös tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamisesta. Mikäli pidättämiseen oikeutettu virkamies määräisi muun virkamiehen tarkastamaan tallenteita ja asiakirjoja, määräyksen antaja vastaisi siitä, että kyseisellä virkamiehellä on tarvittavat tiedot ja taito sekä kokemus tehtävän suorittamiseksi.

Tarkastamisvelvollisuus koskisi poliisilain tavoin kaikkia salaisia tiedonhankintakeinoja. Tämä liittyisi siihen, että tarkastamisella on olennainen merkitys siltä kannalta, että toiminnasta vastaava pidättämiseen oikeutettu virkamies voi tosiasiallisesti valvoa keinojen lainmukaista käyttämistä.

Tallenteiden tarkastamisessa voitaisiin hyödyntää teknistä laitetta, menetelmää tai ohjelmistoa siten, että sen avulla tarkastamisen piiriin tulisivat vain sellaiset tallenteiden kohdat, joilla on viestintää. Näin tyhjät kohdat voitaisiin pyyhkiä yli tai ohittaa.

33 §. *Tallenteiden tutkiminen*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 52 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän mukaan salaisen tiedonhankintakeinon käytössä kertyneitä tallenteita saisi tutkia vain tuomioistuin ja pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräyksestä tai tuomioistuimen osoituksen mukaan tallennetta saisi tutkia myös muu rajavartiomies, asiantuntija tai muu henkilö, jota käytetään apuna tiedonhankintaa toteutettaessa.

34 §. *Ylimääräinen tieto*. Pykälässä määriteltäisiin ylimääräinen tieto, ja se vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 53 §:ää, pakkokeinolain 10 luvun 55 §:ää ja Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän mukaan ylimääräisellä tiedolla tarkoitettaisiin televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai vaaran torjumiseen taikka joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä varten lupa tai päätös on annettu. Telekuuntelu ei ole Rajavartiolaitoksen käytössä oleva toimenpide.

35 §. *Ylimääräisen tiedon käyttäminen*. Pykälä vastaa asiallisesti poliisilain 5 luvun 54 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan ylimääräistä tietoa saisi käyttää Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista Rajavartiolaitoksen tutkittavaa rikosta, jonka estämisessä sitä olisi saatu käyttää tämän luvun mukaisena tiedonhankintakeinoa

Pykälän 2 momentin mukaan ylimääräistä saisi käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käytöllä voitaisiin olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Pyrkimys aineellisesti oikeaan lopputulokseen rikosprosessissa, jota Suomessa omaksuttu vapaa todistusteoria osaltaan ilmentää, puoltaa mahdollisuutta käyttää rikoksen estämisessä kertynyttä ylimääräistä tietoa toisen rikoksen selvittämisessä. Hallituksen esityksessä HE 52/2002

vp suhtauduttiinkin myönteisesti ylimääräisen tiedon hyödyntämiseen nimenomaan vapaan todistusteorian pohjalta. Toisaalta yleisperusteluissa esitellystä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä ilmenevän mukaisesti ylimääräisen tiedon käytöstä olisi säädettävä kattavasti ja täsmällisesti. Huomioon on myös otettava perustuslain 10 §:n 3 momentti, jonka mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana.

Johdonmukaisena voidaan pitää sitä, että ylimääräisen tiedon käyttö Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämisessä olisi mahdollista ensinnäkin silloin, kun tieto koskee sellaista Rajavartiolaitoksen tutkittavaa rikosta, jonka estämisessä kyseisen tiedon tuottanutta tiedonhankintakeinoa olisi saatu käyttää. Rikosten selvittämisintressin kannalta tätä ei kuitenkaan voida pitää riittävänä. Suhteellisuusperiaate huomioon ottaen mahdollisuus käyttää ylimääräistä tietoa tulisi ulottaa muihinkin tietyn vakavuustason rikoksiin. Ylimääräisen tiedon käyttämisessä pitää myös huomioida, että rikosten esitutkinnassa jonkin rikoksen selvittäminen ja toisen rikoksen estäminen saattavat liittyä toisiinsa. Esitutkinnassa käytettävien salaisten pakkokeinojen käytön sivutuotteena saattaa myös ilmetä seikkoja, jotka edellyttävät Rajavartiolaitokselta toimia rikoksen paljastamiseksi.

Edellä mainituista johtuen 4 momentissa säädettäisiin ylimääräisen tiedon käytöstä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi. Momentin mukaan ylimääräistä tietoa saisi lisäksi käyttää aina Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä. Ylimääräisen tiedon käytöllä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi tarkoitettaisiin tiedon välillistä hyödyntämistä niin, että tietoa ei käytettäisi näyttönä eikä liiemmin tiedonhankintakeinon käytön perusteena. Ylimääräisen tiedon hyödyntäminen toiminnan suuntaamiseksi voisi liittyä esimerkiksi rikoksen estämiseen tai paljastamiseen, analyysitoimintaan, esitutkinnan aloittamiskynnyksen selvittämiseen tai esitutkinnan suuntaamiseen. Esitutkinnan suuntaamista olisi esimerkiksi tutkintalinjan valinta. Tällaiselle tietojen käytölle ei asetettaisi rajoituksia. Ylimääräistä tietoa voitaisiin siten käyttää apuna tässä tarkoituksessa vähäisenkin rikoksen osalta. Ylimääräisen tiedon hyödyntämisestä rikoksen selvittämiseksi säädettäisiin 2 momentissa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Kun otetaan huomioon ylimääräisen tiedon käyttötarkoitus näissä tapauksissa, mitään lisäedellytyksiä tiedon käytölle ei ehdoteta asetettavaksi. Koska lainkohdassa mainituissa tilanteissa ei kuitenkaan lähtökohtaisesti olisi Rajavartiolaitoksen toimivaltaan kuuluvan vaaran tai vahingon estämisestä, momentissa säädettäisiin asian siirtämisestä viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle. Momentin soveltamisalaan kuuluvista tapauksista voidaan esimerkkinä mainita tilanne, jossa törkeän laittoman maahantulon järjestämisen selvittämiseksi toteutettavassa telekuuntelussa saataisiin tieto, jonka mukaan joku muu kuin kuuntelun kohteena oleva henkilö on lähdössä pahoinpitelemään toista henkilöä. Momentissa tarkoitetun vaaran tai vahingon ei välttämättä kuitenkaan olisi liityttävä rikokseen, vaan kysymys voisi olla esimerkiksi onnettomuuden estämisestä.

Pykälän 6 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen ylimääräisen tiedon käyttämistä rikoksen estämiseen ja selvittämiseen koskevaan pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

36 §. *Tietojen hävittäminen.* Pykälässä säädettäisiin salaisella tiedonhankintakeinolla saadun tiedon hävittämisestä, ja se vastaisi poliisilain 5 luvun 55 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto olisi hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi. Momentti koskisi kaikkea salaisella tiedonhankinnalla saatua tietoa. Rikoksen estämisen yhteydessä saatu ylimääräinen mihinkään rikokseen liittymätön tieto tulisi hävittää pikaisemmin kuin pakkokeinolain 10 luvun 57 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Varsin pian tulisi käydä selväksi jo tiedon luonteesta johtuen, että sitä joko tarvitaan tai että se voidaan hävittää.

Pykälän 2 momentti koskisi puolestaan ylimääräistä tietoa. Momentin mukaan ylimääräinen tieto voitaisiin kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskisi 35 §:ssä tarkoitettua rikosta. Tieto, jota ei ole talletettu rekisteriin tai liitetty esitutkinta-aineistoon, olisi hävitettävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei tietoa voitaisi käyttää tai sitä ei enää tarvita rikoksen estämisessä tai selvittämisessä. Momentti vastaisi pitkälti voimassa olevan pakkokeinolain 10 luvun 57 §:n 1 momenttia. Momentti sallisi säilyttämisen ja tallettamisen niissä tapauksissa, joissa ylimääräistä tietoa saisi käyttää 35 §:n 1 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan 7 §:ssä tarkoitetut tukiasematiedot olisi hävitettävä, kun asia olisi lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Säännös vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 55 §:n 3 momenttia ja pakkokeinolain 10 luvun 57 §:n 2 momenttia.

37 §. *Teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen*. Pykälässä säädettäisiin teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttämisestä eräissä tilanteissa, ja se vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 56 §:n 1 momenttia sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Pykälän mukaan kuuntelu olisi keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä kuuntelulla saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot olisi heti hävitettävä, jos kävisi ilmi, että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, johon teknistä kuuntelua kohdistetaan. Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskisi myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu viestin sisältöön tai 4 §:ssä tarkoitettuihin tunnistamistietoihin taikka jos 19 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta.

38 §. *Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 57 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies olisi 6 §:n 2 momentissa, 8 §:n 1 momentissa, 18 §:n 1 momentissa tai 20 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoisi, ettei edellytyksiä toimenpiteelle ole ollut, tiedonhankinnan käyttö olisi lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot olisi heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saataisiin kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 35 §:n mukaan.

39 §. *Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamisesta tiedonhankinnan kohteelle, ja se vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 58 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Pykälässä ei kuitenkaan säädettäisi peitetoiminnasta, valeostosta eikä ohjatusta tietolähdetoiminnasta, sillä ne eivät kuulu Rajavartiolaitoksen käytössä oleviin toimivaltuuksiin.

Pykälän 1 momentin mukaan televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta olisi viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä olisi kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Kohteelle ilmoittamisesta olisi samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Momentissa lueteltaisiin ne salaiset tiedonhankintakeinot, joista ilmoitus tiedonhankinnan kohteelle olisi tehtävä. Ilmoituksen tulisi olla sillä tavoin yksilöity, että tiedonhankinnan kohde voisi tarvittaessa pyrkiä selvittämään häneen kohdistetun salaisen tiedonhankintakeinon käytön perusteita. Ilmoituksessa olisi mainittava esimerkiksi se, mistä tiedonhankintakeinosta olisi kysymys, sekä se, missä ja milloin sitä olisi käytetty. Taktista ja teknistä toteutustapaa koskevia yksityiskohtia ei kuitenkaan tarvitsisi paljastaa. Todisteellista tiedoksiantoa ei tarvittaisi, vaan ilmoitus voitaisiin tehdä tiedonhankinnan kohteelle esimerkiksi kirjeitse viimeiseen tiedossa olevaan osoitteeseen. Ilmoituksen kirjaaminen esimerkiksi pelkästään esitutkintapöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan ei olisi momentissa tarkoitettua ilmoittamista. Muulle henkilölle kuin tiedonhankinnan kohteelle ei tarvitsisi ilmoittaa salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä, vaikka hän olisi tosiasiallisesti joutunut toimenpiteen kohteeksi. Tällainen tilanne voisi muodostua esimerkiksi tilakuuntelussa.

Ilmoitus tulisi tehdä ensinnäkin silloin, kun salaisen tiedonhankintakeinon käyttö olisi lopetettu tuloksettomana eikä keinolla saadun tiedon voitaisi olettaa olevan senlaatuista, että se myöhemmin johtaisi jatkotoimenpiteisiin tai toimisi esimerkiksi rikosprosessissa todisteena. Ongelmallisia tilanteita saattaa aiheutua, jos jonkun tiedonhankinnan kohteen kohdalla tiedonhankintakeinon käyttö päätetään aikaisemmin kuin toisten osallisten kohdalla. Tällaisissa kokonaisuuksissa voitaisiin käyttää 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen lykkäämistä.

Vaikka rikoksen estämiseksi suoritettavaa toimintaa ei olisikaan päätetty tai keskeytetty, olisi salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoitettava viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Ilmaisulla "viimeistään" tarkoitettaisiin sitä, että ilmoitusta ei saisi aiheettomasti viivyttää. Käytännössä epäselvyyttä on aiheuttanut se, milloin tiedonhankinta katsotaan lopetetuksi. Jos menetelmän käyttö on tosiasiallisesti lopetettu ennen luvan tai päätöksen voimassaolon päättymistä, eikä uutta lupaa ole haettu, laskettaisiin vuoden määräaika tosiasiallisesta lopettamishetkestä. Jos tiedonhankinta on päättynyt luvan tai päätöksen voimassaoloajan päättymiseen, laskettaisiin vuoden määräaika tästä päättymishetkestä. Takautuvasti käytettävissä tiedonhankintakeinoissa määräaika laskettaisiin luvan tai päätöksen tekohetkestä, vaikka tietoja ei olisi vielä saatu.

Jos samaa rikosta ja samaa tiedonhankinnan kohteena olevaa henkilöä koskien on tehty uusi päätös saman tiedonhankintakeinon käytöstä, laskettaisiin vuoden määräaika viimeisen samaa asiaa koskevan tiedonhankinnan tosiasiallisesta lopettamisesta taikka luvan tai päätöksen voimassaoloajan päättymisestä. Päätösten voimassaolon välillä voidaan hyväksyä muutaman päivän katkoksia, jotta tiedonhankintaa voidaan pitää yhdenjaksoisena.

Tuntemattomaksi jääneelle tiedonhankinnan kohteelle ilmoitusta ei voitaisi luonnollisesti tehdä. Mikäli tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys myöhemmin selviäisi, tulisi ilmoitus kuitenkin tehdä. Tällaiset tilanteet saattaisivat myös muodostaa poikkeuksen pykälässä säädetyistä määräajoista, koska niitä ei joissakin tapauksissa kyettäisi noudattamaan. Jos henkilöllisyydeltään tunnettu tiedonhankinnan kohde olisi kateissa, Rajavartiolaitokselta ei edellytettäisi kovin laajoja toimenpiteitä pelkästään ilmoituksen tekemiseksi. Riittävää olisi, että asiasta laaditaan etsintäkuulutus, esimerkiksi olinpaikkailmoitus, ilmoituksen antamista varten.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saataisiin lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se olisi perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saataisiin tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se olisi välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoituksen lykkäämisestä tai kokonaan tekemättä jättämisestä päättäisi tuomioistuin, vaikka kysymys olisi sellaisesta salaisesta tiedonhankintakeinosta, jonka käytöstä olisi päättänyt pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Ilmoitusta voitaisiin lykätä enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Uuden lykkäyksen myöntämisen tulisi olla poikkeuksellista. Toistuvan ilmoittamisen lykkäämisen sijaan tulisi hakea kokonaan ilmoittamatta jättämistä, jos edellytykset olisivat olemassa, koska esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua tehtävällä ilmoituksella ei käytännössä olisi merkitystä tiedonhankinnan kohteelle. Lykkäämistä ja uudelleen lykkäämistä tulisi hakea ennen määräajan päättymistä. Jos määräajan päättymisen ja päätöksen tekemisen väliin jäisi aikaa, seurauksena olisi se, että väliaikana tiedonhankinnan kohde voisi asianosaisjulkisuuteen vedoten saada tiedon salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä.

Lykkäämisen mahdollistavana perusteena olisi ensinnäkin käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaaminen. Tiedonhankinta voisi liittyä mihin tahansa vireillä olevaan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi suoritettavaan toimintaan. Lykkääminen olisi mahdollista myös valtion turvallisuuden varmistamiseksi, joka perusteena tulisi kuitenkin käytännössä sovellettavaksi lähinnä suojelupoliisin toiminnassa. Lisäksi ilmoittamisen lykkääminen olisi mahdollista hengen tai terveyden suojaamiseksi. Tämä peruste voisi esimerkiksi henkilön turvaamiseksi tehtyjen toimenpiteiden johdosta poistua tietyn ajan kuluttua, jolloin ilmoittaminen tiedonhankinnan kohteelle voitaisiin tehdä. Lykkäämisen kynnyksenä olisi, että se on perusteltua. Kynnys lykkäämiselle ei siis tältä osin olisi kovin korkea.

Ilmoitus saataisiin jättää tuomioistuimen päätöksellä kokonaan tekemättä vain silloin, jos se olisi välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Kynnys kokonaan ilmoittamatta jättämiselle olisi puolestaan korkea, mitä kuvattaisiin ilmauksella "välttämätöntä". Mikäli tuomioistuin ei myöntäisi lykkäystä tai päättäisi kokonaan ilmoittamatta jättämisestä, saisi vaatimuksen esittäjä kannella päätöksestä. Koska pykälässä mainitut suojattavat intressit ovat jo lähtökohtaisesti painavia, tiedonhankinnan kohteella ei olisi oikeutta saada tietoa tiedonhankinnan käytöstä kantelua käsiteltäessä, ellei ylempi tuomioistuin toisin määräisi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa kohteen henkilöllisyys ei olisi tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä. Tiedonhankintakeinon käytöstä olisi tällöin ilmoitettava kohteelle kirjallisesti ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Pykälän 4 momentin mukaan kohteelle ilmoittamisesta olisi samalla annettava kirjallisesti tieto myös luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Pykälän 5 momentin mukaan suunnitelmallisesta tarkkailusta ja peitellystä tiedonhankinnasta ei olisi velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää. Oikeusturvatarve korostuu oikeudenkäynnissä, mitä kysymystä on käsitelty edellä. Momentissa mainittujen tiedonhankintakeinojen käytöstä ei tarvitsisi lainkaan ilmoittaa, jos niiden kohteena olevassa asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos se olisi puolestaan aloitettu, ratkaistaisiin kysymys ilmoit-

tamisesta pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n mukaisesti. Myöskään vaaratilanteissa tehdystä tiedonhankinnasta ei tarvitsisi ilmoittaa.

Pykälän 6 momentin mukaan, kun harkittaisiin ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 2 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan. Momentti vastaisi asiallisesti pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 5 momenttia. Pykälässä säädettäisiin intressipunninnasta, joka liittyy oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksiin. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ilmaistaan nimenomaisesti Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen (SopS 86/1998), eli EIS:n 6 artiklan 1 kappaleessa sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 8/1976) 14 artiklan 1 kappaleessa. Oikeuden voi katsoa sisältyvän myös perustuslain 21 §:n 1 momentissa ilmaistuun asian asianmukaisen käsittelyn vaatimukseen.

Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteuttaminen edellyttää, että oikeutta käydään avoimesti, tasapuolisesti ja saman oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jolloin kaikki asiaan vaikuttavat seikat on saatettava asianosaisten tietoon. Syytetyn oikeuksiin kuuluu muun ohessa oikeus vastanäytön esittämiseen, oikeus saada yksityiskohtainen tieto itseensä kohdistuvien syytteiden perusteista sekä oikeus saada omat todistajansa kutsutuiksi ja kuulustelluiksi. Näytön puute johtaa epävarmuustilanteessa asian ratkaisemiseen vastaajan eduksi. Jos esimerkiksi valeostajan tai peitehenkilönä toimineen henkilöllisyyttä ei voida ilmaista, tuomioistuimen harkittavaksi tulee, mikä merkitys ilmaisematta jättämisellä on näytön arvioinnin ja asian lopputuloksen kannalta. Tällaisella kysymyksellä voisi olla merkitystä jo harkittaessa syytteen nostamista.

Kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä ilmenee, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei ole kuitenkaan ehdoton muut ihmisoikeudet syrjäyttävä ihmisoikeus. Ihmis- ja perusoikeuksia joudutaan yhteentörmäystilanteissa punnitsemaan toisiaan vastaan, mitä momentti ilmentäisi. Kysymys olisikin siis yksittäistapauksellisesta intressivertailusta.

Pykälän 7 momentin mukaan ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatettaisiin 26 §:ää.

40 §. *Pöytäkirja*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 59 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pöytäkirjaamisvelvollisuus koskisi kaikkia salaisia tiedonhankintakeinoja tarkkailua lukuun ottamatta. Tarkkailusta olisi tarvittaessa tehtävä merkintä muuhun asiakirjaan, esimerkiksi tehtävänsuorituslomakkeeseen. Pöytäkirjassa mainittavista tiedoista säädettäisiin jatkossa poliisilain tavoin sisäministeriön asetuksella.

41 §. *Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa.* Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 60 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Pykälässä säädettäisiin asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta eräissä tapauksissa.

Pykälän 1 momentin mukaan henkilöllä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei olisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä säädetystä huolimatta oikeutta saada tietoa tässä luvussa tarkoitetun tiedonhankintakeinon käytöstä ennen kuin 39 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty. Hänellä ei olisi myöskään henkilötietolaissa (523/1999) tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tarkoitettua rekisteröidyn tar-

kastusoikeutta. Tarkoituksena olisi ainoastaan lainsäädännöllisesti selkeyttää tilannetta suhteessa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ja henkilötietolakiin.

Pykälän 2 momentin mukaan, kun 39 §:ssä tarkoitettu ilmoitus olisi tehty, 1 momentissa tarkoitetulla henkilöllä olisi oikeus saada tieto salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä koskevasta asiakirjasta tai tallenteesta, jollei antamatta jättäminen olisi välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen, terveyden, yksityisyyden tai salassa pidettävien taktisten ja teknisten menetelmien suojaamiseksi. Harkittaessa asiakirjan, tallenteen tai tiedon antamatta jättämistä arvioinnissa olisi otettava huomioon 1 momentissa tarkoitetun henkilön oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Asianosaisen tietopyynnön käsittely noudattaisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Mikäli virkamies kieltäytyisi kokonaan tai joiltakin osin viranomaisen asiakirjan antamisesta, kieltäytyminen voitaisiin saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Muutoksenhaku tapahtuisi hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti. Momentissa olisi kysymys samanlaisesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyvästä intressipunninnasta kuin 39 §:ssä, joten siltä osin voidaan viitata kyseisen pykälän perusteluihin.

Pykälän 3 momentin mukaan tieto ääni- tai kuvatallenteesta voitaisiin antaa vain luovuttamalla tallenne Rajavartiolaitoksen luona kuultavaksi tai nähtäväksi, jos tallenteen sisältö huomioon ottaen olisi syytä olettaa, että tiedon antaminen muulla tavoin voisi johtaa tallenteessa esiintyvän henkilön yksityisyyden suojan loukkaamiseen. Vastaavanlainen säännös sisältyy poliisilain 5 luvun 60 §:n 3 momenttiin ja pakkokeinolain 10 luvun 62 §:n 3 momenttiin.

42 §. *Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin*. Pykälä vastaisi osittain poliisilain 5 luvun 61 §:ää. Pykälän momentin mukaan teleyrityksen olisi tehtävä ilman aiheetonta viivytystä televerkkoon televalvonnan edellyttämät kytkennät. Sama koskisi myös niitä tilanteita, joissa televalvonta toteutetaan viranomaisen toimesta teknisellä laitteella. Teleyrityksen olisi lisäksi annettava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

43 §. *Korvaus teleyritykselle*. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 62 §:ää. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitetusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista siten kuin tietoyhteiskuntakaaren 299 §:ssä säädetään. Korvauksen maksamisesta päättäisi rikostorjunnan toimenpiteen suorittanut Rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö. Momentti vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 62 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta, mikä vastaisi poliisilain 5 luvun 62 §:n 2 ja 3 momenttia ja pakkokeinolain 10 luvun 64 §:n 2 ja 3 momenttia.

44 §. *Rangaistusasteikon lieventämisen vaikutus.* Pykälä vastaisi poliisilain 5 luvun 64 §:ää. Pykälän mukaan tässä luvussa tarkoitettujen tiedonhankintakeinojen käyttöön ei vaikuta se, että rangaistus mitattaisiin rikoslain 6 luvun 8 §:ää soveltaen lievennetyltä rangaistusasteikolta.

Pykälällä selkeytettäisiin sitä, että salaisen tiedonhankintakeinon käytön edellytykset arvioitaisiin niin kuin kysymyksessä olisi täytetty teko tai tekijän toiminta. Tämän vuoksi edellytyksiä koskevissa säännöksissä ei enää erikseen mainittaisi rikoksen yritystä. Vastaava pakkokeinojen edellytyksiä koskeva tulkintasäännös sisältyy pakkokeinolain 11 luvun 1 §:ään.

4 luku **Salaiset pakkokeinot**

1 §. *Salaisten pakkokeinojen soveltaminen.* Pykälässä säädettäisiin salaisten pakkokeinojen käyttämisestä Rajavartiolaitoksessa. Sääntely vastaisi Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen ja 2 momentin perusteella sovellettua sääntelyä.

Rajavartiolaitoksen salaisten pakkokeinojen käyttöön sovellettaisiin pakkokeinolain 10 lukua pykälässä säädetyin poikkeuksin. Pykälän 2 momentin perusteella Rajavartiolaitoksen käytössä eivät olisi pakkokeinolain 10 luvun mukainen peitetoiminta, valeosto ja tietolähteen ohjattu käyttö.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, peitellystä tiedonhankinnasta ja henkilön teknisestä seurannasta selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavia rikoksia. Telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta ja peitelty tiedonhankinta olisivat jatkossakin Rajavartiolaitoksen käytettävissä vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta.

Televalvonta on jo nykyisellään Rajavartiolaitoksen käytettävissä selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta, törkeää metsästysrikosta taikka törkeää laittoman saaliin kätkemistä. Esityksen mukaan Rajavartiolaitos voisi käyttää televalvontaa myös selvittäessään rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 2 §:n mukaista törkeää kätkemisrikosta, 3 §:n mukaista ammattimaista kätkemisrikosta ja 7 §:n mukaista törkeää rahanpesua. Lisäksi Rajavartiolaitos voisi käyttää televalvontaa myös selvittäessään sen tarkastettavaan asiakirjaan kohdistuvaa 33 luvun 2 §:n mukaista törkeää väärennystä.

Henkilön teknistä seurantaa Rajavartiolaitos voisi jatkossakin käyttää vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta taikka törkeää metsästysrikosta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin niistä rajoituksista, jotka koskisivat salaisten pakkokeinojen käyttöä Rajavartiolaitoksen suorittamassa muussa esitutkinnassa. Käytettävissä ei olisi telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, peitelty tiedonhankinta, henkilön tekninen seuranta, peitetoiminta, valeosto eikä tietolähteen ohjattu käyttö. Sääntely vastaisi Rajavartiolaitoksessa nykyään rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen ja 2 momentin perusteella sovellettua sääntelyä.

2 §. *Peitellystä tiedonhankinnasta päättäminen rikoksen esitutkinnassa.* Pykälä vastaisi asiallisesti pakkokeinolain 10 luvun 15 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen sekä 43 a §:n 4 momentin perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättäisi peitellystä tiedonhankinnasta Rajavartiolaitoksen tutkittava rikoksen selvittämiseksi. Säännös vastaisi rajavartiolain 43 a §:n 4 momentissa säädettyä. Päätöksentekotason säilyttäminen Rajavartiolaitoksen esikunnassa on perusteltua. Peitellyn tiedonhankinnan erottaminen Rajavartiolaitoksen keinovalikoiman ulkopuolella olevasta peitetoiminnasta on erityisen tärkeää, jotta peitellyn tiedonhankinnan toimivaltuutta ei käytettäisi tavalla, jossa olisi tosiasiallisesti kysymys peitetoiminnasta. Rajavartiolaitos ei voi käyttää peitetoiminnan toimivaltuutta rikosten ennalta estämiseen eikä selvittämiseen, eikä sitä tässäkään esityksessä ehdoteta.

Pykälän 2 momentin mukaan päätös peitellystä tiedonhankinnasta olisi tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä olisi mainittava 1) toimenpide ja sen tavoite riittävästi yksilöitynä; 2) peitellyn tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö ja siitä vastaava rajavartiomies; 3) epäilty rikos; 4) peitellyn tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö; 5) tosiseikat, joihin rikosepäily perustuu; 6) toimenpiteen suunniteltu toteuttamisajankohta; 7) mahdolliset peitellyn tiedonhankinnan rajoitukset ja ehdot.

Toimenpiteellä tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että kysymyksessä on lähetyksen toimittaminen tiettyyn osoitteeseen, ja tavoitteella sen selvittämistä, kuka lähetyksen ottaa vastaan. Toimivaltuuden käytön osalta edellytettäisiin erikseen siitä vastaavan rajavartiomiehen nimeämistä, jonka tehtävänä olisi huolehtia muun muassa siitä, ettei toiminnassa ole tosiasiallisesti kysymys peitetoiminnasta. Päätöksessä olisi mainittava myös selvitettävänä oleva rikos, mutta rikoksesta epäillyn mainitsemista ei edellytettäisi. Päätöksessä tulisi mainita ainoastaan tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö, joka voisi tosiasiallisesti olla myös toistaiseksi Rajavartiolaitokselle tuntematon.

Kuten muidenkin pakkokeinojen osalta, myös peiteltyä tiedonhankintaa koskevassa päätöksessä rikosepäilyn perustavat tosiseikat tulisi kuvata päätöksessä niin, että ulkopuolinen tarkastelija voi vakuuttua pakkokeinon käytön edellytysten olemassa olosta. Peitellyn tiedonhankinnan osalta ei edellytettäisi alkamis- ja päättymisajankohdan määrittelyä kellonaikatarkkuudella, koska kysymys on pikemminkin yksittäisen toimenpiteen suorittamisesta sopivana ajankohtana. Peitellyn tiedonhankinnan osalta päätöksentekijä voisi asettaa rajoituksia ja ehtoja kuten muidenkin salaisten pakkokeinojen käytön yhteydessä. Rajoitukset voisivat johtua esimerkiksi suhteellisuusperiaatteesta sekä tarkoituksenmukaisuus-, oikeusturva- ja työturvallisuusnäkökohdista. Peiteltyä tiedonhankintaa ei olisi mahdollista toteuttaa asunnossa edes silloin, kun asuntoon meneminen tapahtuisi asunnonhaltijan myötävaikutuksella. Asunnossa tapahtuvana peiteltynä tiedonhankintana ei kuitenkaan pidettäisi vielä sitä, että lähetyksen vastaanottaja pyytää lähetystä kuitatessaan lähettinä esiintyvän poliisimiehen odottamaan esimerkiksi asuntonsa eteisessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. On mahdollista, että rikosepäily täsmentyy toimenpiteen toteuttamista odottaessa sellaiseen tekoon, jonka selvittämisessä toimivaltuutta ei ylipäänsä voida käyttää. Myös muu olosuhteiden muuttuminen voi aiheuttaa päätöksen tarkistamisen. Momentti velvoittaisi toimenpiteestä vastaavan rajavartiomiehen ja toimenpiteestä päättäneen virkamiehen seuraamaan peitellyn tiedonhankinnan edellytysten olemassaoloa ja tiedonhankinnan tarpeellisuutta erityisesti silloin, kun päätöksentekohetki ja tiedonhankinnan toteuttaminen eroavat ajallisesti paljon toisistaan.

3 §. *Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen esitutkinnassa*. Pykälä vastaisi asiallisesti pakkokeinolain 10 luvun 38 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Rajavartiolaitoksen käytössä ei ole peitetoiminta eikä valeosto, joten pykälä rajoittuu ainoastaan peiteltyyn tiedonhankintaan.

Pykälän 1 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa toteuttava rajavartiomies varustetaan kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Momentti koskisi niin sanottua turvakuuntelua ja - katselua. Salakuuntelua koskevan rangaistussäännöksen perusteella omien keskustelujen nauhoittaminen salaa ei ole rangaistavaa. Momentissa tarkoitettu laitteen käyttäminen ei muutenkaan olisi sellaista oikeudetonta toimintaa,

jonka perusteella voisi seurata rangaistusvastuu salakuuntelusta tai salakatselusta. Turvakuuntelu ja -katselu saataisiin kohdistaa ainoastaan peiteltyä tiedonhankintaa toteuttavan rajavartiomiehen kanssa vuorovaikutuksessa oleviin henkilöihin. Ilmaisu "kuuntelun ja katselun" tarkoittaisi sitä, että tapauksesta riippuen voitaisiin käyttää joko kuuntelun tai katselun mahdollistavaa laitetta taikka sekä kuuntelun että katselun mahdollistavaa laitetta.

Pykälän 2 momentin mukaan kuuntelu ja katselu saataisiin tallentaa. Tallenteet olisi hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei enää tarvittaisi rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä olisi kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saataisiin säilyttää ja niitä saataisiin käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet olisi hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi turvakuuntelu- ja katselutallenteiden säilyttämis- ja hyödyntämisrajoitukset. Tallenteita ei saisi säilyttää ja käyttää muuhun kuin säännöksessä mainittuun tarkoitukseen. Kysymys näissä tapauksissa saattaisi olla esimerkiksi siitä, että rajavartiomieheen on kohdistettu väkivaltaa tai väkivallan uhkaa, että hän joutunut käyttämään väkivaltaa taikka että peitellyn tiedonhankinnan yhteydessä on jollekin aiheutunut vahinkoa. Näissä tapauksissa tallenteita saatettaisiin tarvita rikosasian tai vahingonkorvausasian käsittelyn yhteydessä.

4 §. *Valvotusta läpilaskusta päättäminen rikoksen esitutkinnassa.* Pykälä vastaisi asiallisesti pakkokeinolain 10 luvun 42 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen sekä 43 a §:n 4 momentin perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättäisi valvotusta läpilaskusta Rajavartiolaitoksen tutkittava rikoksen selvittämiseksi. Säännös vastaisi rajavartiolain 43 a §:n 4 momentissa säädettyä. Päätöksentekotason säilyttäminen Rajavartiolaitoksen esikunnassa on perusteltua, sillä valvottuun läpilaskuun liittyvien erilaisten riskien vuoksi päätöksentekotason tulisi olla korkea.

Pykälän 2 momentin mukaan valvottua läpilaskua koskeva päätös voitaisiin antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan. Määräaika saattaa osoittautua liian lyhyeksi, koska viranomainen ei ole valvotun läpilaskun kohteena olevan esineen, aineen tai omaisuuden kuljetuksessa tai muussa toimituksessa aktiivinen toimija. Näissä tapauksissa valvotusta läpilaskusta voitaisiin tehdä myös uusi päätös, jos sen edellytykset ovat edelleen olemassa.

Pykälän 3 momentin mukaan valvottua läpilaskua koskevassa päätöksessä olisi mainittava 1) epäilty Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos ja sen tekoaika; 2) rikoksesta epäilty; 3) tosiseikat, joihin epäiltyyn kohdistuva rikosepäily perustuu; 4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma; 5) toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus; 6) luvan voimassaoloaika; 7) mahdolliset valvotun läpilaskun rajoitukset ja ehdot.

Pykälän 4 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitetun päätöksen ilmoittamisesta PTR-lain 5 §:ssä tarkoitetulle PTR-rikostiedusteluyksikölle säädetään valtioneuvoston asetuksella. Valvottua läpilaskua koskevan päätöksen saattamisesta muiden PTR-viranomaisten tietoon säädetään poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun asetuksen (1126/2009) 6 §:ssä. Tällainen ilmoittaminen on tärkeää, jotta valvotun läpilaskun toteuttamisessa mukana olevilla viranomaisilla on ajantasaista tietoa käynnissä olevista läpilaskuista.

5 §. *Tarkemmat säännökset*. Pykälä vastaisi rajavartiolain 84 §:n 2 momentin 4 kohtaa. Sisäministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kieltonauhoista ja muista mer-

keistä, joilla pakkokeinolain mukaan voidaan merkitä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämisen turvaamiseksi sulkema rakennus, huone tai alue.

5 luku **Erinäiset säännökset**

1 §. *Salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen valvonta*. Pykälässä säädettäisiin salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen käytön valvonnasta eräin tarkistuksin samalla tavalla kuin rajavartiolain nykyisessä 45 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen esikunta sekä salaista tiedonhankintaa käyttävät Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköt valvoisivat tässä laissa tarkoitettua tiedonhankintaa. Salaisten pakkokeinojen käytön valvontaa koskevaan pakkokeinolain 10 luvun 65 §:ään lisättäisiin vastaava säännös.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin täsmällisemmin Rajavartiolaitoksen sisäministeriölle vuosittain antamastaan selvityksestä salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta Rajavartiolaitoksessa.

Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus eduskunnan oikeusasiamiehelle vuosittain annettavista kertomuksista.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tässä laissa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä.

2 §. *Tiedonhankinta- ja tutkintaryhmät*. Pykälä vastaisi rajavartiolain 43 a §:n 3 momenttia muuttamattomana. Rajavartiomiehellä olisi PTR-lain mukaisissa yhteisissä tutkinta- ja tiedonhankintaryhmissä oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiomiehen käytettävissä. Tiedonkäsittelyoikeus koskee myös esitutkintaa edeltävää vaihetta eli rikosten ennalta estämistä ja paljastamista.

3 §. *Vieraan valtion alueelle ulottuvat rikoksentorjuntatoimenpiteet*. Pykälä vastaisi rajavartiolain nykyistä 82 §:ää täsmennettynä.

Rajavartiolaitoksella olisi toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä oikeus rikoksen selvittämiseksi tai rikoksesta epäillyn kiinniottamiseksi jatkaa Suomessa aloitettua henkilön takaa-ajoa, tarkkailua ja teknistä tarkkailua vieraan valtion alueella sen mukaan kuin toimenpiteen jatkamisesta vieraan valtion alueella Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa määrätään. Toimenpiteet olisivat niitä, joihin rajavartiolaitos on Suomessakin oikeutettu. Kyseeseen voisi tulla Euroopan unionin jäsenvaltion lisäksi muukin valtio. Toiminnassa olisi luonnollisesti noudatettava mitä asiasta Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa määrätään.

Poliisilain 4 luvun 22 §:ssä säädetään Schengenin säännöstöä soveltavan valtion toimivaltaisen virkamiehen oikeudesta maansa alueella verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksentekijän takaa-ajoon Suomen alueella samoin kuin kiinniottoon ja turvallisuustarkastukseen Suomen alueella siten kuin Schengenin säännöstössä määrätään. Oikeus voimakeinoin tapahtuvaan verekseltä tavatun tai pakenevan kiinniottoon on kuitenkin vain siinä tapauksessa, että kiinniotettava vastarintaa tekemällä koettaa välttää kiinnijoutumisen eikä suomalaisen toimivaltaisen virkamiehen apua kiinniottoon ole viipymättä saatavilla.

Poliisilain 5 luvun 27 §:ssä säädetään vieraan valtion virkamiehen Suomessa suorittamasta Schengenin yleissopimuksen 41 artiklassa säädetystä tarkkailusta ja teknisestä tarkkailusta. Rikoksen selvittämiseksi tapahtuvassa henkilön tarkkailussa tai teknisessä tarkkailussa Suomen alueella on edellytyksenä, ettei suomalainen poliisimies tai toimivaltansa rajoissa suomalainen rajavartiomies tai tullimies voi välittömästi jatkaa tarkkailua tai teknistä tarkkailua Suomen alueella.

4 §. *Viittaussäännös tietojen luovuttamisesta*. Pykälä olisi informatiivinen, ja sen mukaan Rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla, tietojoukkona tai tietojen luovuttamisesta ulkomaille säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa. Henkilörekisterien käyttämisestä turvallisuusselvityksiä annettaessa säädetään turvallisuusselvityslaissa (726/2014).

5 §. Voimaantulo. Pykälässä on tavanomainen voimaantulosäännös.

1.2 Laki rajavartiolain muuttamisesta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin.

9 §. *Toimenpiteen siirtäminen ja toimenpiteestä luopuminen*. Pykälän 3 momentti poistettaisiin, sillä tiedonhankintatoimenpiteen siirtämisestä säädettäisiin jatkossa rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvun 27 §:ssä.

Pykälän 1 ja 2 momentti säilyisivät ennallaan.

10 §. Tullitehtävässä, poliisitehtävässä ja esitutkintatehtävässä noudatettavat yleiset periaatteet. Pykälään lisättäisiin viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin.

20 §. *Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikalla.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi, että Rajavartiolaitos valvoisi rajanylityspaikalla myös tieliikennelain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Tieliikennelain määritelmiä koskevan 2 §:n 1 kohdan mukaan tiellä tarkoitetaan yleisnimityksenä yleiselle liikenteelle tarkoitettua tai muutoin yleisesti liikenteeseen käytettyä aluetta. Rajanylityspaikoilla kulkee yleisesti sekä ajoneuvoliikennettä että jalankulkuliikennettä. Tieliikennelainsäädäntö koskee tieliikenteen turvallisuutta ja liikenneturvallisuus soveltuu hyvin säädeltäväksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tehtävänä nimenomaan alueeltaan tarkasti rajatuilla rajanylityspaikoilla. Valvottavista asioista nousee esille erityisesti tieliikennelain 2 luvun liikennesääntöjen ja 3 luvun liikenteen ohjauslaitteiden kuin myös 6 luvun ajoneuvojen käyttöä koskevien säännösten noudattaminen. Puuttuminen tieliikenteen säännösten noudattamiseen jo heti maahan tultaessa ja rajaa ylitettäessä on omiaan valistamaan maahan tulevia ulkomaalaisia Suomen liikenneturvallisuutta koskevista säännöksistä sekä ohjaa noudattamaan niitä.

1.3 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

17 §. *Vaitiolovelvollisuus.* Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 7 luvun 1 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 17 §:n viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva virkamies ei saisi ilmaista luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmai-

seminen vaarantaisi luottamuksellisesti tietoja antaneen tai hänen läheistensä turvallisuuden. Vaitiolovelvollisuus olisi voimassa myös, jos henkilöllisyyttä koskevan tiedon ilmaiseminen vaarantaisi jo käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan. Rajavartiolaitoksella ei ole käytössään tietolähteen ohjattua käyttöä, mutta yksittäisissä tapauksissa Rajavartiolaitos saa vihjeitä tutkimissaan rikosasioissa.

Pykälän 1 momentissa otettaisiin salassapitovelvollisuuden piiriin henkilöllisyyttä koskevat tiedot, jotka samalla turvallisuuden vaarantamiseen liittyvällä edellytyksellä ovat poliisilain 7 luvun 1 §:n 1 momentin ja 3—5 §:n mukaisesti vaitiolo-oikeuden piirissä. Lisäksi säännös laajennettaisiin koskemaan myös luottamuksellisesti tietoja antanutta. Vaitiolovelvollisuus koskisi tilannetta, jossa tiedon ilmaiseminen vaarantaisi käynnissä jo olevan tai käynnistettävän tiedonhankinnan. Lain 17 b §:n 1 momentin mukaan luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä koskeva tieto kuuluisi edelleen vaitiolo-oikeuden piiriin niissä tapauksissa, joissa 1 momentissa tarkoitettua vaaraa ei voi olettaa olevan.

Pykälän 2 momentin ensimmäinen virke olisi luonteeltaan informatiivinen, ja sen mukaan muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuuden osalta noudatettaisiin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muussa laissa sekä tässä laissa säädettäisiin. Lisäksi 2 momentin mukainen vaitiolovelvollisuus koskisi myös sitä, joka on työsopimussuhteessa Rajavartiolaitokseen tai joka suorittaa toimeksiantosopimuksen perusteella Rajavartiolaitokselle kuuluvaa tehtävää. Näin ollen vaitiolovelvollisuus saattaisi ulottua Rajavartiolaitoksen virkamiesten lisäksi myös esimerkiksi konsultteihin tai muihin viranomaisiin.

Keskeinen vaitiolovelvollisuutta sääntelevä säädös eli viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki mainittaisiin 2 momentissa siis erikseen. Lain 23 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä. Lain 24 §:ssä säädetään salassa pidettävistä viranomaisen asiakirjoista. Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädetään rikoksesta tehtyjen ilmoitusten sekä esitutkintaa varten saatujen ja laadittujen asiakirjojen salassapidosta, mikä liittyy esitutkintalain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa säädettäväksi ehdotettuun esitutkinta-asiakirjojen julkisuuteen. Sinällään pykälän samoin kuin ehdotetun luvun muutkin säännökset koskisivat myös esitutkintaa.

Tämän lain mukaisiin toimenpiteisiin liittyisivät viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 4, 5 ja 9 kohta, jotka koskevat muun ohessa Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten ennaltaehkäisemistä varten ylläpitämiä rekistereitä ja rikosten ehkäisemistä koskevia selvityksiä, taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältäviä asiakirjoja, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä, sekä asiakirjoja, jotka koskevat valtion turvallisuuden ylläpitämistä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna valtion turvallisuutta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vaitiolovelvollisuuden voimassaolosta myös palvelussuhteen tai toimeksiantosopimuksen päätyttyä.

17 a §. *Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä.* Pykälässä säädettäisiin perusteista, joiden mukaan Rajavartiolaitos voisi luovuttaa salassa pidettäviä tietoja. Pykälä vastaisi poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momenttia sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 17 §:n viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä Henkilötietojen luovuttamisesta säädetään erikseen henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Tietojen luovuttamista koskevat yleiset säännökset ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Lain lähtökohta on viranomaisen toiminnan julkisuus ja yleinen oikeus tiedonsaantiin. Tiedonsaantioikeutta rajoitetaan laissa muun muassa salassapitosäännöksin. Tiedonsaantioikeutta voidaan rajoittaa esimerkiksi säätämällä luvanvaraisuus rajoitusperusteeksi tai erilaisin tosiasiallisin toimenpitein. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain salassapidosta poikkeamista koskeva 7 luku sisältää säännökset yleisistä perusteista, joiden mukaan salassa pidettäväksi säädetystä asiakirjasta voidaan antaa tieto.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta, taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Oikeus luovuttaa tietoja koskee siis myös salassa pidettäviä tietoja. Julkisuuslain 26 §:n 1 momentin 1 kohdassa edellytetään erityislain nimenomaista säännöstä oikeudesta antaa salassa pidettävä tieto. Momentista ilmenisi siis selvästi pykälässä tarkoitetun tiedon luovutuksen sallittavuus salassapitosäännöksistä riippumatta. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi

Käytännössä momentin ensimmäisen virkkeen mukainen tietojen antaminen tapahtuu yleensä pyynnöstä. Tämä ei olisi kuitenkaan antamisen välttämätön edellytys. Esimerkiksi rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja täytyy omaaloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten.

Turvallisuusselvityksistä säädetään turvallisuusselvityslaissa (726/2014).

Pykälän 2 momentin mukaan 17 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estäisi ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi. Tietoja ei saa luovuttaa muissa kuin momentin asettamat edellytykset selvästi täyttävissä tapauksissa. Lisäksi mahdollisen ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon on oltava huomattava. Momentti vastaisi poliisilain 7 luvun 2 §:n 2 momenttia.

Tässä momentissa tarkoitettu ilmaiseminen voisi tapahtua pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tosin tämänkin momentin osalta tapaukset sinällään ovat sellaisia, että niissä tietojen ilmaiseminen tapahtuu yleensä oma-aloitteisesti. Suojeltaviin oikeushyviin liittyisi myös se, että näissä tapauksissa ei edelleenkään edellytettäisi muita lainsäädännössä olevia tietojen ilmaisemiseen ja vastaanottamiseen oikeuttavia säännöksiä.

Käytännössä laillisuusvalvojien ratkaisukäytännössä on ilmennyt tapauksia, joissa poliisi on varoittamistarkoituksessa oma-aloitteisesti ilmoittanut henkilön työnantajalle, toimeksiantajalle tai vastaavalle taholle henkilön rikollisesta taustasta. Eduskunnan apulaismiehen eräs ratkaisu koskee tapausta, jossa työnantajalle oli ilmoitettu sen nuoriso-ohjaajana toimineen työntekijän myöntäneen esitutkinnassa käyttäneensä kannabista ja pitäneensä sitä hallussa omaa käyttöä varten (päätös 21.10.2002, dnro 2044/4/00). Apulaisoikeusasiamies kiinnitti ratkaisus-

saan huomiota myönnetyn teon vähäisyyteen ja siihen, että teko ei anna juurikaan aihetta epäillä, että kantelija olisi ollut työssään vaaraksi lapsille.

Samantyyppistä tapausta koskee eräs toinenkin eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu (päätös 12.5.2004, dnro 1556/4/2002). Poliisimies oli ilmoittanut kirjamyyjänä toimineen henkilön toimeksiantajalle hänen rikollisesta taustastaan. Tässä ratkaisussa apulaisoikeusasiamies korosti voimassa olevan poliisilain 43 §:n 2 momentin kannalta sitä, että mainittua säännöstä ei voida tulkita itsenäisenä, tietosuojaa koskevasta laajasta ja yksityiskohtaisesta sääntelystä riippumattomana säännöksenä, joka oikeuttaisi antamaan työnantajalle sellaista suullista yleistietoa työntekijän luotettavuudesta, jonka antamista muutoin on tiukasti säänneltty.

17 b §. *Vaitiolo-oikeus.* Pykälässä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan vaitiolo-oikeudesta. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 7 luvun 3 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 17 §:n viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Ehdotettu pykälä sisältää kaksi tavoitetta, joita ovat Rajavartiolaitokselle tietoja antaneen henkilön suojaaminen sekä Rajavartiolaitoksen taktisten ja teknisten menetelmien suojaaminen. Vaitiolo-oikeus rajoittaa tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja yksityisten henkilöiden oikeutta saada tietoja Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvalta. Vaitiolovelvollisuus taas rajoittaa Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan ilmaisuvapautta.

Pykälän 1 momentin mukaan henkilöstöön kuuluvalla olisi kuten nykyisinkin oikeus olla ilmaisematta hänelle tietoja luottamuksellisesti antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa sekä salassa pidettäviä taktisia tai teknisiä menetelmiä. Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva voisi häntä esimerkiksi tuomioistuimessa tai esitutkinnan yhteydessä kuultaessa tai toisen viranomaisen tai yksityisen tahon tiedustellessa olla ilmaisematta edellä mainittua henkilöllisyyttä tai kyseisiä tietoja.

Rajavartiolaitoksella on rikostorjuntatehtävissä samanlainen tarve kuin poliisillakin voida pitää momentissa tarkoitetut tiedot salassa. Henkilöt, joilla on rikoksen paljastamisen tai selvittämisen kannalta tärkeitä ja oleellisia tietoja, suostuvat usein kertomaan tietonsa vain sillä edellytyksellä, että kertojan osuus rikoksen paljastamisessa tai selvittämisessä pidetään salassa. Tietoja antaneen henkilöllisyyden suojaaminen turvaa häntä ja hänen läheisiään mahdollisilta kostotoimenpiteiltä sekä edesauttaa Rajavartiolaitoksen tiedonsaantimahdollisuuksia.

Pykälän 2 momentin säännös vastaisi asiallisesti poliisilain 7 luvun 3 §:n 2 momenttia. Lainkohdassa säädettäisiin selvennyksen vuoksi siitä, että velvollisuudesta pitää 1 momentissa tarkoitetut tiedot ja menetelmät salassa tietyissä tapauksissa säädetään 17 §:n 1 momentissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 5 kohdassa. Säännöksen mukaan Rajavartiolaitoksen taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä.

17 c §. *Ilmaisuvelvollisuus oikeudenkäynnissä.* Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 7 luvun 4 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 17 §:n viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä. Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, joilla tuomioistuin voisi velvoittaa Rajavartiolaitoksen palveluksessa olevan ilmaisemaan edellä 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon, jos ilmoittamatta jättäminen voisi loukata asianosaisen oikeutta puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Edellytyksenä määräämiselle olisi lisäksi, että virallinen

syyttäjä ajaisi syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen.

Tietoja antaneen henkilön henkilöllisyyttä ei kuitenkaan saisi tällöinkään määrätä ilmaistavaksi, jos siitä ilmeisesti aiheutuisi vakavaa vaaraa hänen tai hänen läheistensä turvallisuudelle.

Poliisilain ilmaisuvelvollisuutta oikeudenkäynnissä koskevan 7 luvun 4 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on käsitelty ilmaisuvelvollisuuteen liittyvää problematiikkaa melko kattavasti. Kuten poliisilainkin esitöissä todettiin, ilmaisemisen tulisi siis liittyä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edistämiseen. Vaikka täydennys ennen kaikkea koskisi rikosasian vastaajan puolustautumismahdollisuuksia, sanalla "asianosainen" tuotaisiin esiin se, että tarvittaessa on kiinnitettävä huomiota myös asianomistajan oikeuksiin. Kuten useat muistakin luvun säännöksistä pykälä liittyisi pakkokeinolain 10 luvun 58 §:ään ja tämän lain 3 luvun 39 §:ään, joissa säädettäisiin tiedonhankintakeinosta ilmoittamisesta.

Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ilmaistaan nimenomaisesti EIS 6 artiklan 1 kappaleessa sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 1 kappaleessa. Oikeuden voi katsoa sisältyvän myös perustuslain 21 §:n 1 momentissa ilmaistuun asian asianmukaisen käsittelyn vaatimukseen. Periaatteen merkityksen voi katsoa korostuvan vakavien rikosten käsittelyssä.

Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyviin näkökohtiin on myös perustuslakivaliokunta kiinnittänyt huomiota epäsovinnaisten rikostorjunta- ja rikostutkintamenetelmistä säätämisen yhteydessä (PeVL 5/1999 vp). Valiokunta on todennut oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluvan sen, että syytetty ja hänen puolustajansa saavat tiedon ja mahdollisuuden lausua kaikesta siitä asiaan vaikuttavasta aineistosta, jolla voi olla vaikutusta tuomioon.

Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyviin seikkoihin myös eduskunnan hallintovaliokunta kiinnitti huomiota nyttemmin kumotun poliisilain (493/1995) 44 §:n muuttamisen yhteydessä (HaVM 10/2005 vp). Valiokunnan mukaan syytetyn oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei vaarannu silloin, kun peitetoiminnalla ja valeostolla saatuja tietoja ei ole käytetty syyteharkinnan perustana eikä oikeudenkäynnissä, vaan ne ovat ainoastaan auttaneet poliisitoiminnan suuntaamisessa. Tämä näkökohta sinällään koskisi myös tämän lain 3 §:ssä tarkoitettujen muiden menetelmien sekä henkilöiden henkilöllisyyden ilmaisemista.

Kumotun poliisilain 44 §:n 3 momentin voi katsoa rakentuvan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukselle. Lähtökohtana tulee olla, että oikeutta käydään avoimesti, tasapuolisesti ja saman oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jolloin kaikki asian ratkaisuun vaikuttavat tiedot on saatettava asianosaisten tietoon. Pykälän perusteluissa (HE 57/1994 vp) korostetaan näyttönä käytettävän aineiston ja kertomusten merkitystä. Syyttäjän tai asianomistajan tehtävänä on akkusatorisessa menettelyssä näyttää toteen vastaajan syyllisyys. Näytön puute johtaa epävarmuustilanteessa asian ratkaisemiseen vastaajan eduksi. Jos esimerkiksi valeostajan tai peitehenkilönä toimineen henkilöllisyyttä ei voida ilmaista, tuomioistuimen harkittavaksi tulee, mikä merkitys ilmaisematta jättämisellä on näytön arvioinnin ja asian lopputuloksen kannalta.

On ajateltavissa, että ehdotetussa 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden tai menetelmien käyttämisellä voisi olla vaikutusta arvioitaessa vastaajan teon rangaistavuutta, vaikka niillä ei näytöllisesti olisikaan merkitystä. Tämä koskee, paitsi vastaajan teon aikaansaamista, myös sen vahingollisuuden ja vaarallisuuden arviointia rikoslain 6 luvun säännösten kannalta. Rangaistuksen määräämiseen liittyy se, että joissakin tapauksissa esitutkintaviranomaisen suorittaman seurannan tai osallistumisen voi katsoa mahdollistavan

rikollisen toiminnan aiheuttaman vaaran tai aiheuttamien vahinkojen estämisen tai minimoinnin.

Vastaajan teon rangaistavuutta arvioitaessa on otettava kuitenkin huomioon se, että nyt kysymyksessä olevien menetelmien tai henkilöiden käytön vaikutuksesta ei ole esimerkiksi korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja. Turun hovioikeus on tahallisuusarvioinnin osalta sittemmin korkeimpaan oikeuteen päätyneessä asiassa (KKO 2006:64) katsonut, että poliisin toimesta tapahtunut rikoksen seuranta ei vaikuta rikoksen törkeysarvosteluun eikä huumausaineen kätköpaikan oleminen poliisin valvonnassa kokonaisarvosteluun perustuvaan törkeysarvosteluun. Lähtökohtana voidaankin lisäksi pitää sitä, että rikoksentekijä vastaa omasta menettelystään huolimatta siitä, onko esimerkiksi häneltä huumausainetta ostanut valeostajana toiminut virkamies vai muu henkilö tai onko rikoksen tekemiseen hänen kanssaan osallistunut henkilö virkamies vai ei. Huomattava on myös se, että ehdotettujen sekä yksinomaan tietoverkossa että reaalimaailmassa tehtävää peitetoimintaa ja valeostoa koskevien säännösten lähtökohtana olisi poliisilain tavoin se, että valeostolla tai peitetoiminnalla ei ketään saada tekemään rikosta, jota hän ei muutenkin tekisi.

Pykälässä ei säädettäisi siitä, miten ja kenen aloitteesta ilmaisuvelvollisuutta koskeva asia tutkittaisiin tuomioistuimessa. Käytännössä tämä tapahtuu rikosasian vastaajan pyynnöstä. Pykälä sanamuotonsa perusteella mahdollistaisi kuitenkin myös sen, että myös asianomistaja pyytää ilmaisemista asiassa, jossa hänen tietensä saattaa olla saatavissa muutakin selvitystä kuin virallisen syyttäjän esittämä näyttö. Aihe ilmaisemista koskevaan pyyntöön saattaa ilmetä vasta oikeudenkäynnissä.

Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyisi myös pakkokeinolain 10 luvun 60 § salaisesta tiedonhankinnasta ilmoittamisesta. Pykälässä säädetään lähtökohtainen velvollisuudesta ilmoittaa rikoksesta epäillylle lähes kaikista häneen kohdistuneista salaisen tiedonhankinnan keinoista. Eräissä tapauksissa ilmoituksen tekemistä voidaan lykätä tai jättää ilmoitus kokonaan tekemättä. Mahdollisuus lykätä ilmoittamista tai luopua siitä kokonaan ei kuitenkaan pykälän 5 momentin mukaan koske tapauksia, joissa ilmoituksen lykkääminen tai tekemättä jättäminen loukkaisi oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

17 d §. *Ilmaisuvelvollisuus rikosta selvitettäessä.* Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 7 luvun 1 §:ää sekä Rajavartiolaitoksessa rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 17 §:n viittaussäännöksen perusteella sovellettua sääntelyä.

Voimassa olevaan lakiin verrattuna uuden pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva on vaitiolovelvollisuudestaan tai -oikeudestaan huolimatta velvollinen ilmaisemaan 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitetun sellaisen tiedon, jonka ilmaiseminen on välttämätöntä esitutkinnan aloittamisen edellytysten arvioimiseksi, kun luottamuksellisesti tietoja antaneen on siinä ominaisuudessa syytä olettaa syyllistyneen rikokseen. Pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 7 luvun 5 §:ää.

Esitutkinnan edellytysten arvioiminen koskisi sen selvittämistä ja harkitsemista, onko jotakin henkilöä syytä epäillä rikoksesta. Käytännössä kysymys olisi momentin loppuosan tarkoittamalla tavalla siitä, että henkilön on perusteltua syytä olettaa syyllistyneen rikokseen toimiessaan momentissa tarkoitetussa ominaisuudessa.

Rikosvastuun toteuttamiseen liittyvistä syistä 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitettu tieto olisi ilmaistava kaikissa tapauksissa, kun tiedon ilmaisemista voidaan pitää välttämättömänä. Momentin mukaisissa tapauksissa tieto käytännössä ilmaistaisiin esitutkinnan käynnistämistä harkitsevalle, jota koskisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun

lain ja tämän lain mukainen vaitiolovelvollisuus- tai oikeus. Poliisi-, tulli-, rajavartio- ja syyttäjäviranomaisia koskevat esimerkiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:n 1 momentti sekä 24 §:n 1 momentin 3—5 ja 9 kohta. Huomioon olisi otettava myös esitutkintalain 4 luvun 15 §, jonka mukaan esitutkintaviranomainen voisi rajoittaa asianosaisen oikeutta saada tieto esitutkinnassa ilmi tulleista seikoista myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla perusteilla.

Momentissa edellytystä "välttämätön" käytettäisiin samassa merkityksessä kuin salaisia tiedonhankintakeinoja koskevan 3 luvun säännöksissä. Kysymyksessä oleva kynnys olisi korkea ja tarkoittaisi sitä, että esitutkinnan edellytysten arvioiminen tai rikoksen selvittäminen ei onnistu ilman 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitetun seikan ilmaisemista.

Pykälän 2 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva olisi velvollinen ilmaisemaan 1 momentissa tarkoitetun tiedon myös selvityksen saamiseksi asiassa, jossa esitutkinta on aloitettu, jos on perusteltua syytä epäillä, että luottamuksellisesti tietoja antanut siinä ominaisuudessa on syyllistynyt rikokseen.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva kieltäytyy ilmaisemasta 1 tai 2 momentissa tarkoitettua tietoa, tuomioistuin voisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta määrätä, että tieto on annettava vaatimuksen esittäjälle, jos kieltäytymiselle ei olisi laillista perustetta. Tuomioistuin voisi samoin asianomistajan vaatimuksesta määrätä, että Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan on annettava tieto luottamuksellisesti tietoja Rajavartiolaitokselle antaneen henkilöllisyydestä, jos ilmaiseminen on välttämätöntä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 14 §:ssä tarkoitetun asianomistajan syyteoikeuden turvaamiseksi. Tässä momentissa tarkoitettua asiaa käsiteltäessä noudatettaisiin esitutkintalain 7 luvun 9 §:n säännöksiä todistajankuulustelusta tuomioistuimessa.

Momentti vastaisi asiallisesti poliisilain 7 luvun 5 §:n 3 momenttia, ja siinä olisi kyse samantyyppisestä vaikenemisen murtamisjärjestelmästä kuin esitutkintalain 7 luvun 9 §:ssä niskoittelevan todistajan vaitiolon murtamiseksi. Tämä ilmenisi myös suoraan momentin viimeisestä virkkeestä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen erääseen ratkaisuun liittyvistä syistä myös asianomistajalla olisi rajoitettu oikeus pyytää eräiden vaitiolo-oikeuden piiriin kuuluvien tietojen ilmaisemista. Kuten momentista ilmenisi, luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyys tulisi ilmaista myös sen mahdollisen rikoksen asianomistajalle, johon henkilö on syyllistynyt tietoja Rajavartiolaitokselle antaessaan. Käytännössä näissä tapauksissa olisi kysymys rikoslain 15 luvun 6 §:ssä tarkoitetusta väärästä ilmiannosta. Yleensä luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilön nimi tulisi asianomistajan tietoon esitutkinnan ja rikosprosessin edetessä joka tapauksessa. Jos näin ei kävisi tapauksissa, joissa esitutkinta jätetään toimittamatta, lopetetaan saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi, rajoitetaan tai keskeytetään ja Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva ei pyynnöstä ilmaise luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä, asianomistaja voisi tuomioistuimessa pyytää ilmaisemista. Edellytyksenä olisi, että ilmaiseminen on tarpeen asianomistajan syyteoikeuden turvaamiseksi.

Pykälän 4 momentin mukaan harkitessaan 3 momentissa tarkoitetun määräyksen antamista tuomioistuimen olisi kiinnitettävä huomiota siihen, voiko ilmaisuvelvollisuus aiheuttaa vaaraa valtion turvallisuudelle tai jonkun hengelle tai terveydelle taikka vaarantaa käynnissä olevan tiedonhankinnan, ja siihen, miten perusteltua ilmoittaminen toisaalta on ottaen huomioon rikosepäilyn laatu ja asianomistajan oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Momentissa säädettäisiin siis intressipunninnasta, joka liittyy oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksiin. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ilmaistaan nimenomaisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 1 kappaleessa. Oikeuden voi katsoa sisältyvän myös perustuslain 21 §:n 1 momentissa ilmaistuun asian asianmukaisen käsittelyn vaatimukseen.

Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteuttaminen edellyttää, että oikeutta käydään avoimesti, tasapuolisesti ja saman oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jolloin kaikki asiaan vaikuttavat seikat on saatettava asianosaisten tietoon. Syytetyn oikeuksiin kuuluu muun ohessa oikeus vastanäytön esittämiseen, oikeus saada yksityiskohtainen tieto itseensä kohdistuvien syytteiden perusteista sekä oikeus saada omat todistajansa kutsutuiksi ja kuulustelluiksi. Näytön puute johtaa epävarmuustilanteessa asian ratkaisemiseen vastaajan eduksi. Jos esimerkiksi valeostajan tai peitehenkilönä toimineen henkilöllisyyttä ei voida ilmaista, tuomioistuimen harkittavaksi tulee, mikä merkitys ilmaisematta jättämisellä on näytön arvioinnin ja asian lopputuloksen kannalta. Tällaisella kysymyksellä voisi olla merkitystä jo harkittaessa syytteen nostamista.

Kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä ilmenee, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei ole ehdoton muut ihmisoikeudet syrjäyttävä ihmisoikeus. Esimerkkinä voidaan mainita melko tuoreet tapaukset Al-Khawaja ja Tahery v. Yhdistynyt kuningaskunta 15.12.2011 tai Ellis ym. v. Yhdistynyt kuningaskunta, 10.4.2012. Ensin mainitun ratkaisun perusteluissa todetaan, että oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuutta arvioitaessa oli otettava huomion paitsi syytetyn oikeuden myös julkiset ja asianomistajien edut syytteen asianmukaisen ajamisen suhteen. Tarvittaessa tuli ottaa huomioon myös todistajien oikeuden.

Ihmis- ja perusoikeuksia joudutaan yhteentörmäystilanteissa punnitsemaan toisiaan vastaan. Kysymys olisi yksittäistapauksellisesta intressivertailusta. Momentin mukaan tulisi arvioida muun muassa sitä, miten perusteltua ilmoittaminen on. Tämän mukaan pitäisi aina tapauskohtaisesti arvioida, miten perusteltu konkreettinen rikosepäily on. Ilmoituksen perusteltavuutta arvioitaessa tulisi myös huomioida rikosepäilyn laatu, esimerkiksi rikoksen seuraukset tai vakavuus, ja asianomistajan oikeus valvoa oikeuttaan. Voihan olla, että ilmoituksentekijä pyrkii haittaamaan käynnissä olevaa esitutkintaa tekemällä shikaaninomaisia tai muuten ilmeisen aiheettomia ilmoituksia esitutkintaviranomaisen toiminnasta. Ensiksi mainitun osalta saattaisi tulla sovellettavaksi väärää ilmiantoa koskeva rikoslain 15 luvun 6 §.

Pykälän 5 momentissa todettaisiin, että ilmaisuvelvollisuutta koskeva asia käsiteltäisiin siinä käräjäoikeudessa, jossa se käy sopivasti päinsä. Tiedon ilmaisemista koskevan pyynnön esittäjän ja ilmaisemisesta kieltäytyneen henkilön olisi oltava läsnä asiaa käsiteltäessä. Asiaa käsiteltäessä käräjäoikeus olisi päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

1.4 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

7 §. *Tutkinta- ja virka-apurekisteri.* Pykälässä säädetään tutkinta- ja virka-apurekisteristä, johon voidaan tallettaa muun muassa Rajavartiolaitoksen tutkittavaan epäiltyyn rikokseen liittyviä tietoja. Pykälän 1 momenttiin ja 3 momentin johdantokappaleen tulisi lisätä viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

9 §. *Valvonta-asioiden rekisteri.* Pykälässä säädetään valvonta-asioiden rekisteristä, johon voidaan tallettaa muun muassa rajavartiolain 31 §:ssä säädetyn tunnistamisen suorittamiseksi tarpeellisia kuvatietoja henkilöistä, jotka on otettava kiinni rikoksen, josta voi seurata vankeusrangaistus, estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi taikka vankeusrangais-

tuksen täytäntöön panemiseksi. Pykälän 1 momenttiin ja 3 momentin johdantokappaleen tulisi lisätä viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

10 §. *Poliisin henkilörekisterien käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

11 §. *Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

12 §. *Turvallisuustietorekisteri.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

14 a §. *Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely.* Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään jatkossa rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavan lain 35 ja 36 §:ssä, joihin viitattaisiin informatiivisesti pykälän 1 momentissa.

Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan.

22 §. *Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

38 §. *Tietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella ja Euroopan talousalueella.* Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohtaan lisättäisiin viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin. Momentin 2 kohdan viittaus poliisilain 1 luvun 1 §:n 3 momenttiin korjattaisiin viittaukseksi 2 momenttiin.

1.5 Laki pakkokeinolain muuttamisesta

5 luku **Matkustuskielto**

2 §. *Matkustuskiellon sisältö.* Pykälän 1 momentin 4 ja 7 kohtaa täydennettäisiin niin, että Rajavartiolaitoksen tehdessä matkustuskieltopäätöksen kieltoon määrätty voitaisiin velvoittaa ilmoittautumaan tai luovuttamaan passinsa poliisin sijasta Rajavartiolaitokselle. Tämä voisi olla tarpeellista esimerkiksi, jos henkilö oleskelee lähellä Rajavartiolaitoksen toimipistettä.

10 luku **Salaiset pakkokeinot**

1 §. *Soveltamisala.* Pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 1 momenttia tarkistettaisiin siten, että momentissa mainittaisiin eräiden salaisten tiedonhankintakeinojen käytöstä säädettävän poliisilain ja rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa lisäksi myös rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavassa laissa.

47 §. *Salaisen pakkokeinon käytön suojaaminen.* Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Rajavartiolaitoksen oikeudesta käyttää harhauttavia tai peiteltyjä tietoja silloin kun se olisi välttämätöntä jo toteutetun tai käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan salaisen tiedonhankinnan suojaamiseksi. Toisin kuin poliisi ja Tulli, Rajavartiolaitos ei voisi tehdä ja käyttää vääriä, harhaanjohtavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä tai valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, sillä peitetoiminta ei kuulu Rajavartiolaitoksen käytössä oleviin salaisiin pakko-

keinoihin. Säännös vastaisi Rajavartiolaitoksessa nykyään rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin viittaussäännöksen ja 2 momentin perusteella sovellettua sääntelyä.

48 §. *Suojaamisesta päättäminen.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan muutosta, jonka myötä siinä säädettäisiin vastaisuudessa salaisen pakkokeinon suojaamista koskevasta päätöksentekotasosta myös Rajavartiolaitoksessa. Nykyään päätöksenteosta säädetään rajavartiolain 43 a §:n 4 momentissa. Jatkossakin asiasta päättäisi Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö. Rajavartiolaitoksessa kyseeseen voi tulla vain muu tiedonhankinnan suojaaminen kuin 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisterimerkinnän tekeminen ja asiakirjan valmistaminen.

56 §. Ylimääräisen tiedon käyttäminen. Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin teknisluonteinen muutos, jolla ylimääräisen tiedon käyttämisestä Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi säädettäisiin poliisia ja Tullia vastaavalla tavalla.

Pykälän 6 momenttia muutettaisiin niin, että ylimääräisen tiedon käyttämisestä rikosten selvittämiseen viitattaisiin myös rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavan lain 3 luvun 35 §:ään, jossa asiasta jatkossa säädetään.

57 §. *Tietojen hävittäminen.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin lisäämällä siihen viittaus rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin. Salaisilla pakkokeinoilla saatu ylimääräisen tieto saadaan rajavartiolaitoksen henkilötietolain 14 a §:n 2 momentin mukaan tallettaa lain 7 ja 11 §:ssä tarkoitettuihin henkilörekistereihin.

Pykälän 2 momentti säilyisi muuttamattomana.

65 §. *Salaisten pakkokeinojen käytön valvonta.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi muutokset, jolla salaisten pakkokeinojen käytön valvontaa ja siitä raportoimista koskeva sääntely yhdenmukaistettaisiin poliisia ja Tullia koskevaan sääntelyn kanssa. Muutoksella pakkokeinolain mukaisten salaisten pakkokeinojen valvonta ja raportointi saatettaisiin lisäksi vastaamaan asiallisesti rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaisia, Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi käytettävien salaisten tiedonhankintakeinojen valvontaa ja raportointia koskevia säännöksiä.

1.6 Laki esitutkintalain 2 luvun 1 §:n ja 11 luvun 8 §:n muuttamisesta

2 luku **Esitutkintaan osalliset**

1 §. *Viranomaiset esitutkinnassa.* Pykälän 2 momentin viittaus rajavartiolakiin muutettaisiin viittaukseksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

11 luku **Erinäiset säännökset**

8 §. *Tietojen saaminen viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä.* Pykälään lisättäisiin informatiivinen viittaus henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 17 ja 18 §:ään, joissa säädetään Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä.

1.7 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 §:n muuttamisesta

14 §. *Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten.* Pykälän 1 momentin 4 kohtaan lisättäisiin viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

1.8 Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

4 §. *Menettely kansainvälisen valvotun läpilaskun toteuttamisessa.* Valvotusta läpilaskusta säädetään 4 §:n 4 momentissa lueteltujen säännösten lisäksi myös rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvun 24 §:ssä ja 25 §:ssä. Jatkossa momentin mukainen viittaus ulotettaisiin koskemaan momentissa lueteltujen lainkohtien lisäksi myös edellä mainittuja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain säännöksiä.

1.9 Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

2 luku **Tullin toimivaltuudet rikostorjunnassa**

1 §. *Tullirikoksen esitutkinta.* Pykälän viittaus rajavartiolain 42, 43, 43 a, 43 b ja 44 §:ään muutettaisiin viittaukseksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavan lain 2 luvun 1, 2 ja 4 §:ään.

1.10 Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

5 §. *Oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkiseksi tulemisen ajankohta.* Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin salaisen tiedonhankinnan osalta viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin. Momentin maininnat tullilain 20 f §:ssä tarkoitetusta tullitoimenpiteestä muutettaisiin viittaukseksi rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvussa tarkoitettuihin salaisiin tiedonhankintakeinoihin.

Pykälän 1 momentti säilyisi muuttamattomana.

12 §. *Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin.* Pykälän 2 momentin 3 kohtaan lisättäisiin salaisen tiedonhankinnan osalta viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

16 §. *Pakkokeinoasioiden julkisuus.* Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin salaisen tiedonhankinnan osalta viittaus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin. Momentin maininnat tullilain 20 f §:ssä tarkoitetusta tullitoimenpiteestä muutettaisiin viittaukseksi rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvussa tarkoitettuihin salaisiin tiedonhankintakeinoihin.

1.11 Laki tietoyhteiskuntakaaren 322 §:n muuttamisesta

322 §. *Eräiden muiden viranomaisten tiedonsaantioikeus.* Pykälän 1 momentin informatiivinen viittaus rajavartiolakiin muutettaisiin viittaukseksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin. Pykälän 2 momentti jäisi ennalleen.

1.12 Laki aluevalvontalain 35 §:n muuttamisesta

35 §. *Aluerikkomuksen ja alueloukkauksen tutkinta.* Pykälän 2 momentin viittaus rajavartiolakiin muutettaisiin viittaukseksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

1.13 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 114 §:n muuttamisesta

114 §. *Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille.* Pykälän 1 momentin 2 kohdan viittaus rajavartiolakiin muutettaisiin viittaukseksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavaan lakiin.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tutkinnanjohtajalta edellytettävästä koulutuksesta (2 luku 5 §), valvottua läpilaskua koskevan päätöksen ilmoittamisesta poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetulle PTR-rikostiedusteluyksikölle (3 luku 25 §:n 4 momentti ja 4 luku 4 §:n 4 momentti) sekä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä (5 luku 1 §:n 4 momentti)

Sisäministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä salaisia tiedonhankintakeinoja koskevassa pöytäkirjassa mainittavista tiedoista (3 luku 40 §) sekä kieltonauhoista ja muista merkeistä, joilla pakkokeinolain mukaan voidaan merkitä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämisen turvaamiseksi sulkema rakennus, huone tai alue (4 luku 5 §)

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 80 §:n 1 momentin perusteella yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla.

Esitystä perustuslain kannalta arvioitaessa merkityksellisimpiä ovat lainsäädäntömuutokset, joilla annettaisiin viranomaisille uusia yksilöön kohdistuvia tai yksilön oikeuksia rajoittavia toimivaltuuksia tai laajennettaisiin jo olemassa olevia toimivaltuuksia taikka joilla muuten rajoitettaisiin yksilön oikeuksia tai toimintavapautta. Samalla on otettava huomioon perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp).

Salaiset tiedonhankintakeinot rikoksen estämiseksi

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksista säädetään nykyisessä rajavartiolaissa. Toimivaltuuksista säädettäisiin uudessa rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa. Lain rakenne noudattelee mahdollisimman pitkälle poliisilain, pakkokeinolain ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain rakennetta ja systematiikkaa erityisesti salaista tiedonhankintaa koskevien säännösten osalta. Salaisen tiedonhankinnan toimivaltuudet kirjoitettaisiin auki sen sijaan, että viitataan poliisilain säännöksiin. Sääntelyn rakenne olisi vastaava kuin poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun rakenne. Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön yleiset edellytykset on koottu lakiehdotuksen 3 luvun 2 §:ään, eikä niitä toisteta eri toimenpiteitä koskevien erityisten edellytysten yhteydessä. Luvun 2 §:n 1 momentin mukaan kaikkia kysymyksessä olevia toimenpiteitä koskeva yleinen edellytys on, että salaisella tiedonhankintakeinolla voidaan olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja. Suunnitelmallisen tarkkailun, teknisen kuuntelun, teknisen kat-

selun, henkilön teknisen seurannan, teknisen laitetarkkailun ja valvotun läpilaskun edellytyksenä on myös, että toimenpiteellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiselle. Nämä tiedonhankintakeinot voivat sisältää merkittävää puuttumista yksityisen suojattuihin oikeushyviin.

Rajavartiolaitoksen nykyisiin salaisiin tiedonhankintakeinoihin rikoksen estämiseksi ei esitetä muutoksia. Nykyiset Rajavartiolaitoksen käytettävissä olevat keinot on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

Salaiset tiedonhankintakeinot vaaran torjumiseksi

Esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitoksella olisi oikeus televalvontaan ja tukiasematietojen hankkimiseen, jos niiden välitön toteuttaminen on välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Rajavartiolaitoksella olisi oikeus tekniseen kuunteluun, tekniseen katseluun ja tekniseen seurantaan Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

Kysymys on perustuslain 9 §:ssä turvattuun liikkumisvapauteen ja 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan liittyvästä toimivaltuudesta. Televalvonnan ja tukiasematietojen hankkimisen toimivaltuudella henkilö pysyttäisiin paikantamaan nopeasti ja selvittämään hänen olinpaikkansa. Kysymys olisi siten matkaviestimien pelkästä paikantamisesta, eikä esimerkiksi siitä, onko matkaviestimellä otettu yhteys. Toimivaltuuksilla ei puututtaisi luottamuksellisen viestinnän suojaan, ja niiden käyttöedellytykset olisivat tiukat. Tätä ilmentävät ilmaisut "välitön toteuttaminen" ja "välttämätöntä". Teknisellä kuuntelulla, teknisellä katselulla ja teknisellä seurannalla puolestaan saataisiin yksittäisen tilanteen hoidossa merkityksellistä tietoa. Myös näiden toimivaltuuksien käyttöedellytyksenä olisi välttämättömyys tai välittömän vaaran torjuminen. Mainitut seikat huomioon ottaen uusille toimivaltuuksille on esitettävissä hyväksyttäviä syitä.

Salaiset pakkokeinot

Nykyiset Rajavartiolaitoksen käytettävissä olevat pakkokeinot on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

Esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitos voisi käyttää televalvontaa myös selvittäessään rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 2 §:n mukaista törkeää kätkemisrikosta, 3 §:n mukaista ammattimaista kätkemisrikosta ja 7 §:n mukaista törkeää rahanpesua sekä Rajavartiolaitoksen tarkastettavaan asiakirjaan kohdistuvaa 33 luvun 2 §:n mukaista törkeää väärennystä.

Televalvontaa koskevaa ehdotusta on arvioitava perustuslain 10 §:n 2 momentin kannalta, jonka mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Törkeä kätkemisrikos, ammattimainen kätkemisrikos, törkeä rahanpesu ja myös törkeä väärennys on usein ammattimaista rikollisuutta. Rajatylittävän rikollisuuden selvittäminen on usein tutkinnallisesti hankalaa. Rikostutkinnan tehostamiseksi televalvonta on tarpeellinen ja usein välttämätön tutkintakeino näiden rikosten tutkinnassa. Toimivaltuuksien käytön harkinnassa sovelletaan kussakin esitutkintaviranomaisessa samoja säännöksiä ja periaatteita. Viranomaisen henkilöstön koulutus, osaaminen ja toimiva ohjausjärjestelmä tukevat ja varmistavat toimivaltuuksien asianmukaista käyttämistä.

Kysymyksessä on varsin vähäinen rajoitus perusoikeuksiin asian yhteiskunnallisen intressin tärkeyteen verrattuna. Sääntely täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset eikä muodostu ongelmalliseksi perustuslain kannalta.

Ilmaisukielto

Esityksessä ehdotetaan, että rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa otettaisiin säännökset salaista tiedonhankintaa koskevasta ilmaisukiellosta. Mahdollisuutta ilmaisukiellon määräämiseen on, samoin kuin salaisten pakkokeinojen käytön ollessa kysymyksessä, pidettävä välttämättömänä myös salaisen tiedonhankintakeinon käytön yhteydessä, koska keinon käytön tuleminen sivullisen välityksellä kohdehenkilön tietoon voisi estää keinon käytön tai vaarantaa sen tarkoituksen toteutumisen. Ilmaisukiellolle asetettaisiin tiukka kynnys, koska ilmaisemiskiellon edellytyksenä olisi tärkeä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseen liittyvä syy. Ilmaisukiellon rikkomisesta säädettävän rangaistusuhkankin vuoksi ilmaisukieltoa koskeva menettely kirjallisine ilmoituksineen ja ilmoitettavine seikkoineen olisi tarkasti määritelty. Uuden lain 3 luvussa säädettäväksi ehdotettavien tiedonhankintakeinojen kannalta huomioon on otettava ylimääräisen tiedon käyttämistä, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttämistä sekä kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittämistä koskevat yksityiskohtaiset säännökset, joilla keinokohtaisia säännöksiä täydentäen rajoitettaisiin salaisen tiedonhankintakeinon käytössä saatujen tietojen hyödyntämistä.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan, sen lisäksi mitä rajavartiolaissa (578/2005), rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005) ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005) säädetään, Rajavartiolaitoksen tehtävänä oleviin toimiin rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi.

Siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä, Rajavartiolaitoksen tehtävänä olevassa rikosasian esitutkinnassa noudatetaan, mitä esitutkintalaissa (805/2011) ja pakkokeinolaissa (806/2011) sekä muualla laissa säädetään esitutkinnasta ja pakkokeinoista.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) Rajavartiolaitoksen rikostorjunnalla Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämistä, paljastamista ja selvittämistä;

2) rikoksen estämisellä toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa;

3) rikoksen paljastamisella toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty;

4) rikoksen selvittämisellä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen esitutkintaa;

5) rajavartiomiehellä rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 15 §:ssä tarkoitettua Rajavartiolaitoksen virkamiestä, jolla on tässä laissa ja muualla laissa rajavartiomiehelle säädetyt erityiset toimivaltuudet;

6) pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua Rajavartiolaitoksen virkamiestä;

7) hallintoyksiköllä rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua Rajavartiolaitoksen yksikköä.

3 §

Rajavartiolaitoksen tehtävät rikostorjunnassa

Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisten kanssa siten kuin tässä laissa tai muualla laissa säädetään. Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen.

Viranomaisten yhteistoiminnasta rikostorjunta-asioissa säädetään poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009).

4 §

Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikokset

Rajavartiolaitos estää, paljastaa ja selvittää seuraavia rikoksia:

1) rikoslain (39/1889) 17 luvun 7 tai 7 a §:ssä tarkoitettu valtionrajarikos;

2) rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §:ssä tarkoitettu laittoman maahantulon järjestäminen;

3) laittoman maahantulon järjestäminen ja siihen liittyvä rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettu ihmiskauppa taikka laittoman maahantulon järjestäminen ja siihen liittyvä muu rikoslain 25 luvussa tarkoitettu vapauteen kohdistuva rikos;

4) Rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskeva rikoslain 33 luvun 1–4 §:ssä tarkoitettu väärennysrikos;

5) rikoslain 17 luvun 7 b §:ssä tarkoitettu alueloukkaus tai muu Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaaminen;

6) Rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn säännöksen noudattamatta jättäminen;

7) merilain (674/1994) rikkominen siten kuin merilain 20 luvussa säädetään sekä alusten yhteentörmäämisen ehkäisemisestä merellä tai sisäisillä kulkuvesillä annettujen säännösten rikkominen;

8) rajavartioviranomaiseen tai Rajavartiolaitoksen ylläpidettäviin rajamerkkeihin tai rajalaitteisiin kohdistuva rikos;

9) rajavyöhykkeestä annettujen säännösten rikkominen;

10) rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 1–5 §:ssä tarkoitettu kätkemisrikos tai -rikkomus;

11) rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 6-7 ja 9-10 §:ssä tarkoitettu rahanpesu tai rahanpesurikkomus;

12) rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 30 tai 31 §:ssä tarkoitetun sotilaskurinpitomenettelyn alaisen henkilön epäilty syyllistyminen sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitettuun sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu;

13) Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön epäilty syyllistyminen rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu.

5 §

Rajavartiomiehen tehtävät ja toimivaltuudet rikostorjunnassa

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, rajavartiomiehen tehtäviin, toimivaltuuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan, mitä rajavartiolaissa, rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa säädetään.

Rajavartiomiehellä on Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä esitutkintalain mukaisiin tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää pakkokeinolain mukaisia pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisiviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa, jollei tässä laissa tai muussa laissa toisin säädetä. Pakkokeinolain mukaisten salaisten pakkokeinojen käytöstä säädetään 4 luvussa.

2 luku

Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet rikostorjunnassa

1 §

Rajavartiolaitoksen esitutkinta

Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen esitutkinnan toimittaa Rajavartiolaitos. Esitutkinnan voi toimittaa myös poliisi siinä tapauksessa, että se on saanut Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen tietoonsa eivätkä mainitut viranomaiset toisin sovi.

2 §

Rajavartiolaitoksen suorittama muu esitutkinta

Rajavartiolaitos voi toisen esitutkintaviranomaisen pyynnöstä suorittaa esitutkinnan muussakin kuin 1 luvun 4 §:ssä tarkoitetussa asiassa, jos se liittyy Rajavartiolaitoksen aloittamaan esitutkintaan ja sitä koskeva syyte voitaisiin käsitellä tuomioistuimessa yhdessä Rajavartiolaitoksen tutkittavana olevaa rikosta koskevan syytteen kanssa.

3 §

Ilmoitusvelvollisuus

Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava poliisille rikoksen ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien tässä laissa ja pakkokeinolaissa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä.

4 §

Rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille tai Tullille

Rajavartiolaitos siirtää, jollei sen, poliisin ja Tullin tehtäväjakoa koskevista säännöksistä muuta johdu, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) tarkoitetun tullirikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen Tullille ja muun rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen poliisille, jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyttää taikka jos asianomainen viranomainen sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siihen saakka, kunnes asian siirtäminen on tapahtunut.

Viranomainen, jolle rikoksen ennalta estäminen ja selvittäminen siirretään, varaa Rajavartiolaitokselle tilaisuuden osallistua ennalta estämiseen ja selvittämiseen myös siirron jälkeen, jos asia koskee valtionrajarikosta tai laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyviä vapauteen kohdistuvia rikoksia tai Rajavartiolaitoksen tarkastettavan asiakirjan väärennysrikosta taikka Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista.

Rajavartiolaitoksen on siirrettävä rikoksen selvittäminen poliisin suoritettavaksi silloin, kun on syytä epäillä Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jos rikoksen vakavuus tai luottamus tutkinnan puolueettomuuteen sitä edellyttää.

5 §

Tutkinnanjohtaja

Tutkinnanjohtajana Rajavartiolaitoksen toimittamassa esitutkinnassa on pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu Rajavartiolaitoksen virkamies.

Tarkemmat säännökset Rajavartiolaitoksessa tutkinnanjohtajan tehtävään määrättävältä edellytettävästä koulutuksesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Huomauttaminen

Rajavartiomies voi antaa rikoksesta epäiltynä olleelle suullisen tai kirjallisen huomautuksen, jos esitutkinta lopetetaan esitutkintalain 3 luvun 9 §:n nojalla.

7 §

Sakkovaatimus, sakkomääräys, rikesakkomääräys ja rangaistusvaatimus

Rajavartiomies antaa sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen ja rangaistusvaatimuksen siten kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa (754/2010) säädetään.

8 §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano sekä takavarikoidun esineen, omaisuuden tai asiakirjan palauttaminen

Rajavartiolaitokseen sovelletaan sen tutkimassa rikosasiassa, mitä säädetään poliisin tehtävistä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sakon täytäntöönpanosta annetun lain (692/1993) 38 §:ssä ja pakkokeinokeinolain 7 luvun 23 §:n 2-4 momentissa takavarikoidun esineen, omaisuuden tai asiakirjan palauttamisesta.

Pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n 3 momentissa tarkoitetun päätöksen takavarikon kohteen myymisestä tekee hallintoyksikön päällikkö.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:ssä tarkoitetun menettämisseuraamuksen panee täytäntöön hallintoyksikkö.

9 §

Rikokseen puuttumisen lykkääminen

Suorittaessaan Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tiedonhankintatoimenpiteitä rajavartiomies saa lykätä puuttumista sellaiseen tekeillä olevaan rikokseen, josta ei aiheudu välitöntä vakavaa vaaraa toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka välitöntä huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa, jos lykkääminen on välttämätöntä tiedonhankintatoiminnan paljastumisen estämiseksi tai toiminnan tavoitteiden turvaamiseksi.

10 §

Ilmaisukielto

Jos Rajavartiolaitoksen suorittamassa tiedonhankinnassa henkilölle ilmaistaan muita kuin häntä itseään koskevia rikostiedusteluun tai tutkintaan liittyviä seikkoja, pidättämiseen oikeutettu virkamies voi kieltää häntä ilmaisemasta niitä sivullisille. Syyteharkinnan aikana ilmaisukiellosta päättää syyttäjä esitutkintalain 11 luvun 5 §:n mukaisesti.

Ilmaisukiellon edellytyksenä on, että 1 momentissa tarkoitettujen seikkojen ilmitulo voi vaikeuttaa rikoksen estämistä tai selvittämistä taikka aiheuttaa asianosaiselle tai muulle henkilölle vahinkoa tai haittaa.

Kielto on voimassa enintään kolme kuukautta kerrallaan. Kielto on annettava saajalleen kirjallisena todisteellisesti tiedoksi. Kiellossa on yksilöitävä kiellon kohteena olevat seikat, mainittava kiellon voimassaoloajasta ja ilmoitettava kiellon rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta.

Ilmaisukielto on kumottava viipymättä ennen määräajan päättymistä, jos 2 momentissa tarkoitettua määräämisen edellytystä ei enää ole. Kiellon saajalle on ilmoitettava kiellon kumoamisesta.

Rangaistus ilmaisukiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n nojalla, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

3 luku

Salainen tiedonhankinta

Yleiset säännökset

1 §

Salaisten tiedonhankintakeinojen soveltaminen

Tässä luvussa säädetään televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen tarkkailun (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen ja valvotun läpilaskun käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseen tai vaaran torjumiseen. Näitä tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää salassa niiden kohteilta.

2 §

Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset

Salaisen tiedonhankintakeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja.

Sen lisäksi, mitä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua ja valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiselle.

Salaisen tiedonhankintakeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.

3 §

Salaisen tiedonhankinnan jatkaminen rikoksen selvittämiseksi

Jos Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi aloitetun salaisen tiedonhankinnan aikana ilmenee, että on syytä epäillä tiedonhankinnan kohteena oleva rikos tehdyksi, tiedonhankintaa saadaan kuitenkin jatkaa rikoksen selvittämiseksi tämän luvun nojalla annetun luvan nojalla kolme vuorokautta, enintään kuitenkin luvan voimassaoloajan. Jos Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämiseksi on tarpeen käyttää pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitettua salaista pakkokeinoa, asia on saatettava mainitun ajan kuluessa sen viranomaisen ratkaistavaksi, joka on toimivaltainen päättämään kysymyksessä olevan pakkokeinon käyttämisestä.

Tiedonhankinta televerkoista

4 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Televalvonnalla tarkoitetaan tässä laissa tunnistamistietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty tietoyhteiskuntakaaressa (917/2014) tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. Tunnistamistiedolla tarkoitetaan tietoyhteiskuntakaaren 3 §:n 40 kohdassa tarkoitettua oikeus- tai luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevaa tietoa, jota käsitellään viestien välittämiseksi.

Rajavartiolaitokselle voidaan sen tutkittavan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

1) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen;

2) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen; tai

3) törkeään metsästysrikokseen.

Rajavartiolaitoksella on oikeus televalvontaan 2 momentin estämättä, jos sen välitön toteuttaminen on välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

5 §

Televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella

Rajavartiolaitos saa kohdistaa Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi televalvontaa henkilön suostumuksella tämän hallinnassa olevaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, kun jonkun voidaan lausumiensa tai muun käyttäytymisensä perusteella perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, taikka teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtävään Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen.

6 §

Televalvonnasta päättäminen

Tuomioistuin päättää 4 §:n 2 momentissa sekä 5 §:ssä tarkoitetusta televalvonnasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu televalvontaa koskeva asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua televalvonnan käytön aloittamisesta.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 4 §:n 3 momentissa tarkoitetusta televalvonnasta.

Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan, ja lupa tai päätös voi koskea myös luvan antamista tai päätöksen tekemistä edeltänyttä määrättyä aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi.

Televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika tai toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja televalvonnan edellytykset perustuvat;
4) suostumus, jos se on televalvonnan käytön edellytys;
5) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
6) toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaite;
7) televalvonnan suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
8) mahdolliset televalvonnan rajoitukset ja ehdot.

7 §

Tukiasematietojen hankkiminen ja sen edellytykset

Tukiasematietojen hankkimisella tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista telepäätelaitteista ja teleosoitteista.

Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa sellaisen Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, estämiseksi merkityksellisten tukiasematietojen hankkimiseen.

Rajavartiolaitoksella on lisäksi oikeus tukiasematietojen hankkimiseen, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

8 §

Tukiasematietojen hankkimisesta päättäminen

Tuomioistuin päättää tukiasematietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää tukiasematietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Lupa annetaan tietyksi ajanjaksoksi.

Tukiasematietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) tosiseikat, joihin tukiasematietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;
3) ajanjakso, jota lupa koskee;
4) tukiasema, jota lupa koskee;
5) tukiasematietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
6) mahdolliset tukiasematietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

9 §

Suunnitelmallinen tarkkailu ja sen edellytykset

Tarkkailulla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön salaa kohdistettavaa havaintojen tekemistä tiedonhankintatarkoituksessa. Tarkkailussa voidaan rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä käyttää näköhavaintojen tekemiseen kameraa tai muuta sellaista teknistä laitetta.

Suunnitelmallisella tarkkailulla tarkoitetaan muun kuin lyhytaikaisen tarkkailun kohdistamista henkilöön, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen.

Rajavartiolaitos saa Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi kohdistaa 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön suunnitelmallista tarkkailua, jos on perusteltua syytä olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, taikka kätkemisrikokseen.

Tässä pykälässä tarkoitettua tarkkailua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Teknistä laitetta ei saa käyttää rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan paikkaan kohdistuvassa tarkkailussa tai suunnitelmallisessa tarkkailussa.

10 §

Suunnitelmallisesta tarkkailusta päättäminen

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää suunnitelmallisesta tarkkailusta.

Suunnitelmallista tarkkailua koskeva päätös voidaan tehdä kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Päätös suunnitelmallisesta tarkkailusta on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja suunnitelmallinen tarkkailu perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika;

5) suunnitelmallisen tarkkailun suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
6) mahdolliset suunnitelmallisen tarkkailun rajoitukset ja ehdot.

11 §

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Peitellyllä tiedonhankinnalla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön kohdistuvaa lyhytkestoisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa tiedonhankintaa, jossa rajavartiomiehen tehtävän salaamiseksi käytetään vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja.

Rajavartiolaitos saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:
1) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen; tai
2) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen.

Peitelty tiedonhankinta ei ole sallittua asunnossa edes asunnonhaltijan myötävaikutuksella.

12 §

Peitellystä tiedonhankinnasta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää peitellystä tiedonhankinnasta Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi.

Päätös peitellystä tiedonhankinnasta on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:
1) toimenpide ja sen tavoite riittävästi yksilöitynä;
2) peitellyn tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö ja siitä vastaava rajavartiomies;
3) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos;
4) peitellyn tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö;
5) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily perustuu;
6) toimenpiteen suunniteltu toteuttamisajankohta;
7) mahdolliset peitellyn tiedonhankinnan rajoitukset ja ehdot.

Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava.

13 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi.

Teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rajavartiolaitoksella on oikeus sen tutkittavan rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän.

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

14 §

Teknisestä kuuntelusta päättäminen

Tuomioistuin päättää rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisestä kuuntelusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 13 §:n 5 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta.

Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Teknistä kuuntelua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja teknisen kuuntelun edellytykset perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) tila tai muu paikka, johon kuuntelu kohdistuu;
6) teknisen kuuntelun suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
7) mahdolliset teknisen kuuntelun rajoitukset ja ehdot.

15 §

Tekninen katselu ja sen edellytykset

Teknisellä katselulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä tapahtuvaa tietyn henkilön taikka tilan tai muun paikan tarkkailua tai tallentamista kameralla tai muulla sellaisella paikkaan sijoitetulla teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla.

Teknistä katselua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rajavartiolaitoksella on oikeus Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen katseluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen katseluun. Katselu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän.

Rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaaman tilan tai muun paikan ja rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisen katselun edellytyksenä on, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Muun teknisen katselun edellytyksenä on, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus tekniseen katseluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

16 §

Teknisestä katselusta päättäminen

Tuomioistuin päättää teknisestä katselusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, kun katselu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan taikka rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen henkilöön.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 15 §:n 5 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä katselusta.

Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Teknistä katselua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos ja sen oletettu tekoaika tai toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja teknisen katselun edellytykset perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) tila tai muu paikka, johon katselu kohdistuu;
6) teknisen katselun suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
7) mahdolliset teknisen kuuntelun rajoitukset ja ehdot.

17 §

Tekninen seuranta ja sen edellytykset

Teknisellä seurannalla tarkoitetaan esineen, aineen tai omaisuuden liikkumisen seurantaa siihen erikseen sijoitettavalla tai siinä jo olevalla radiolähettimellä tai muulla sellaisella teknisellä laitteella taikka menetelmällä tai ohjelmistolla.

Rajavartiolaitos saa Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi kohdistaa rikoksen kohteena olevaan tai sellaisen henkilön oletettavasti hallussa olevaan tai haltuun todennäköisesti tulevaan esineeseen, aineeseen tai omaisuuteen teknistä seurantaa, jonka lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Jos teknisen seurannan tarkoituksena on seurata henkilön liikkumista sijoittamalla seurantalaite hänen yllään oleviin vaatteisiin tai mukanaan olevaan esineeseen (henkilön tekninen seuranta), saadaan toimenpide suorittaa vain, jos hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun rikokseen.

Rajavartiolaitoksella on lisäksi oikeus tekniseen seurantaan, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

18 §

Teknisestä seurannasta päättäminen

Tuomioistuin päättää henkilön teknisestä seurannasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää seurannasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 17 §:n 4 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä seurannasta.

Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Teknistä seurantaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos ja sen oletettu tekoaika tai toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja teknisen seurannan edellytykset perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) toimenpiteen kohteena oleva esine, aine tai omaisuus;
6) teknisen seurannan suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
7) mahdolliset teknisen seurannan rajoitukset ja ehdot.

19 §

Tekninen laitetarkkailu ja sen edellytykset

Teknisellä laitetarkkailulla tarkoitetaan tietokoneen tai muun vastaavan teknisen laitteen taikka sen ohjelmiston toiminnan, sisältämien tietojen tai yksilöintitietojen muuta kuin yksinomaan aistinvaraista tarkkailua, tallentamista tai muuta käsittelyä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiselle merkityksellisen seikan tutkimiseksi.

Teknisellä laitetarkkailulla ei saa hankkia tietoa viestin sisällöstä eikä 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuista tunnistamistiedoista.

Rajavartiolaitokselle voidaan antaa Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi lupa tekniseen laitetarkkailuun, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Rajavartiolaitos saa kohdistaa teknistä laitetarkkailua mainitun henkilön todennäköisesti käyttämään tietokoneeseen tai muuhun vastaavaan tekniseen laitteeseen taikka sen ohjelmiston toimintaan.

20 §

Teknisestä laitetarkkailusta päättäminen

Tuomioistuin päättää teknisestä laitetarkkailusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää teknisestä laitetarkkailusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tiedonhankintakeinon käytön aloittamisesta.

Lupa voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Teknistä laitetarkkailua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos ja sen oletettu tekoaika;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja teknisen laitetarkkailun edellytykset perustuvat;
4) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) toimenpiteen kohteena oleva tekninen laite tai ohjelmisto;
6) teknisen laitetarkkailun suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
7) mahdolliset teknisen laitetarkkailun rajoitukset ja ehdot.

21 §

Teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen

Rajavartiolaitos saa Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi hankkia teknisellä laitteella teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitiedot, jos estettävänä on rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Rajavartiolaitos saa käyttää 1 momentissa tarkoitettujen tietojen hankkimiseksi ainoastaan sellaista teknistä laitetta, jota voidaan käyttää vain teleosoitteen ja telepäätelaitteen yksilöimiseen. Viestintävirasto tarkastaa teknisen laitteen tässä momentissa tarkoitetun vaatimustenmukaisuuden sekä sen, ettei laite ominaisuuksiensa vuoksi aiheuta haitallista häiriötä yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

22 §

Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen

Rajavartiomiehellä on oikeus sijoittaa tekniseen tarkkailuun käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos tarkkailun toteuttaminen sitä edellyttää. Rajavartiomiehellä on tällöin oikeus laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseksi, käyttöön ottamiseksi ja poistamiseksi salaa mennä edellä mainittuihin kohteisiin tai tietojärjestelmään sekä kiertää, purkaa tai muulla vastaavalla tavalla tilapäisesti ohittaa kohteen tai tietojärjestelmän suojaus taikka haitata sitä. Kotietsinnästä säädetään erikseen.

Tekniseen tarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan vain, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta taikka jos asentaminen on välttämätöntä 13 §:n 5 momentissa, 15 §:n 5 momentissa tai 17 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

23 §

Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen estämiseksi

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi toteuttava rajavartiomies varustetaan kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen

oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Valvottu läpilasku

24 §

Valvottu läpilasku ja sen edellytykset

Rajavartiolaitos saa olla puuttumatta esineen, aineen tai omaisuuden kuljetukseen tai muuhun toimitukseen tai siirtää tällaista puuttumista, jos tämä on tarpeen tekeillä olevaan rikokseen osallisten henkilöiden tunnistamiseksi taikka tekeillä olevaa rikosta vakavamman rikoksen tai laajemman rikoskokonaisuuden estämiseksi (valvottu läpilasku).

Rajavartiolaitos saa käyttää valvottua läpilaskua sellaisen Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Edellytyksenä on lisäksi, että läpilaskua voidaan valvoa ja siihen voidaan tarvittaessa puuttua. Toimenpiteestä ei saa myöskään aiheutua merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Viranomaisyhteistyöstä valvotun läpilaskun toteuttamiseksi säädetään erikseen.

Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea sitovaan velvoitteeseen liittyvästä kansainvälisestä valvotusta läpilaskusta säädetään erikseen.

25 §

Valvotusta läpilaskusta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvotusta läpilaskusta.

Päätös voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos ja sen tekoaika;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily perustuu;
4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;
5) toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus;
6) päätöksen voimassaoloaika;
7) mahdolliset valvotun läpilaskun rajoitukset ja ehdot.

Tässä pykälässä tarkoitetun päätöksen ilmoittamisesta poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetulle PTR-rikostiedusteluyksikölle säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Yhteiset säännökset

26 §

Menettely tuomioistuimessa

Salaista tiedonhankintaa koskevan lupa-asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatetaan, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen rajavartiomiehen läsnä ollessa. Asia on ratkaistava kiireellisesti. Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Jos tuomioistuin on myöntänyt luvan televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä rajavartiomiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa estettävää Rajavartiolaitoksen tutkittavaa rikosta koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä. Asia voidaan käsitellä mainitun rajavartiomiehen läsnä olematta myös, jos tiedonhankintakeinon käyttö on jo lopetettu.

Asia voidaan ratkaista kuulematta henkilöä, jonka perustellusti voidaan olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen Rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen taikka kuunneltavan tai katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä 5 §:ssä tarkoitettua asiaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijalle on kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei siihen rikoksen estämiseen liittyvästä syystä ole estettä. Käsiteltäessä vapautensa menettäneen teknistä kuuntelua tai katselua koskevaa asiaa henkilöä säilyttävän laitoksen edustajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta.

Lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa ilman määräaikaa kannella. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

27 §

Salaisen tiedonhankinnan suojaaminen

Rajavartiolaitoksella on salaista tiedonhankintakeinoa käyttäessään oikeus lykätä puuttumista rikokseen, jos puuttumisen siirtämisestä ei aiheudu merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Edellytyksenä on lisäksi, että lykkääminen on välttämätöntä tiedonhankinnan paljastumisen estämiseksi tai toiminnan tavoitteen turvaamiseksi.

Rajavartiolaitos saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan salaisen tiedonhankintakeinon käytön suojaamiseksi.

28 §

Suojaamisesta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää 27 §:ssä tarkoitetusta tiedonhankinnan suojaamisesta.

29 §

Salaista tiedonhankintaa koskeva ilmaisukielto

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa tärkeästä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseen liittyvästä syystä kieltää sivullista ilmaisemasta tämän tietoon tulleita seikkoja salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä. Edellytyksenä on lisäksi, että sivullinen on tehtävänsä tai asemansa johdosta avustanut tai häntä on pyydetty avustamaan salaisen tiedonhankintakeinon käytön toteuttamisessa.

Ilmaisukielto annetaan enintään vuodeksi kerrallaan. Kielto on annettava saajalleen kirjallisena todisteellisesti tiedoksi. Siinä on yksilöitävä kiellon kohteena olevat seikat, mainittava kiellon voimassaoloaika ja ilmoitettava sen rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta.

Rangaistus ilmaisukiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

30 §

Määräaikojen laskeminen

Tässä luvussa tarkoitettujen määräaikojen laskemiseen ei sovelleta säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia (150/1930).

Aika, joka on määrätty kuukausina, päättyy sinä määräkuukauden päivänä, joka järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyy, määräaika päättyy kuukauden viimeisenä päivänä.

31 §

Kuuntelu- ja katselukiellot

Teknistä kuuntelua ja teknistä katselua koskeviin kieltoihin sovelletaan pakkokeinolain 10 luvun 52 §:ää.

32 §

Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai hänen määräämänsä virkamiehen on ilman aiheetonta viivytystä tarkastettava salaisen tiedonhankintakeinon käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.

33 §

Tallenteiden tutkiminen

Salaisen tiedonhankintakeinon käytössä kertyneitä tallenteita saa tutkia vain tuomioistuin ja pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräyksestä tai tuomioistuimen osoituksen mukaan tallennetta saa tutkia myös muu rajavartiomies, asiantuntija tai muu henkilö, jota käytetään apuna tiedonhankintaa toteutettaessa.

34 §

Ylimääräinen tieto

Ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai vaaran torjumiseen taikka joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä varten lupa on annettu tai päätös on tehty.

35 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräistä tietoa saa käyttää Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista Rajavartiolaitoksen tutkittavaa rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

36 §

Tietojen hävittäminen

Salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee 35 §:ssä tarkoitettua rikosta. Tieto, jota ei ole talletettu rekisteriin tai liitetty esitutkinta-aineistoon, on hävitettävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei tietoa voida käyttää tai sitä ei enää tarvita Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämisessä tai selvittämisessä.

Edellä 7 §:ssä tarkoitetut tukiasematiedot on hävitettävä, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

37 §

Teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Jos käy ilmi, että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, tiedonhankintakeinon käyttö on keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä kuuntelulla saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu viestin sisältöön tai 4 §:ssä tarkoitettuihin tunnistamistietoihin taikka että 19 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta.

38 §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 6 §:n 2 momentissa, 8 §:n 1 momentissa, 18 §:n 1 momentissa tai 20 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, se on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 35 §:n mukaan.

39 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, tiedonhankintakeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Suunnitelmallisesta tarkkailusta ja peitellystä tiedonhankinnasta ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää.

Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 2 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan 26 §:ää.

40 §

Pöytäkirja

Muun salaisen tiedonhankintakeinon kuin tarkkailun käytön lopettamisen jälkeen on laadittava ilman aiheetonta viivytystä pöytäkirja.

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin toimenpiteiden kirjaamisesta.

41 §

Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä säädetään, sillä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei ole oikeutta saada tietoa tässä luvussa tarkoitetun tiedonhankintakeinon käytöstä, ennen kuin tämän luvun 39 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty. Hänellä ei ole myöskään henkilötietolaissa (523/1999) tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tarkoitettua rekisteröidyn tarkastusoikeutta.

Kun 39 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, 1 momentissa tarkoitetulla henkilöllä on oikeus saada tieto salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä koskevasta asiakirjasta tai tallenteesta, jollei antamatta jättäminen ole välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen, terveyden, yksityisyyden tai salassa pidettävien taktisten ja teknisten menetelmien suojaamiseksi. Kun harkitaan asiakirjan, tallenteen tai tiedon antamatta jättämistä, arvioinnissa on otettava huomioon 1 momentissa tarkoitetun henkilön oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Tieto ääni- tai kuvatallenteesta voidaan antaa vain luovuttamalla tallenne Rajavartiolaitoksen luona kuultavaksi tai nähtäväksi, jos tallenteen sisältö huomioon ottaen on syytä olettaa, että tiedon antaminen muulla tavoin voisi johtaa tallenteessa esiintyvän henkilön yksityisyyden suojan loukkaamiseen.

42 §

Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Teleyrityksen on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon televalvonnan edellyttämät kytkennät. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa Rajavartiolaitos toteuttaa televalvonnan teknisellä laitteella. Teleyrityksen on lisäksi annettava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

43 §

Korvaus teleyritykselle

Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitetusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista noudattaen tietoyhteiskuntakaaren 299 §:ää. Korvauksen maksamisesta päättää toimenpiteen suorittanut hallintoyksikkö.

Päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden on varattava Viestintävirastolle tilaisuus tulla kuulluksi.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

44 §

Rangaistusasteikon lieventämisen vaikutus

Tässä luvussa tarkoitettujen tiedonhankintakeinojen käyttöön ei vaikuta se, että rangaistus mitattaisiin rikoslain 6 luvun 8 §:ää soveltaen lievennetyltä rangaistusasteikolta.

4 luku

Salaiset pakkokeinot

1 §

Salaisten pakkokeinojen soveltaminen

Salaisten pakkokeinojen käyttöön Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten selvittämiseksi sovelletaan pakkokeinolain 10 lukua, jäljempänä tässä pykälässä säädetyin poikkeuksin.

Rajavartiolaitoksen käytössä eivät ole peitetoiminta, valeosto ja tietolähteen ohjattu käyttö.

Rajavartiolaitoksella on oikeus

1) telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta ja peiteltyyn tiedonhankintaan vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta;

2) televalvontaan vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä, törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta, törkeää metsästysrikosta, törkeää laittoman saaliin kätkemistä, törkeää väärennysrikosta, törkeää kätkemisrikosta, ammattimaista kätkemisrikosta tai törkeää rahanpesua;

3) henkilön tekniseen seurantaan vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta taikka törkeää metsästysrikosta.

Rajavartiolaitoksen suorittaessa 2 luvun §:ssä tarkoitettua muuta esitutkintaa salaisista pakkokeinoista ei ole rajavartiomiehen käytettävissä telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, peitelty tiedonhankinta, henkilön tekninen seuranta, peitetoiminta, valeosto eikä tietolähteen ohjattu käyttö.

2 §

Peitellystä tiedonhankinnasta päättäminen rikoksen esitutkinnassa

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää peitellystä tiedonhankinnasta Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämiseksi.

Päätös peitellystä tiedonhankinnasta on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

1) toimenpide ja sen tavoite riittävästi yksilöitynä;
2) peitellyn tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö ja siitä vastaava rajavartiomies;
3) epäilty rikos;
4) peitellyn tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö;
5) tosiseikat, joihin rikosepäily perustuu;
6) toimenpiteen suunniteltu toteuttamisajankohta;
7) mahdolliset peitellyn tiedonhankinnan rajoitukset ja ehdot.

Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava.

3 §

Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen esitutkinnassa

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen esitutkinnassa toteuttava rajavartiomies varustetaan kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Kuuntelu ja katselu saadaan tallettaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

4 §

Valvotusta läpilaskusta päättäminen rikoksen esitutkinnassa

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää valvotusta läpilaskusta Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämiseksi.

Valvottua läpilaskua koskeva päätös voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Valvottua läpilaskua koskevassa päätöksessä on mainittava:

1) epäilty Rajavartiolaitoksen tutkittava rikos ja sen tekoaika;

2) rikoksesta epäilty;

3) tosiseikat, joihin epäiltyyn kohdistuva rikosepäily perustuu;

4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuu5) toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus;

6) luvan voimassaoloaika;

7) mahdolliset valvotun läpilaskun rajoitukset ja ehdot.

Tässä pykälässä tarkoitetun päätöksen ilmoittamisesta poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:ssä tarkoitetulle PTR-rikostiedusteluyksikölle säädetään valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Tarkemmat säännökset

Sisäministeriön asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset kieltonauhoista ja muista merkeistä, joilla pakkokeinolain mukaan voidaan merkitä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen selvittämisen turvaamiseksi sulkema rakennus, huone tai alue.

5 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen valvonta

Rajavartiolaitoksen esikunta sekä salaisia tiedonhankintakeinoja käyttävät hallintoyksiköt valvovat tässä laissa tarkoitettua tiedonhankintaa. Salaisten pakkokeinojen käytön valvonnasta säädetään pakkokeinolain 10 luvun 65 §:ssä.

Rajavartiolaitos antaa sisäministeriölle vuosittain selvityksen salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta Rajavartiolaitoksessa.

Eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavista salaista tiedonhankintaa ja salaisia pakkokeinoja koskevista kertomuksista säädetään poliisilaissa (872/2011) ja pakkokeinolaissa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä laissa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä.

2 §

Tiedonhankinta- ja tutkintaryhmät

Rajavartiomiehellä on poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain mukaisessa tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiomiehen käytettävissä.

3 §

Vieraan valtion alueelle ulottuvat rikoksentorjuntatoimenpiteet

Rajavartiolaitoksella on oikeus rikoksen selvittämiseksi tai rikoksesta epäillyn kiinniottamiseksi jatkaa Suomessa aloitettua henkilön takaa-ajoa, tarkkailua ja teknistä tarkkailua vieraan valtion alueella sen mukaan kuin tällaisen toimenpiteen jatkamisesta vieraan valtion alueella Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa määrätään.

Rajavartiomiehellä on 1 momentissa tarkoitetussa tehtävässä tässä laissa tarkoitetut Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten mukaan tarkemmin määräytyvät toimivaltuudet. Rajavartiomiehen virkavelvollisuuksiin ja oikeuksiin hänen toimiessaan 1 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä Suomen alueen ulkopuolella sovelletaan samoja säännöksiä ja määräyksiä kuin Suomessa toteutettavassa virkatehtävässä, jollei vastaanottava valtio rajoita oikeuksia Euroopan unionin tai kansainvälisen sopimuksen perusteella. Virkamiesasemaan kuuluvista eduista säädetään virkaehtosopimuksissa.

4 §

Viittaussäännös tietojen luovuttamisesta

Rajavartiolaitoksen henkilörekistereihin talletettujen tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona ja ulkomaille säädetään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa sekä henkilörekisterien käyttämisestä turvallisuusselvityksiä annettaessa turvallisuusselvityslaissa (726/2014).

5 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

rajavartiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolain (578/2005) 6 luku ja 82 §, sekä
muutetaan 1 §:n 2 momentti, 9 ja 10 § ja 20 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 9 § osaksi laissa 875/2011, 10 § laissa 316/2016 ja 20 §:n 1 momentti laissa 478/2010, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

— —

Rajavartiolaitoksen hallinnon, koulutuksen ja tutkimustoiminnan järjestämisestä sekä rajavartiolaitoksen viroista ja sen virkamiesten erityisistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005), jäljempänä *rajavartiolaitoksen hallintolaki*. Henkilötietojen käsittelystä sekä oikeudesta tietojen saamiseen ja luovuttamiseen rajavartiolaitoksen tehtävissä säädetään tässä laissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), meripelastuslaissa (1145/2001) sekä muualla laissa. Rajavartiolaitoksen tehtävistä rikostorjunnassa säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/). Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta säädetään myös poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009).

— —

9 §

Toimenpiteen siirtäminen ja toimenpiteestä luopuminen

Rajavartiomiehellä on oikeus luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoiteltavaan tulokseen nähden. Rikosasiassa toimenpiteestä luopumisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään

Rajavartiolaitoksen toimenpidettä pyytäneellä henkilöllä, jonka välitöntä oikeutta asia koskee, on oikeus saada tieto toimenpiteestä luopumisen perusteesta.

10 §

Tullitehtävässä, poliisitehtävässä ja esitutkintatehtävässä noudatettavat yleiset periaatteet

Poliisitehtävissä noudatetaan poliisilaissa ja muussa poliisin tehtäviä koskevassa laissa säädettyjä periaatteita. Tullitehtävissä noudatetaan tullilaissa (304/2016), rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja muussa tullivalvontaa koskevassa laissa säädettyjä periaatteita. Esitutkintatehtävissä noudatetaan esitutkintalaissa (805/2011), pakkokeinolaissa (806/2011), rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa ja muussa esitutkintaviranomaisen tehtäviä koskevassa laissa säädettyjä periaatteita.

20 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikalla

Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta sekä tieliikennelain (267/1981) ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 17 § ja 25 d §, sellaisena kuin ne ovat, 17 § laissa 877/2011 ja 25 d § laissa 1229/2013, sekä

lisätään lakiin uusi 17 a - 17 d §, seuraavasti:

17 §

Vaitiolovelvollisuus

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva virkamies ei saa ilmaista luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmaiseminen vaarantaisi luottamuksellisesti tietoja antaneen tai hänen läheistensä turvallisuuden. Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös, jos henkilöllisyyttä koskevan tiedon ilmaiseminen vaarantaisi käynnissä jo olevan tai tulevan tiedonhankinnan.

Muutoin Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja muussa laissa sekä tässä laissa jäljempänä säädetään. Sama vaitiolovelvollisuus on sillä, joka on työsopimussuhteessa Rajavartiolaitokseen tai on toimeksiantosopimuksen perusteella saanut tietoonsa Rajavartiolaitoksen salassa pidettävää tietoa.

Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös toimeksiantosopimuksen tai palvelussuhteen Rajavartiolaitoksessa päätyttyä.

17 a §

Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivään tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Edellä 17 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

17 b §

Vaitiolo-oikeus

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva ei ole velvollinen ilmaisemaan hänelle hänen palvelussuhteensa aikana luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa eikä salassa pidettäviä taktisia tai teknisiä menetelmiä.

Velvollisuudesta pitää 1 momentissa tarkoitetut tiedot ja menetelmät salassa tietyissä tapauksissa säädetään 17 §:n 1 momentissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 5 kohdassa.

17 c §

Ilmaisuvelvollisuus oikeudenkäynnissä

Tuomioistuin voi määrätä ilmaistavaksi 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon, jos ilmoittamatta jättäminen voisi loukata asianosaisen oikeutta puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Edellytyksenä määräämiselle on lisäksi, että syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen. Luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilön henkilöllisyyttä ei tällöinkään saa määrätä ilmaistavaksi, jos siitä ilmeisesti aiheutuisi vakavaa vaaraa hänen tai hänen läheistensä turvallisuudelle.

17 d §

Ilmaisuvelvollisuus rikosta selvitettäessä

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva on vaitiolovelvollisuudestaan tai -oikeudestaan huolimatta velvollinen ilmaisemaan 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitetun sellaisen tiedon, jonka ilmaiseminen on välttämätöntä esitutkinnan aloittamisen edellytysten arvioimiseksi, kun luottamuksellisesti tietoja antaneen on siinä ominaisuudessa perusteltua syytä olettaa syyllistyneen rikokseen.

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva on velvollinen ilmaisemaan 1 momentissa tarkoitetun tiedon myös selvityksen saamiseksi asiassa, jossa esitutkinta on aloitettu, jos on perusteltua syytä epäillä, että luottamuksellisesti tietoja antanut siinä ominaisuudessa on syyllistynyt rikokseen.

Jos Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva kieltäytyy ilmaisemasta 1 tai 2 momentissa tarkoitettua tietoa, tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta määrätä, että tieto on annettava vaatimuksen esittäjälle, jos kieltäytymiselle ei ole laillista perustetta. Tuomioistuin voi samoin asianomistajan vaatimuksesta määrätä, että Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan on annettava tieto luottamuksellisesti tietoja Rajavartiolaitokselle antaneen henkilöllisyydestä, jos ilmaiseminen on välttämätöntä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 14 §:ssä tarkoitetun asianomistajan syyteoikeuden turvaamiseksi. Tässä momentissa tarkoitettua asiaa käsiteltäessä noudatetaan esitutkintalain 7 luvun 9 §:n säännöksiä todistajankuulustelusta tuomioistuimessa.

Harkitessaan 3 momentissa tarkoitetun määräyksen antamista tuomioistuimen on kiinnitettävä huomiota siihen, voiko ilmaisuvelvollisuus aiheuttaa vaaraa valtion turvallisuudelle tai jonkun hengelle tai terveydelle taikka vaarantaa käynnissä olevan tiedonhankinnan, ja miten perusteltua ilmoittaminen toisaalta on ottaen huomioon rikosepäilyn laatu ja asianomistajan oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Ilmaisuvelvollisuutta koskeva asia käsitellään siinä käräjäoikeudessa, jossa se käy sopivasti päinsä. Tiedon ilmaisemista koskevan pyynnön esittäjän ja ilmaisemisesta kieltäytyneen henkilön on oltava läsnä asiaa käsiteltäessä. Asiaa käsiteltäessä käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

25 d §

Opiskelijan vaitiolovelvollisuus ja -oikeus

Raja- ja merivartiokoulun opiskelijan vaitiolovelvollisuuteen ja -oikeuteen sovelletaan 17 ja 17 a - 17 d §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 7 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale, 9 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 14 a §, 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 38 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 7 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti ja 12 §:n 1 momentti laissa 876/2011, 7 §:n 3 momentin johdantokappale ja 38 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta laissa 1182/2013, sekä 9 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale, 10 §:n 1 momentti, 14 a § ja 22 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 1230/2013, seuraavasti:

7 §

Tutkinta- ja virka-apurekisteri

Tutkinta- ja virka-apurekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

— —

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

— —

9 §

Valvonta-asioiden rekisteri

Valvonta-asioiden rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

— —

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

— —

10 §

Poliisin henkilörekisterien käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä

Rajavartiolaitoksen oikeudesta tallettaa poliisin henkilörekistereihin rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja tarpeellisia tietoja säädetään poliisitoimen henkilötietolain 14 §:n 1 momentin 4 kohdassa.

— —

11 §

Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri

Rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri voi sisältää poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä syyllistyvän tai syyllistyneen rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta, taikka myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikokseen.

— —

12 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2002), jäljempänä merenkulun turvatoimilaki, säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

— —

14 a §

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 35 ja 36 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitetuilla salaisilla pakkokeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ylimääräinen tieto saadaan tallettaa 7 ja 11 §:ssä tarkoitettuihin henkilörekistereihin.

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

— —

38 §

Tietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella ja Euroopan talousalueella

Jollei muuta säädetä tai Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu, rajavartiolaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja Euroopan unionin jäsenvaltion alueen ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion poliisiviranomaiselle ja muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen, seuraavasti:

1) poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi perustetun rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseisten tehtävien suorittamiseksi;

2) poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi perustetun rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja, jos tiedot ovat välttämättömiä sen tehtävän suorittamiseksi, jota varten tiedot on kerätty ja talletettu.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

5.

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

100

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 2 §, 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 47 §:n 2 momentti, 48 §:n 2 momentti, 56 §:n 4 ja 6 momentti, 57 § ja 65 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 47 §:n 2 momentti ja 56 §:n 4 momentti laissa 628/2015, 56 §:n 6 kohta ja 57 § laissa 641/2015 sekä 65 §:n 1 momentti laissa 862/2015, seuraavasti:

5 luku

Matkustuskielto

2 §

Matkustuskiellon sisältö

Matkustuskieltopäätöksessä voidaan kieltoon määrätty velvoittaa:
1) pysymään päätöksessä mainitulla paikkakunnalla tai alueella;
2) pysymään poissa tietyltä päätöksessä mainitulta alueelta tai olemaan liikkumatta siellä;
3) olemaan tiettyinä aikoina tavattavissa asunnossaan tai työpaikallaan;
4) ilmoittautumaan tiettyinä aikoina poliisille tai rajavartiolaitokselle;
5) oleskelemaan laitoksessa tai sairaalassa, jossa hän ennestään on tai johon hänet otetaan;
6) olemaan ottamatta yhteyttä 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun henkilöön; tai
7) luovuttamaan passinsa poliisille tai rajavartiolaitokselle.

Matkustuskieltopäätöksessä voidaan kuitenkin antaa lupa poistua siinä määrätyltä paikkakunnalta tai alueelta työssäkäyntiä varten tai muusta siihen rinnastettavasta syystä.

10 luku

Salaiset pakkokeinot

1 §

Soveltamisala

Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, tukiasematietojen hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähdetoimintaa ja valvottua läpilaskua voidaan käyttää esitutkinnassa salassa niiden kohteilta. Näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/).

— —

47 §

Salaisen pakkokeinon käytön suojaaminen

— —

Poliisi tai Tulli saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan salaisen

pakkokeinon käytön suojaamiseksi. Rajavartiolaitos saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan vai salaisen pakkokeinon käytön suojaamiseksi.

— —

48 §

Suojaamisesta päättäminen

— —

Salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies ja Rajavartiolaitoksessa Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta tiedonhankinnan suojaamisesta.

— —

56 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

— —

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina rikoksen estämiseksi, poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä. Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

— —

Poliisilain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä rikoksen selvittämiseen säädetään poliisilain 5 luvun 54 §:ssä, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 53 §:ssä sekä rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvun 35 §:ssä.

57 §

Tietojen hävittäminen

Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Edellä 10 §:ssä tarkoitetut tukiasematiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

65 §

Salaisten pakkokeinojen käytön valvonta

Poliisin salaisten pakkokeinojen käyttöä valvovat niitä käyttävien yksiköiden päälliköt sekä sisäministeriö suojelupoliisin osalta ja Poliisihallitus alaistensa yksiköiden osalta. Tullin rikostorjunnan salaisten pakkokeinojen käyttöä valvoo Tulli ja sen salaisia pakkokeinoja käyttävien

yksiköiden päälliköt. Rajavartiolaitoksen salaisten pakkokeinojen käyttöä valvovat Rajavartiolaitoksen esikunta sekä salaisia pakkokeinoja käyttävät Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköt.

— —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

esitutkintalain 2 luvun 1 §:n ja 11 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 1 § ja 11 luvun 8 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 629/2015, seuraavasti:

2 luku

Esitutkintaan osalliset

1 §

Viranomaiset esitutkinnassa

— —

Poliisin lisäksi esitutkintaviranomaisia ovat rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaiset siten kuin niiden esitutkintatoimivallasta säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/), rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014).

— —

11 luku

Erinäiset säännökset

8 §

Tietojen saaminen viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä

Rikoksen selvittämiseksi tarvittavien tietojen saamisesta viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä säädetään poliisilain (872/2011) 4 luvun 2 ja 3 §:ssä, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:ssä ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 17 ja 18 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 14 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1181/2013, seuraavasti:

14 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten

Poliisin henkilörekistereihin voivat, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:

— —

4) rajavartiolaitos 2 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaissa (578/2005), rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle, sekä tämän lain 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaissa tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle;

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

8.

Laki

poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 4 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 627/2015, seuraavasti:

4 §

Menettely kansainvälisen valvotun läpilaskun toteuttamisessa

— —

Valvotusta läpilaskusta ja sen edellytyksistä säädetään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 41 §:ssä, poliisilain (872/2011) 5 luvun 43 §:ssä, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (/) 3 luvun 24 §:ssä ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 3 luvun 42 §:ssä, sekä poliisin, rajavartiolaitoksen tai Tullin suorittamaa valvottua läpilaskua koskevasta

päätöksenteosta pakkokeinolain 10 luvun 42 §:ssä, poliisilain 5 luvun 44 §:ssä, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvun 25 §:ssä ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 43 §:ssä.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———————

9.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 1 § seuraavasti:

2 luku

Tullin toimivaltuudet rikostorjunnassa

1 §

Tullirikoksen esitutkinta

Tullirikosasian esitutkinnan toimittaa Tulli. Esitutkinnan voi toimittaa myös poliisi siinä tapauksessa, että se on saanut tullirikoksen tietoonsa eivätkä mainitut viranomaiset toisin sovi. Rajavartiolaitoksen oikeudesta toimittaa tullirikosasian esitutkinta säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (/) 2 luvun 1, 2 ja 4 §:ssä.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———————

10.

Laki

oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 5 §, 12 §:n 2 momentin 3 kohta ja 16 §:n 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 5 § osaksi laissa 1159/2013, 16 §:n 4 momentti laissa 1159/2013 ja 12 §:n 2 momentin 3 kohta laissa 633/2015, seuraavasti:

5 §

Oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkiseksi tulemisen ajankohta

Edellä 4 §:ssä tarkoitetut oikeudenkäyntiä koskevat perustiedot tulevat julkisiksi heti, jollei 2 momentista muuta johdu.

Pakkokeinolain (806/2011) 10 luvussa, poliisilain (872/2011) 5 luvussa, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 3 luvussa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (/) 3 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa koskevassa asiassa, jossa tiedonhankintakeinon kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla, perustiedot tulevat julkisiksi vasta, kun tiedonhankintakeinon käytöstä on viimeistään ilmoitettava rikoksesta epäillylle taikka tiedonhankintakeinon kohteena olevalle. Jos hänelle ilmoitetaan tiedonhankintakeinon käytöstä myöhemmin hänen henkilöllisyytensä selvittyä, perustiedot tulevat julkisiksi, kun tuomioistuimelle ilmoitetaan edellä tarkoitetusta ilmoituksesta. Tuomioistuin voi päättää, että perustiedot tulevat julkisiksi aikaisemmin.

12 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

— —

Asianosaisella ei ole 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:

— —

3) pakkokeinolain 10 luvussa, poliisilain 5 luvussa, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvussa tai rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa koskevassa asiassa, jossa tiedonhankintakeinon tai toimenpiteen kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla; eikä

— —

16 §

Pakkokeinoasioiden julkisuus

— —

Pakkokeinolain 10 luvussa, poliisilain 5 luvussa, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvussa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa koskeva asia, jossa tiedonhankintakeinon kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla, käsitellään ja ratkaisu siinä julistetaan yleisön läsnä olematta. Ratkaisun sisältävä ja muu oikeudenkäyntiasiakirja tulevat julkisiksi, kun tiedonhankintakeinon käytöstä on viimeistään ilmoitettava rikoksesta epäillylle taikka tiedonhankintakeinon kohteena olevalle. Jos hänelle ilmoitetaan tiedonhankintakeinon käytöstä myöhemmin hänen henkilöllisyytensä selvittyä, oikeudenkäyntiasiakirjat tulevat julkisiksi, kun tuomioistuimelle ilmoitetaan edellä tarkoitetusta ilmoituksesta. Tuomioistuin voi erityisestä syystä päättää, että oikeudenkäyntiasiakirja tulee julkiseksi aikaisemmin.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

11.

Laki

tietoyhteiskuntakaaren 322 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 322 § seuraavasti:

322 §

Eräiden muiden viranomaisten tiedonsaantioikeus

Viranomaisten oikeudesta saada välitystietoja rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/), henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015) ja pakkokeinolaissa.
Edellä 157 §:n perusteella säilytettäviä tietoja voivat saada säilytysvelvollisilta yrityksiltä ainoastaan ne viranomaiset, joilla on lain perusteella oikeus saada tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

aluevalvontalain 35 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan aluevalvontalain (755/200) 35 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 589/2005, seuraavasti:

35 §

Aluerikkomuksen ja alueloukkauksen tutkinta

— —

Aluerikkomuksen ja alueloukkauksen esitutkinnan toimittaa poliisi taikka rajavartiolaitos siten kuin rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

13.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 114 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 114 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

114 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Pääesikunta saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmästä ja turvallisuustietorekisteristä tietoja seuraaville viranomaisille, jos tiedot ovat tarpeen seuraavissa tehtävissä:

— —

2) rajavartiolaitokselle aluevalvontalain (755/2000) mukaista tehtävää varten ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) tarkoitettua rikosten ennalta estämistä, paljastamista, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista varten tai henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa ja siihen kuuluvan rajatarkastuksen suorittamista varten;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Helsingissä päivänä kuuta 2016

Pääministeri

Juha Sipilä

Sisäministeri

2.

Laki

rajavartiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolain (578/2005) 6 luku ja 82 §, sekä
muutetaan 1 §:n 2 momentti, 9 ja 10 § ja 20 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 9 § osaksi laissa 875/2011, 10 § laissa 316/2016 ja 20 §:n 1 momentti laissa 478/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
1 §	1 §
Soveltamisala	*Soveltamisala*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Rajavartiolaitoksen hallinnon, koulutuksen ja tutkimustoiminnan järjestämisestä sekä rajavartiolaitoksen viroista ja sen virkamiesten erityisistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005), jäljempänä *rajavartiolaitoksen hallintolaki*. Henkilötietojen käsittelystä sekä oikeudesta tietojen saamiseen ja luovuttamiseen rajavartiolaitoksen tehtävissä säädetään tässä laissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), meripelastuslaissa (1145/2001) sekä muualla laissa. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta säädetään myös poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009).	Rajavartiolaitoksen hallinnon, koulutuksen ja tutkimustoiminnan järjestämisestä sekä rajavartiolaitoksen viroista ja sen virkamiesten erityisistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005), jäljempänä *rajavartiolaitoksen hallintolaki*. Henkilötietojen käsittelystä sekä oikeudesta tietojen saamiseen ja luovuttamiseen rajavartiolaitoksen tehtävissä säädetään tässä laissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), meripelastuslaissa (1145/2001) sekä muualla laissa. *Rajavartiolaitoksen tehtävistä rikostorjunnassa säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/)*. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta säädetään myös poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009).
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
9 §	9 §
Toimenpiteen siirtäminen ja toimenpiteestä luopuminen	*Toimenpiteen siirtäminen ja toimenpiteestä luopuminen*
Rajavartiomiehellä on oikeus luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoi-	Rajavartiomiehellä on oikeus luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoi-

teltavaan tulokseen nähden. Rikosasiassa toimenpiteestä luopumisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään

Rajavartiolaitoksen toimenpidettä pyytäneellä henkilöllä, jonka välitöntä oikeutta asia koskee, on oikeus saada tieto toimenpiteestä luopumisen perusteesta.

Tässä laissa tarkoitetun tiedonhankintatoimenpiteen siirtämisessä noudatetaan soveltuvin osin, mitä poliisilain (872/2011) 5 luvun 46 §:n 1 momentissa säädetään.

10 §

Tullitehtävässä, poliisitehtävässä ja esitutkintatehtävässä noudatettavat yleiset periaatteet

Poliisitehtävissä noudatetaan poliisilaissa ja muussa poliisin tehtäviä koskevassa laissa säädettyjä periaatteita. Tullitehtävissä noudatetaan tullilaissa (304/2016), rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja muussa tullivalvontaa koskevassa laissa säädettyjä periaatteita. Esitutkintatehtävissä noudatetaan esitutkintalaissa (805/2011), pakkokeinolaissa (806/2011) ja muussa esitutkintaviranomaisen tehtäviä koskevassa laissa säädettyjä periaatteita.

20 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikalla

Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

— — — — — — — — — — — — — — —

teltavaan tulokseen nähden. Rikosasiassa toimenpiteestä luopumisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään

Rajavartiolaitoksen toimenpidettä pyytäneellä henkilöllä, jonka välitöntä oikeutta asia koskee, on oikeus saada tieto toimenpiteestä luopumisen perusteesta.

10 §

Tullitehtävässä, poliisitehtävässä ja esitutkintatehtävässä noudatettavat yleiset periaatteet

Poliisitehtävissä noudatetaan poliisilaissa ja muussa poliisin tehtäviä koskevassa laissa säädettyjä periaatteita. Tullitehtävissä noudatetaan tullilaissa (304/2016), rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja muussa tullivalvontaa koskevassa laissa säädettyjä periaatteita. Esitutkintatehtävissä noudatetaan esitutkintalaissa (805/2011), pakkokeinolaissa (806/2011), *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa* ja muussa esitutkintaviranomaisen tehtäviä koskevassa laissa säädettyjä periaatteita.

20 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikalla

Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta *sekä tieliikennelain (267/1981) ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista rajanylityspaikalla*. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

— — — — — — — — — — — — — — —

3.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 17 §, sellaisena kuin se on laissa 877/2011, sekä lisätään lakiin uusi 17 a - 17 d §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
17 §	17 §
Vaitiolovelvollisuus ja -oikeus	***Vaitiolovelvollisuus***
Mitä poliisilain (872/2011) 7 luvun 1–5 §:ssä säädetään poliisin henkilöstöön kuuluvan vaitiolovelvollisuudesta ja vaitiolo-oikeudesta, sovelletaan vastaavasti myös rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvaan.	*Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva virkamies ei saa ilmaista luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmaiseminen vaarantaisi luottamuksellisesti tietoja antaneen tai hänen läheistensä turvallisuuden. Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös, jos henkilöllisyyttä koskevan tiedon ilmaiseminen vaarantaisi käynnissä jo olevan tai tulevan tiedonhankinnan.* *Muutoin Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja muussa laissa sekä tässä laissa jäljempänä säädetään. Sama vaitiolovelvollisuus on sillä, joka on työsopimussuhteessa Rajavartiolaitokseen tai on toimeksiantosopimuksen perusteella saanut tietoonsa Rajavartiolaitoksen salassa pidettävää tietoa.* *Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös toimeksiantosopimuksen tai palvelussuhteen Rajavartiolaitoksessa päätyttyä.*
(uusi)	17 a §
	Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä
	Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai jul-

kista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivään tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Edellä 17 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

(uusi)

17 b §

Vaitiolo-oikeus

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva ei ole velvollinen ilmaisemaan hänelle hänen palvelussuhteensa aikana luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa eikä salassa pidettäviä taktisia tai teknisiä menetelmiä.

Velvollisuudesta pitää 1 momentissa tarkoitetut tiedot ja menetelmät salassa tietyissä tapauksissa säädetään 17 §:n 1 momentissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 5 kohdassa.

(uusi)

17 c §

Ilmaisuvelvollisuus oikeudenkäynnissä

Tuomioistuin voi määrätä ilmaistavaksi 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon, jos ilmoittamatta jättäminen voisi loukata asianosaisen oikeutta puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Edellytyksenä määräämiselle on lisäksi, että syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen. Luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilön henkilöllisyyttä ei tällöinkään saa määrätä

ilmaistavaksi, jos siitä ilmeisesti aiheutuisi vakavaa vaaraa hänen tai hänen läheistensä turvallisuudelle.

(uusi)

17 d §

Ilmaisuvelvollisuus rikosta selvitettäessä

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva on vaitiolovelvollisuudestaan tai -oikeudestaan huolimatta velvollinen ilmaisemaan 17 §:n 1 momentissa tai 17 b §:n 1 momentissa tarkoitetun sellaisen tiedon, jonka ilmaiseminen on välttämätöntä esitutkinnan aloittamisen edellytysten arvioimiseksi, kun luottamuksellisesti tietoja antaneen on siinä ominaisuudessa perusteltua syytä olettaa syyllistyneen rikokseen.

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva on velvollinen ilmaisemaan 1 momentissa tarkoitetun tiedon myös selvityksen saamiseksi asiassa, jossa esitutkinta on aloitettu, jos on perusteltua syytä epäillä, että luottamuksellisesti tietoja antanut siinä ominaisuudessa on syyllistynyt rikokseen.

Jos Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva kieltäytyy ilmaisemasta 1 tai 2 momentissa tarkoitettua tietoa, tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta määrätä, että tieto on annettava vaatimuksen esittäjälle, jos kieltäytymiselle ei ole laillista perustetta. Tuomioistuin voi samoin asianomistajan vaatimuksesta määrätä, että Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan on annettava tieto luottamuksellisesti tietoja Rajavartiolaitokselle antaneen henkilöllisyydestä, jos ilmaiseminen on välttämätöntä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 14 §:ssä tarkoitetun asianomistajan syyteoikeuden turvaamiseksi. Tässä momentissa tarkoitettua asiaa käsiteltäessä noudatetaan esitutkintalain 7 luvun 9 §:n säännöksiä todistajankuulustelusta tuomioistuimessa.

Harkitessaan 3 momentissa tarkoitetun määräyksen antamista tuomioistuimen on kiinnitettävä huomiota siihen, voiko ilmaisuvelvollisuus aiheuttaa vaaraa valtion turvallisuudelle tai jonkun hengelle tai terveydelle taikka vaarantaa käynnissä olevan tiedonhankinnan, ja miten perusteltua ilmoittami-

nen toisaalta on ottaen huomioon rikosepäilyn laatu ja asianomistajan oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Ilmaisuvelvollisuutta koskeva asia käsitellään siinä käräjäoikeudessa, jossa se käy sopivasti päinsä. Tiedon ilmaisemista koskevan pyynnön esittäjän ja ilmaisemisesta kieltäytyneen henkilön on oltava läsnä asiaa käsiteltäessä. Asiaa käsiteltäessä käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

25 d §

Opiskelijan vaitiolovelvollisuus ja -oikeus

Raja- ja merivartiokoulun opiskelijan vaitiolovelvollisuuteen ja -oikeuteen sovelletaan, mitä 17 §:ssä säädetään.

25 d §

Opiskelijan vaitiolovelvollisuus ja -oikeus

Raja- ja merivartiokoulun opiskelijan vaitiolovelvollisuuteen ja -oikeuteen sovelletaan *17 ja 17 a - 17 d §:ää.*

4.

Laki

henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 7 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale, 9 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 14 a §, 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 38 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 7 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti ja 12 §:n 1 momentti laissa 876/2011, 7 §:n 3 momentin johdantokappale ja 38 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta laissa 1182/2013, sekä 9 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale, 10 §:n 1 momentti, 14 a § ja 22 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 1230/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 §

Tutkinta- ja virka-apurekisteri

Tutkinta- ja virka-apurekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa *(578/2005)* tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Ehdotus

7 §

Tutkinta- ja virka-apurekisteri

Tutkinta- ja virka-apurekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/)* tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädet-

	tyjen tehtävien suorittamiseksi.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:	Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa* tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
9 §	9 §
Valvonta-asioiden rekisteri	*Valvonta-asioiden rekisteri*
Valvonta-asioiden rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.	Valvonta-asioiden rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/)* tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:	Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa* tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
10 §	10 §
Poliisin henkilörekisterien käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä	*Poliisin henkilörekisterien käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä*
Rajavartiolaitoksen oikeudesta tallettaa poliisin henkilörekistereihin rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja tarpeellisia tietoja säädetään poliisitoimen henkilötietolain 14 §:n 1 momentin 4 kohdassa.	Rajavartiolaitoksen oikeudesta tallettaa poliisin henkilörekistereihin rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa* tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja tarpeellisia tietoja säädetään poliisitoimen henkilötietolain 14 §:n 1 momentin 4 kohdassa.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —

11 §

Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri

Rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri voi sisältää poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa tai muualla laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä syyllistyvän tai syyllistyneen rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta, taikka myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikokseen.

— — — — — — — — — — — — — — —

12 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa tai eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004), jäljempänä merenkulun turvatoimilaki, säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

— — — — — — — — — — — — — — —

14 a §

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely

Poliisilain 5 luvussa tarkoitetuilla salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään poliisilain 5 luvun 54 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitetuilla salaisilla pakkokeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ylimääräinen tieto saadaan tallettaa 7 ja 11 §:ssä tar-

11 §

Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri

Rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri voi sisältää poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa* tai muualla laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä syyllistyvän tai syyllistyneen rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta, taikka myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rajavartiolaitoksen tutkittavaan rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikokseen.

— — — — — — — — — — — — — — —

12 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa* tai eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2002), jäljempänä merenkulun turvatoimilaki, säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

— — — — — — — — — — — — — — —

14 a §

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 35 ja 36 §:ssä ja* pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitetuilla salaisilla pakkokeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ylimääräinen tieto saadaan tallettaa 7 ja 11 §:ssä tar-

koitettuihin henkilörekistereihin.

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaissa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

— — — — — — — — — — — — — — —

38 §

Tietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella ja Euroopan talousalueella

Jollei muuta säädetä tai Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu, rajavartiolaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja Euroopan unionin jäsenvaltion alueen ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion poliisiviranomaiselle ja muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen, seuraavasti:

1) poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi perustetun rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseisten tehtävien suorittamiseksi;

2) poliisilain 1 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi perustetun rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja, jos tiedot ovat välttämättömiä sen tehtävän suorittamiseksi, jota varten tiedot on kerätty ja talletettu.

— — — — — — — — — — — — — — —

koitettuihin henkilörekistereihin.

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa* tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

— — — — — — — — — — — — — — —

38 §

Tietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella ja Euroopan talousalueella

Jollei muuta säädetä tai Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu, rajavartiolaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja Euroopan unionin jäsenvaltion alueen ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion poliisiviranomaiselle ja muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen, seuraavasti:

1) poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa* tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi perustetun rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseisten tehtävien suorittamiseksi;

2) poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa* tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi perustetun rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja, jos tiedot ovat välttämättömiä sen tehtävän suorittamiseksi, jota varten tiedot on kerätty ja talletettu.

— — — — — — — — — — — — — — —

5.

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 2 §, 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 47 §:n 2 momentti, 48 §:n 2 momentti, 56 §:n 4 ja 6 momentti, 57 § ja 65 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 47 §:n 2 momentti ja 56 §:n 4 momentti laissa 628/2015, 56 §:n 6 kohta ja 57 § laissa 641/2015 sekä 65 §:n 1 momentti laissa 862/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
5 luku	5 luku
Matkustuskielto	**Matkustuskielto**
2 §	2 §
Matkustuskiellon sisältö	*Matkustuskiellon sisältö*
Matkustuskieltopäätöksessä voidaan kieltoon määrätty velvoittaa:	Matkustuskieltopäätöksessä voidaan kieltoon määrätty velvoittaa:
1) pysymään päätöksessä mainitulla paikkakunnalla tai alueella;	1) pysymään päätöksessä mainitulla paikkakunnalla tai alueella;
2) pysymään poissa tietyltä päätöksessä mainitulta alueelta tai olemaan liikkumatta siellä;	2) pysymään poissa tietyltä päätöksessä mainitulta alueelta tai olemaan liikkumatta siellä;
3) olemaan tiettyinä aikoina tavattavissa asunnossaan tai työpaikallaan;	3) olemaan tiettyinä aikoina tavattavissa asunnossaan tai työpaikallaan;
4) ilmoittautumaan tiettyinä aikoina poliisille;	4) ilmoittautumaan tiettyinä aikoina poliisille *tai rajavartiolaitokselle*;
5) oleskelemaan laitoksessa tai sairaalassa, jossa hän ennestään on tai johon hänet otetaan;	5) oleskelemaan laitoksessa tai sairaalassa, jossa hän ennestään on tai johon hänet otetaan;
6) olemaan ottamatta yhteyttä 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun henkilöön; tai	6) olemaan ottamatta yhteyttä 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun henkilöön; tai
7) luovuttamaan passinsa poliisille.	7) luovuttamaan passinsa poliisille *tai rajavartiolaitokselle*.
Matkustuskieltopäätöksessä voidaan kuitenkin antaa lupa poistua siinä määrätyltä paikkakunnalta tai alueelta työssäkäyntiä varten tai muusta siihen rinnastettavasta syystä.	Matkustuskieltopäätöksessä voidaan kuitenkin antaa lupa poistua siinä määrätyltä paikkakunnalta tai alueelta työssäkäyntiä varten tai muusta siihen rinnastettavasta syystä.
10 luku	10 luku
Salaiset pakkokeinot	**Salaiset pakkokeinot**

1 §	1 §
Soveltamisala	*Soveltamisala*
Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, tukiasematietojen hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähdetoimintaa ja valvottua läpilaskua voidaan käyttää esitutkinnassa salassa niiden kohteilta. Näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa ja rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015).	Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, tukiasematietojen hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähdetoimintaa ja valvottua läpilaskua voidaan käyttää esitutkinnassa salassa niiden kohteilta. Näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) *ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/)*.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
47 §	47 §
Salaisen pakkokeinon käytön suojaaminen	*Salaisen pakkokeinon käytön suojaaminen*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Poliisi tai Tulli saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan salaisen pakkokeinon käytön suojaamiseksi.	Poliisi tai Tulli saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan salaisen pakkokeinon käytön suojaamiseksi. *Rajavartiolaitos saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan vai salaisen pakkokeinon käytön suojaamiseksi.*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
48 §	48 §
Suojaamisesta päättäminen	*Suojaamisesta päättäminen*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta tiedonhankinnan suojaamisesta.	Salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies *ja Rajavartiolaitoksessa Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö* päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta tie-

	donhankinnan suojaamisesta.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
56 §	56 §
Ylimääräisen tiedon käyttäminen	*Ylimääräisen tiedon käyttäminen*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina rikoksen estämiseksi, poliisin tai Tullin toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.	Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina rikoksen estämiseksi, poliisin, Tullin *tai Rajavartiolaitoksen* toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä. *Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Poliisilain ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä rikoksen selvittämiseen säädetään poliisilain 5 luvun 54 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 53 §:ssä.	Poliisilain*,* rikostorjunnasta Tullissa annetun lain *ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa* annetun lain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä rikoksen selvittämiseen säädetään poliisilain 5 luvun 54 §:ssä, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 53 §:ssä *sekä rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvun 35 §:ssä.*
57 §	57 §
Tietojen hävittäminen	*Tietojen hävittäminen*
Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin tai henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.	Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin*,* henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin *tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin,* jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.
Edellä 10 §:ssä tarkoitetut tukiasematiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.	Edellä 10 §:ssä tarkoitetut tukiasematiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

65 §	65 §
Salaisten pakkokeinojen käytön valvonta	*Salaisten pakkokeinojen käytön valvonta*
Poliisin salaisten pakkokeinojen käyttöä valvovat niitä käyttävien yksiköiden päälliköt sekä sisäministeriö suojelupoliisin osalta ja Poliisihallitus alaistensa yksiköiden osalta. Tullin rikostorjunnan salaisten pakkokeinojen käyttöä valvoo Tulli ja sen salaisia pakkokeinoja käyttävien yksiköiden päälliköt.	Poliisin salaisten pakkokeinojen käyttöä valvovat niitä käyttävien yksiköiden päälliköt sekä sisäministeriö suojelupoliisin osalta ja Poliisihallitus alaistensa yksiköiden osalta. Tullin rikostorjunnan salaisten pakkokeinojen käyttöä valvoo Tulli ja sen salaisia pakkokeinoja käyttävien yksiköiden päälliköt. *Rajavartiolaitoksen salaisten pakkokeinojen käyttöä valvovat Rajavartiolaitoksen esikunta sekä salaisia pakkokeinoja käyttävät Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköt.*

6.

Laki

esitutkintalain 2 luvun 1 §:n ja 11 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (8705/2011) 2 luvun 1 § ja 11 luvun 8 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 629/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 luku	2 luku
Esitutkintaan osalliset	**Esitutkintaan osalliset**
1 §	1 §
Viranomaiset esitutkinnassa	*Viranomaiset esitutkinnassa*
Poliisin lisäksi esitutkintaviranomaisia ovat rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaiset siten kuin niiden esitutkintatoimivallasta säädetään rajavartiolaissa (578/2005), rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014).	Poliisin lisäksi esitutkintaviranomaisia ovat rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaiset siten kuin niiden esitutkintatoimivallasta säädetään *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/)*, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014).

11 luku	11 luku
Erinäiset säännökset	**Erinäiset säännökset**
8 §	8 §
Tietojen saaminen viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä	*Tietojen saaminen viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä*
Rikoksen selvittämiseksi tarvittavien tietojen saamisesta viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä säädetään poliisilain 4 luvun 2 ja 3 §:ssä ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:ssä.	Rikoksen selvittämiseksi tarvittavien tietojen saamisesta viranomaiselta sekä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä säädetään poliisilain *(872/2011)* 4 luvun 2 ja 3 §:ssä, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:ssä *ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 17 ja 18 §:ssä.*

7.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 14 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1181/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
14 §	14 §
Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten	*Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten*
Poliisin henkilörekistereihin voivat, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:	Poliisin henkilörekistereihin voivat, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
4) rajavartiolaitos 2 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaissa (578/2005) tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle, sekä tämän lain 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa	4) rajavartiolaitos 2 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaissa (578/2005), *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/)* tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle, sekä tämän lain 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja,

tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaissa tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle;	joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaissa tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle;
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —

8.

Laki

poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 4 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 627/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
4 §	4 §
Menettely kansainvälisen valvotun läpilaskun toteuttamisessa	*Menettely kansainvälisen valvotun läpilaskun toteuttamisessa*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Valvotusta läpilaskusta ja sen edellytyksistä säädetään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 41 §:ssä, poliisilain (872/2011) 5 luvun 43 §:ssä, rajavartiolain (578/2005) 41 §:ssä ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 3 luvun 42 §:ssä sekä poliisin, rajavartiolaitoksen tai Tullin suorittamaa valvottua läpilaskua koskevasta päätöksenteosta pakkokeinolain 10 luvun 42 §:ssä, poliisilain 5 luvun 44 §:ssä, rajavartiolain 43 a §:ssä ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 43 §:ssä.	Valvotusta läpilaskusta ja sen edellytyksistä säädetään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 41 §:ssä, poliisilain (872/2011) 5 luvun 43 §:ssä, rikostorjunnasta *Rajavartiolaitoksessa annetun lain (/) 3 luvun 24 §:ssä ja rikostorjunnasta* Tullissa annetun lain (623/2015) 3 luvun 42 §:ssä, sekä poliisin, rajavartiolaitoksen tai Tullin suorittamaa valvottua läpilaskua koskevasta päätöksenteosta pakkokeinolain 10 luvun 42 §:ssä, poliisilain 5 luvun 44 §:ssä, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvun 25 §:ssä* ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 43 §:ssä.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —

9.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 1 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 luku	2 luku
Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa	**Tullin toimivaltuudet *rikostorjunnassa***
1 §	1 §
Tullirikoksen esitutkinta	*Tullirikoksen esitutkinta*
Tullirikosasian esitutkinnan toimittaa Tulli. Esitutkinnan voi toimittaa myös poliisi siinä tapauksessa, että se on saanut tullirikoksen tietoonsa eivätkä mainitut viranomaiset toisin sovi. Rajavartiolaitoksen oikeudesta toimittaa tullirikosasian esitutkinta säädetään rajavartiolain (578/2005) 42, 43, 43 a, 43 b ja 44 §:ssä.	Tullirikosasian esitutkinnan toimittaa Tulli. Esitutkinnan voi toimittaa myös poliisi siinä tapauksessa, että se on saanut tullirikoksen tietoonsa eivätkä mainitut viranomaiset toisin sovi. Rajavartiolaitoksen oikeudesta toimittaa tullirikosasian esitutkinta säädetään *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (/) 2 luvun 1, 2 ja 4 §:ssä.*

10.

Laki

oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 5 §, 12 §:n 2 momentin 3 kohta ja 16 §:n 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 5 § osaksi laissa 1159/2013, 16 §:n 4 momentti laissa 1159/2013 ja 12 §:n 2 momentin 3 kohta laissa 633/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
5 §	5 §
Oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkiseksi tulemisen ajankohta	*Oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkiseksi tulemisen ajankohta*
Edellä 4 §:ssä tarkoitetut oikeudenkäyntiä koskevat perustiedot tulevat julkisiksi heti, jollei 2 momentista muuta johdu. Pakkokeinolain (806/2011) 10 luvussa *tai* poliisilain (872/2011) 5 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa *taikka tullilain (1466/1994) 20 f §:ssä tarkoitettua tullitoimenpidettä* koskevassa asiassa, jossa tiedon-	Edellä 4 §:ssä tarkoitetut oikeudenkäyntiä koskevat perustiedot tulevat julkisiksi heti, jollei 2 momentista muuta johdu. Pakkokeinolain (806/2011) 10 luvussa, poliisilain (872/2011) 5 luvussa, *rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 3 luvussa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (/) 3 luvussa* tarkoitettua

hankintakeinon *tai toimenpiteen* kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla, perustiedot tulevat julkisiksi vasta, kun tiedonhankintakeinon *tai toimenpiteen* käytöstä on viimeistään ilmoitettava rikoksesta epäillylle taikka tiedonhankintakeinon tai toimenpiteen kohteena olevalle. Jos hänelle ilmoitetaan tiedonhankintakeinon *tai toimenpiteen* käytöstä myöhemmin hänen henkilöllisyytensä selvittyä, perustiedot tulevat julkisiksi, kun tuomioistuimelle ilmoitetaan edellä tarkoitetusta ilmoituksesta. Tuomioistuin voi päättää, että perustiedot tulevat julkisiksi aikaisemmin.

12 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

— — — — — — — — — — — — — — —

Asianosaisella ei ole 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:

— — — — — — — — — — — — — — —

3) pakkokeinolain 10 luvussa, poliisilain 5 luvussa tai rikostorjunnasta Tullissa annetun lain *(623/2015)* 3 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa koskevassa asiassa, jossa tiedonhankintakeinon tai toimenpiteen kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla; eikä

— — — — — — — — — — — — — — —

16 §

Pakkokeinoasioiden julkisuus

Pakkokeinolain 10 luvussa *tai* poliisilain 5 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa taikka tullilain 20 f §:ssä tarkoitettua tullitoimenpidettä koskeva asia, jossa tiedonhankintakeinon tai toimenpiteen kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla, käsitellään ja ratkaisu siinä julistetaan yleisön läsnä olematta. Ratkaisun sisältävä ja muu oikeudenkäyntiasiakirja tulevat julkisiksi, kun tiedonhankintakeinon tai toimenpiteen käytöstä on viimeistään ilmoitettava rikoksesta epäillylle taikka tiedonhankintakeinon tai toimenpiteen kohteena olevalle. Jos hänelle ilmoitetaan tiedonhankintakeinon *tai toimenpiteen* käytöstä myösalaista tiedonhankintakeinoa koskevassa asiassa, jossa tiedonhankintakeinon kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla, perustiedot tulevat julkisiksi vasta, kun tiedonhankintakeinon käytöstä on viimeistään ilmoitettava rikoksesta epäillylle taikka tiedonhankintakeinon kohteena olevalle. Jos hänelle ilmoitetaan tiedonhankintakeinon käytöstä myöhemmin hänen henkilöllisyytensä selvittyä, perustiedot tulevat julkisiksi, kun tuomioistuimelle ilmoitetaan edellä tarkoitetusta ilmoituksesta. Tuomioistuin voi päättää, että perustiedot tulevat julkisiksi aikaisemmin.

12 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

— — — — — — — — — — — — — — —

Asianosaisella ei ole 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:

— — — — — — — — — — — — — — —

3) pakkokeinolain 10 luvussa, poliisilain 5 luvussa, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvussa *tai rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvussa* tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa koskevassa asiassa, jossa tiedonhankintakeinon tai toimenpiteen kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla; eikä

— — — — — — — — — — — — — — —

16 §

Pakkokeinoasioiden julkisuus

Pakkokeinolain 10 luvussa, poliisilain 5 luvussa, *rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvussa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvussa tarkoitettua salaista tiedonhankintakeinoa koskeva asia,* jossa tiedonhankintakeinon kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla, käsitellään ja ratkaisu siinä julistetaan yleisön läsnä olematta. Ratkaisun sisältävä ja muu oikeudenkäyntiasiakirja tulevat julkisiksi, kun tiedonhankintakeinon *käytöstä on viimeistään ilmoitettava rikoksesta epäillylle taikka tiedonhankintakeinon kohteena olevalle.* Jos hänelle ilmoitetaan tiedonhankintakeinon käytöstä myöhemmin hänen henkilölli-

hemmin hänen henkilöllisyytensä selvittyä, oikeudenkäyntiasiakirjat tulevat julkisiksi, kun tuomioistuimelle ilmoitetaan edellä tarkoitetusta ilmoituksesta. Tuomioistuin voi erityisestä syystä päättää, että oikeudenkäyntiasiakirja tulee julkiseksi aikaisemmin.

syytensä selvittyä, oikeudenkäyntiasiakirjat tulevat julkisiksi, kun tuomioistuimelle ilmoitetaan edellä tarkoitetusta ilmoituksesta. Tuomioistuin voi erityisestä syystä päättää, että oikeudenkäyntiasiakirja tulee julkiseksi aikaisemmin.

11.

Laki

tietoyhteiskuntakaaren 322 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 322 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
322 §	322 §
Eräiden muiden viranomaisten tiedonsaantioikeus	*Eräiden muiden viranomaisten tiedonsaantioikeus*
Viranomaisten oikeudesta saada välitystietoja rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi säädetään poliisilaissa, rajavartiolaissa (578/2005), henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), tullilaissa (1466/1994) ja pakkokeinolaissa.	Viranomaisten oikeudesta saada välitystietoja rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi säädetään poliisilaissa, *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/),* henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), *henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015)* ja pakkokeinolaissa.
Edellä 157 §:n perusteella säilytettäviä tietoja voivat saada säilytysvelvollisilta yrityksiltä ainoastaan ne viranomaiset, joilla on lain perusteella oikeus saada tiedot.	Edellä 157 §:n perusteella säilytettäviä tietoja voivat saada säilytysvelvollisilta yrityksiltä ainoastaan ne viranomaiset, joilla on lain perusteella oikeus saada tiedot.

12.

Laki

aluevalvontalain 35 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan aluevalvontalain (755/200) 35 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 589/2005, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*

35 §	35 §
Aluerikkomuksen ja alueloukkauksen tutkinta	*Aluerikkomuksen ja alueloukkauksen tutkinta*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Aluerikkomuksen ja alueloukkauksen esitutkinnan toimittaa poliisi taikka rajavartiolaitos siten kuin *rajavartiolaissa* säädetään.	Aluerikkomuksen ja alueloukkauksen esitutkinnan toimittaa poliisi taikka rajavartiolaitos siten kuin *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) säädetään.*

13.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 114 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 114 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
114 §	114 §
Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille	*Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille*
Pääesikunta saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmästä ja turvallisuustietorekisteristä tietoja seuraaville viranomaisille, jos tiedot ovat tarpeen seuraavissa tehtävissä:	Pääesikunta saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmästä ja turvallisuustietorekisteristä tietoja seuraaville viranomaisille, jos tiedot ovat tarpeen seuraavissa tehtävissä:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
2) rajavartiolaitokselle aluevalvontalain (755/2000) mukaista tehtävää varten ja rajavartiolaissa (578/2005) tarkoitettua rikosten ennalta estämistä, paljastamista, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista varten tai henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa ja siihen kuuluvan rajatarkastuksen suorittamista varten;	2) rajavartiolaitokselle aluevalvontalain (755/2000) mukaista tehtävää *varten ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/)* tarkoitettua rikosten ennalta estämistä, paljastamista, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista varten tai henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa ja siihen kuuluvan rajatarkastuksen suorittamista varten;
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —